

Η είσοδος στην ΟΝΕ και ο κυβερνητικός σκεπτικισμός

Η σύνοδος της Νίκαιας τον προηγούμενο μήνα, ανέδειξε ανάγλυφα, ακόμα και για τους πιο δύσπιστους καλοπροαίρετους αριστερούς «φιλοευρωπαϊστές», το πραγματικό πρόσωπο της ευρωπαϊκής καπιταλιστικής ολοκλήρωσης που κρύβεται πίσω από τις ανέξοδες ρητορείες και τις δήθεν δημοκρατικές ή ανθρωπιστικές ευαισθησίες και διακηρύξεις. Το αληθινό πρόσωπο που αποκαλύφθηκε φυσικά δεν είναι άλλο από αυτό της λυσσασμένης σύγκρουσης των οικονομικών συμφερόντων των αστικών τάξεων και την αμείλικτη υποταγή των πιο αδύναμων, στις ισχυρότερες από αυτές. Η σύνοδος της Νίκαιας αποτελεί ταυτόχρονα ένα σημαντικό ορόσημο στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού αυτή διακηρύττει ανοιχτά πλέον και μεθοδεύει τις ιμπεριαλιστικές της βλέψεις από μια μεριά, ενώ από την άλλη αναδιανέμοντας τους ρόλους στους εσωτερικούς θεσμούς προετοιμάζει την έδαφος για τη δημιουργία του πανίσχυρου «διευθυντηρίου» των τριών μεγάλων χωρών: της Γερμανίας της Γαλλίας και της Βρετανίας.

Λίγο μετά από τις διακηρύξεις της Συνόδου δύο τραγικά γεγονότα, που τα ΜΜΕ δεν μπορούσαν ούτε να κουκουλώσουν ούτε και να διαστρεβλώσουν με τη γνωστή τακτική τους, ήρθαν για να ταρακουνήσουν τις συνειδήσεις όλων των ευρωπαϊκών λαών και να αποκαλύψουν ακόμη πιο διάφανα τον πραγματικό χαρακτήρα της ευρωπαϊκής αστικής λυκοσυμμαχίας.

Η πρωτοφανούς βαρβαρότητας εισβολή στις τουρκικές φυλακές και η άγρια σφαγή των πολιτικών κρατουμένων, που η τουρκική κυβέρνηση με απύθμενη προκλητικότητα ονόμασε «επιστροφή στη ζωή», έδειξε ανάγλυφα το πραγματικό μέτρο της ευαισθησίας και του ενδιαφέροντος για τα ανθρώπινα δικαιώματα των αστικών ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, που διαπραγματεύονται δήθεν με σπουδή και υποκριτική σοβαροφάνεια τους όρους του «εκδημοκρατισμού» του τουρκικού κράτους, προκειμένου να προχωρήσει η ευρωπαϊκή ένταξη της Τουρκίας. Δικό μας άμεσο χρέος είναι να κάνουμε τον ύπνο των «πολιτισμένων» ευρωπαίων τεχνοκρατών-διαχειριστών της αστικής εξουσίας να στοιχειώσαι από τα καμμένα πρόσωπα των τούρκων φυλακισμένων αγωνιστριών και αγωνιστών.

Στη συνέχεια ήλθε η εφιαλτική αποκάλυψη των συνεπειών από τη μαζική χρήση των βλημάτων απεμπλουτισμένου ουρανίου κατά τη διάρκεια των «ανθρωπιστικών πολέμων» στο Κόσσοβο και στη Βοσνία. Η αποκάλυψη αυτή έδειξε ακόμη και στον πιο δύσπιστο και καλοπροαίρετο ευρωπαίο τηλεθεατή, την εγκληματική ανευθυνότητα και αδιαφορία των όποιων καπιταλιστικών «διευθυντηρίων» ακόμη και για τις πιο άμεσες συνέπειες της πολιτικής τους πάνω στο ανθρώπινο περιβάλλον. Αλήθεια, ποιος λογικός ευρωπαίος πολίτης που διαθέτει μια στοιχειώδη ανθρωπιά δεν θα σκεφθεί ότι, εκτός από τους συμπατριώτες του, στρατιώτες του «ανθρωπιστικού» εκστρατευτικού σώματος που εκτέθηκαν χωρίς ασφαλώς να το θέλουν και να το γνωρίζουν στην θανατηφόρα ραδιενεργό ακτινοβολία, υπάρχουν και οι δυστυχημένοι μόνιμοι κάτοικοι για τη σωτηρία των οποίων έπεσαν τα «απεμπλουτισμένα» βλήματα; Για τους φτωχούς αυτούς Βαλκάνιους πολίτες κανένας διεθνής ή έστω δημοσιογραφικός οργανισμός, δεν φαίνεται τώρα πρόθυμος να κάνει τις σχετικές έρευνες και στατιστικές και να καταμετρήσει τα θύματα και τους μολυσμένους. Αλήθεια ποιος θυμάται τις παρόμοιες, πολύ μεγαλύτερες σε έκταση συνέπειες από τους συνεχιζόμενους βομβαρδισμούς πάνω στον τραγικά ξεχασμένο λαό του Ιράκ για τη σωτηρία του οποίου φροντίζουν αδιάκοπα, από τους αιθέρες τόσα χρόνια, οι γενναίοι Αμερικανοί στρατοκράτες μαζί με τους Ευρωπαίους συμμάχους τους; Αλήθεια τι μεγέθους αυταπάτες (ή ίσως απλούστερα τι μεγέθους αδιαντροπιά) θα πρέπει να τρέφουν οι κάθε λογής «πράσινοι» και «κομμουνιστές» ηγέτες που εξακολουθούν να συμμετέχουν στις ευρωπαϊκές αστικές κυβερνήσεις, σχετικά με τη μακροπρόθεσμη καπιταλιστική διαχείριση του περιβάλλοντος και των ανθρώπων;

Στο ίδιο χρονικό διάστημα, παράλληλα με τα δύο παραπάνω τραγικά γεγονότα, η υπόθεση των «τρελλών αγελάδων», με τις διαρκείς νέες αποκαλύψεις περιπτώσεων μολύνσεως και θανάτων από την κατανάλωση του ευρωπαϊκής παραγωγής κρέατος, παίρνει τις διαστάσεις χιονοστιβάδας και υποσκάπτει ακόμη περισσότερο την αξιοπιστία των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, των ευρωπαϊκών κανονισμών και ελέγχων.

Όμως η σύνοδος της Νίκαιας σημαδεύτηκε επίσης (όσο και αν τα ΜΜΕ προσπάθησαν συστηματικά

της Σύνταξης...

να αποκρύψουν και να υποβαθμίσουν) και από τις μεγάλες διαδηλώσεις δεκάδων χιλιάδων ακτιβιστών, συνδικαλιστών και εργαζομένων που απέδειξαν για μια ακόμη φορά ότι ο δρόμος για την καπιταλιστική ολοκλήρωση όχι μόνο δεν είναι εύκολος και ανοιχτός για τους ισχυρούς αλλά θα προκαλεί ταυτόχρονα και τις όλο και μεγαλύτερες αγωνιστικές κινητοποιήσεις των εργαζομένων, των ανέργων, των κοινωνικών μειονοτήτων. Μέσα από την πορεία των νέων κινητοποιήσεων διαγράφεται ήδη και η προοπτική της ανασυγκρότησης του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος σε νέες, ποιοτικά ανώτερες οργανωτικές και πολιτικές βάσεις.

Σε αυτό το δυσμενές κλίμα, η είσοδος της Ελλάδας στην ΟΝΕ έγινε χωρίς τις αναμενόμενες πανηγυρικές τυμπανοκρουσίες. Φαίνεται ότι τόσο η κυβέρνηση των εκσυγχρονιστών του Σημίτη όσο και η ίδια η άρχουσα τάξη στέκονται με σκεπτικισμό μπροστά στις συνέπειες της ενιαίας «απελευθερωμένης» αγοράς για τα λαϊκά στρώματα, που ήδη διαγράφονται ζοφερές. Μια πρώτη μικρή γεύση έδωσαν αμέσως οι κλιμακώσεις των τραπεζικών επιτοκίων. Τα «αγκάθια» (όπως χαρακτηρίζει ο αστικός τύπος τα νέα αντεργατικά μέτρα) που έρχονται στο άμεσο μέλλον, δηλαδή η διάλυση του κοινωνικού ασφαλιστικού συστήματος, η αύξηση της ανεργίας και η αναπόφευκτη κοινωνική αναταραχή που θα προκαλέσουν δημιουργούν έναν έκδηλο εκνευρισμό στις τάξεις του κυβερνητικού κόμματος. Οι μέχρι χθές, πλήρως υποταγμένοι στους εκσυγχρονιστές και στο νεοφιλελεύθερο δόγμα, παλαιοί, «σοσιαλιστές» εμφανίζονται ξαφνικά με ξυπνημένες από τη χειμέρια νάρκη κοινωνικές ευαισθησίες τους (Τσοχατζόπουλος και «αντιπολιτευόμενοι») και προσπαθούν να πάρουν κάποιες αποστάσεις (πρόταση για διαρχία). Μερικοί άλλοι, μέχρι χθές παρατρεχάμενοι στους μεγάλους εκσυγχρονιστές ηγέτες, ανακαλύπτουν ξαφνικά ότι διαθέτουν και αυτοί τέτοιες ευαισθησίες (Τσουκάτος και κίνηση των 53 «εκσυγχρονιστών» βουλευτών του ΠΑΣΟΚ).

Το κόμμα Αβραμόπουλου έκανε την πρώτη του επίσημη εμφάνιση με την τηλεοπτική δήλωση του προκατασκευασμένου, αμφιβόλου χαρισματικότητας, αλλά οπωσδήποτε φωτογενούς αρχηγού του. Το ακαθόριστης ακόμη σύνθεσης κόμμα αποτελεί χωρίς αμφιβολία ένα μεσοπρόθεσμο σχέδιο προκειμένου να καναλιζαρισθεί η λαϊκή δυσαρέσκεια, τουλάχιστον σε εκλογικό επίπεδο, μέσα στα αυστηρά κεντροδεξιά αστικά πλαίσια. Το εκσυγχρονιστικό ΠΑΣΟΚ δείχνει μάλλον ικανοποιημένο από μια τέτοια εξέλιξη αφού αυτή φαίνεται να διχάζει ακόμη περισσότερο την παραδοσιακή δεξιά. Αντίθετα η Ν.Δ. διαπιστώνει για άλλη μια φορά με πικρία ότι έχει πάψει από καιρό να είναι το αποκλειστικό χαϊδεμένο παιδί της άρχουσας τάξης, αφού η δημιουργία της εκλογικής βάσης του νέου κόμματος θα γίνει κατά το μεγαλύτερο μέρος της εις βάρος της δικιάς της «πελατείας». Η φιλόδοξη εκκλησία του Χριστόδουλου παρακολουθεί με ενδιαφέρον την εξέλιξη, αφού το νέο κόμμα, χωρίς κοινωνικές ρίζες και δομές, μπορεί εύκολα να αλωθεί και να αποτελέσει ένα προγεφύρωμα προς την κυβερνητική εξουσία.

Τα κόμματα της κοινοβουλευτικής Αριστεράς διαπιστώνουν με ανησυχία ότι παρόλη την κοινωνική δυσφορία, η κοινωνική τους απήχηση παραμένει απειλιστικά στάσιμη (ΚΚΕ) ή μειώνεται σταθερά (Συνασπισμός, ΔΗΚΚΙ). Ο πολιτικός λόγος που εκφέρουν, είτε με την απόχρωση της εκσυγχρονισμένης ενσωμάτωσης στο αστικό σύστημα (Συνασπισμός), είτε με την απόχρωση του εθνοπατριωτικού λαϊκισμού (ΔΗΚΚΙ), είτε ακόμη με την ξύλινη δήθεν ταξική γλώσσα του σταλινικού παρελθόντος (ΚΚΕ), δεν γίνεται αξιόπιστος, δεν δημιουργεί δυναμική ανόδου και συσπείρωσης, δεν προσφέρει συνολικό εναλλακτικό δρόμο.

Το ΚΚΕ με το 16ο Συνέδριο έδειξε για μια ακόμη φορά τη μονοσήμαντη αντίληψή του για τις ιστορικές εξελίξεις και την αδυναμία του να ηγηθεί σε μια δύσκολη πορεία για την αναγέννηση της πολιτικής του εργατικού κινήματος. Αντίθετα, μπορούμε να πούμε ότι με την εξαγγελία του ΑΑΔΜΕ παλινδρομεί ιδεολογικά και οργανωτικά σε μια αδιέξοδη, σεχαριστική και παλαιοσταλινική αντίληψη.

Το φανερό πολιτικό κενό δημιουργεί, όπως είναι επόμενο, μια έντονη κινητικότητα και στην Ακρα Αριστερά, όπου όλες οι ομάδες, οι ομαδοποιήσεις και τα ρεύματα συμφωνούν τώρα (τουλάχιστον στις διακηρύξεις τους) για την ανάγκη συγκρότησης, ανασυγκρότησης, ανασύνταξης, επανίδρυσης, κλπ., κάποιου Αντικαπιταλιστικού Πόλου, Εργατικού Μετώπου, Πρασινοκόκινου Μετώπου, Παναριστερού Σχήματος και πάει λέγοντας. Το δυστύχημα είναι ότι μέχρι στιγμής ο καθένας σχεδόν εξαγγέλει το δικό του «ενωτικό» και μεγαλόπνοο σχήμα όπως το οραματίζεται, είτε μέσα από τους παραμορφωτικούς φακούς ενός χωρίς ιστορική προοπτική σεχαρισμού, είτε μέσα από τις φιλόδοξες αυταπάτες ενός αεικίνητου τακτικισμού σε επίπεδο «κορυφών».

Η συγκρότηση όμως δεν μπορεί να γίνει παρά μόνο μέσα από την ώριμη και αυτοκριτική αυτογνωσία της κάθε ομάδας, έτσι ώστε να σπάσει το σεχαριστικό κέλυφος των πολιτικοποιημένων αγωνιστών, αλλά και από τον σταθερό πολιτικό προσανατολισμό προς τους εργαζομένους και γενικότερα την κοινωνική βάση: αυτή αποτελεί το μοναδικό κοινωνικό χώρο που μπορεί να «νομιμοποιήσει» τελικά και να δώσει πραγματική υπόσταση σε οποιαδήποτε αριστερή πρωτοβουλία.

Ληξιαρχική πράξη ενός εγκλήματος...

του Χάρη Σταθάτου

Οι κινητοποιήσεις ενάντια στο νόμο για τις εργασιακές σχέσεις δίνουν το έναυσμα στο συγγραφέα να επισημάνει το γενικότερο πλαίσιο τόσο των κυβερνητικών πολιτικών όσο και των διαδικασιών αντίκρουσής τους, από επαναστατική σκοπιά.

Πλημμύρισαν οι σελίδες των εφημερίδων και οι οθόνες των ΜΜΕ από τα κροκοδείλια δάκρυα που χύθηκαν τον τελευταίο καιρό με αφορμή τον νόμο για τις εργασιακές σχέσεις και τις συνέπειές του. Αναλυτές, δημοσιογράφοι, ακόμα και κυβερνητικοί βουλευτές, μαζί και αρκετοί άλλοι σημαντικοί και ασήμαντοι παράγοντες της επίσημης πολιτικής ζωής, απελευθέρωσαν όλον τον οίκτο τους για τους «καημένους» εργαζόμενους που θα υποστούν τις φοβερές συνέπειες του νόμου.

Κλαίγοντας με τους «λύκους»

Μα πιο πολύ εντυπωσίασε ο κλαυθμός των ηγετών της ΓΣΕΕ και των κομματικών παρατάξεων που την ποδηγετούν. Παίζει το ρόλο της εργατικής ηγεσίας, άλλωστε, και δικαιολογημένα έπρεπε να εκφράσει πιο «δυναμικά» την συμπόνοια και την λύπη της. Με αυτοθυσία, ο πρόεδρός της αφιέρωσε ολόκληρες μέρες και αμέτρητες ώρες, σε συσκέψεις και συνεδριάσεις με τους εκπροσώπους των αφεντικών και της κυβέρνησης, για να βρουν μια «κοινή» λύση που δεν θα ξεσήκωνε και πολύ τους θιγόμενους εργαζόμενους, οι οποίοι, παρεμπιπτόντως, δεν καταλαβαίνουν και πολλά από αυτά τα λεπτά και ευαίσθητα κερδοφόρα «εθνικά» ζητήματα. Άλλωστε, από αυτή την υπόθεση διακυβεύεται και ο ρόλος της ΓΣΕΕ ως φυτώριο υπουργίσκων, και η «εργατική» ηγεσία δεν μπορούσε να το αφήσει έτσι.

Τα δημόσια παρακάλια και οι δραματικές ικεσίες της προς τα αφεντικά και την κυβέρνηση για περισσότερη «λύπηση» προς τους εργάτες και για λιγότερη αυστηρότητα της «εργασιακής» νομοθετικής ρύθμισης σκόρπισαν τόσο βαθιά συγκίνηση που μερικοί άρχισαν να βλέπουν (για μια φορά ακόμα) ότι οι κλάψες αυτές είναι ΕΚΦΡΑΣΗ του νέου «κλίματος αγώνα» και «αγωνιστική μετα-

στροφή της ηγεσίας των συνδικάτων».

Και, όταν τα παρακάλια δεν εισακούστηκαν, άστραψε και βρόντηξε η «αγωνιστικότητα» και η οργή των κυβερνητικών και κομματικών υπαλλήλων της ΓΣΕΕ. Με το φοβερό αγώνα της μιας εικοσιτετράωρης απεργίας, που ανακοίνωσαν, έκαναν τα αφεντικά και την κυβέρνηση να χλομιάσουν από τον τρόμο τους. Ευτυχώς, δηλαδή, που δεν έκαναν και τίποτα απολύτως για να προετοιμάσουν έστω και στο ελάχιστο την επιτυχία της, γιατί τότε ποιος θα μετρούσε τις συνέπειες. Αφήστε που σε μια τέτοια περίπτωση, τα πολιτικά και καθεστωτικά αφεντικά θα τους χαρακτήριζαν ως «ανεύθυνους υπονομευτές της εθνικής οικονομίας» και ποιος ξέρει τι καταστροφές θα σήμαινε αυτό.

Οι συνέπειες προηγήθηκαν του νόμου

Πέρα όμως από την ιλαροτραγική στάση της ηγεσίας της ΓΣΕΕ, πίσω απ' όλα αυτά τα κροκοδείλια δάκρυα που προκάλεσε ο νόμος για τις εργασιακές σχέσεις, δεν ήταν μόνο οι δημόσιες σχέσεις. Είχαν μια ακόμα πιο χειροπιαστή επιδίωξη. Να αποκρύψουν το γεγονός ότι **οι μεγάλες και δραματικές αντεργατικές συνέπειες, που καταμαρτυρούν και ομολογούν ότι θα έχει ο νόμος αυτός, προϋπήρξαν από αυτόν.** Ότι ήταν και είναι συνέπειες της αντεργατικής πολιτικής που για χρόνια τώρα υλοποιούν οι τελευταίες κυβερνήσεις και που οι σημερινοί «κλαίοντες» πολιτικοί και συνδικαλιστικοί παράγοντες την στήριζαν και την προωθούσαν θερμά για χάρη δήθεν της «εθνικής οικονομίας».

Από χρόνια τώρα, οι «ελαστικοποιημένες» σχέσεις εργασίας και όλα τα τρομακτικά και απάνθρωπα αντεργατικά μέτρα που περιλαμβάνονται στον νόμο που ψηφίστηκε είναι καθημερινή πραγματικότητα στο μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων. Η καταστρατήγηση κάθε νόμου και διάταξης του αποκαλούμενου

Ουσιαστικά, ο τελευταίος νόμος για τις εργασιακές σχέσεις που ψήφισε η κυβέρνηση δεν είναι παρά η ληξιαρχική πράξη κατοχύρωσης των αποτελεσμάτων της μέχρι τώρα αντιλαϊκής πολιτικής της ενάντια στους εργαζόμενους και αποσκοπεί στην καθιέρωση και επέκτασή τους σε όλους τους εργατικούς κλάδους, ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

«εργατικού δικαίου», η ουσιαστική κατάργηση του οχτάωρου, η περιορισμένη απασχόληση, η καταπάτηση των ασφαλιστικών δικαιωμάτων και γενικά η φαλκίδευση όλων των θεμελιωδών εργατικών κατακτήσεων αποτελούν, για χρόνια τώρα, το κυρίαρχο καθεστώς μέσα στους εργατικούς χώρους.

Ξεκίνησε πρώτα και κύρια σε βάρος των αλλοδαπών εργατών και πολύ γρήγορα, όπως ήταν φυσικό, επεκτάθηκε και στους εγχώριους εργάτες. Προχωρώντας προοδευτικά από τους πιο ανοργάνωτους χώρους και αξιοποιώντας τον φόβο της ανεργίας, την απογοήτευση και την οργανωτική διάλυση που καλλιεργεί και προκαλεί η πολιτική της ελεγχόμενης από την κυβέρνηση και καθεστωτικά κόμματα συνδικαλιστικής ηγεσίας, η εργοδοσία κατάφερε να επεκτείνει τα αυθαίρετα «διευθυντικά» της δικαιώματα σε ένα πολύ μεγάλο φάσμα εργατικών κλάδων, καταφέροντας σοβαρά πλήγματα στο βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων και σε βασικά κεκτημένα δικαιώματα συνθηκών εργασίας.

Η γνώση αυτής της πραγματικότητας δεν περιορίζεται πλέον μόνο σε όσους την ζουν. Τώρα πια επιβεβαιώνεται και καταγράφεται και στα στατιστικά στοιχεία της μελέτης που από καιρό και πολύ πριν τον νόμο έχει κάνει η Τράπεζα της Ελλάδας. Σε αυτή αποτυπώνονται μερικές βασικές και τραγικές αλήθειες για τις συνθήκες ζωής της εργατικής τάξης και τις συνέπειες της κυβερνητικής πολιτικής που επιχειρεί ο νόμος περί εργασιακών σχέσεων να κατοχυρώσει. Και, ταυτόχρονα, καταμαρτυρά τις βασικές αιτίες της «δυναμικότητας» και της «ανάκαμψης» της ελληνικής οικονομίας, για τις οποίες τόσο καυχείται ο πρωθυπουργός και ο αρμόδιος χαμογελαστός υπουργός του μαζί με όλη την κυβέρνηση τους.

Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, το ποσοστό μερικής απασχόλησης στην Ελλάδα ήταν 6,1% το 1999 (238.000 άτομα επί συνόλου 3.940.000 απασχολούμενων) έναντι 17,7% στην Ε.Ε. Το ποσοστό αυτό στον τομέα των υπηρεσιών είναι 9% και των προσωρινά απασχολούμενων είναι 25%, ενώ στη βιομηχανία το τελευταίο αυτό ποσοστό ήταν 14%. Από το σύνολο των μερικώς απασχολούμενων, το 43,8% είναι με «ακούσια μερική απασχόληση». Μεγάλα ποσοστά εργαζόμενων εργάζονται με βάρδιες (13,3%), τα

Σάββατα (42,3%), τις Κυριακές (15%) και τις ώρες μεταξύ συνήθους λήξης ημερησίου ωραρίου και της ώρας νυχτερινού ύπνου (26,5%), ενώ το 4,3% έχει επίσημα και δεύτερη θέση εργασίας. Ο μέσος πραγματικός εβδομαδιαίος χρόνος εργασίας είναι 43,3 ώρες έναντι 37,9 στην Ε.Ε., κάνοντας παρελθόν το οχτάωρο. Και να σημειωθεί ότι τα στοιχεία αυτά αναφέρονται στα επίσημα δεδομένα, αφήνοντας έξω τους περίπου 1.000.000 αλλοδαπούς εργάτες, όπου η «ελαστικοποίηση» έχει ακόμα πιο βάρβαρους ρυθμούς. Και αν υπολογίσουμε ότι ένα μεγάλο μέρος της πραγματικότητας των εργασιακών χώρων (για αλλοδαπούς και εγχώριους εργάτες), κυλάει μέσα από τους «μαύρους» δρόμους της αφάνειας, δεν καταγράφεται σε κανέναν επίσημο στοιχείο όπως η διπλή δουλειά που αναγκάζονται να κάνουν πάρα πολύ εργαζόμενοι για να ανταποκριθούν στις αυξανόμενες ανάγκες-, τότε εύκολα μπορεί να αναλογιστεί κανείς πόσο ακόμα χειρότερη είναι η κατάσταση από αυτή που περιγράφει η έκθεση της ΤτΕ.

Η ευχαρίστηση των εργοδοτών από αυτή την κατάσταση δεν κρύβεται και όπως σημειώνει η έκθεση *«σύμφωνα με την γνώμη των ιδίων των επιχειρήσεων, την ελληνική αγορά εργασίας χαρακτηρίζει πολύ μεγαλύτερη ευελιξία από ό,τι συνήθως πιστεύεται ή αναγνωρίζεται»*.

Ουσιαστικά, ο τελευταίος νόμος για τις εργασιακές σχέσεις που ψήφισε η κυβέρνηση δεν είναι παρά η ληξιαρχική πράξη κατοχύρωσης των αποτελεσμάτων της μέχρι τώρα αντιλαϊκής πολιτικής της ενάντια στους εργαζόμενους και αποσκοπεί στην καθιέρωση και επέκτασή τους σε όλους τους εργατικούς κλάδους, ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

Η καρδιά του προβλήματος και οι επαναστάτες

Κατά συνέπεια όσο μεγάλη σημασία και αν έχει η καταδίκη αυτού του νόμου και η πάλη για την ανάκλησή του, δεν πρέπει να ξεχνιέται ότι η ουσιαστική αντιμετώπισή του περνάει μέσα από την πάλη για την ανατροπή της συνολικής κυβερνητικής αντεργατική πολιτικής και των συνεπειών της.

Γεγονός που μεταφέρει την καρδιά του ζητήματος εκεί που πραγματικά βρίσκεται. Στις αιτίες που καθορίζουν και εξαρτούν, όχι μόνο το αποτέλεσμα αυτής της πάλης, αλλά

και αυτή την ίδια την πάλη. Δηλαδή, στην οργάνωση, το πρόγραμμα και τον συντονισμό των δυνάμεων του εργατικού κινήματος. Και πιο συγκεκριμένα, στο ζήτημα του τρόπου και της διαδικασίας με την οποία η εργατική τάξη θα απαλλαγεί από το διαλυτικό έλεγχο της κομματικής και κυβερνητικής γραφειοκρατίας πάνω στις οργανώσεις της. Στην επαναλειτουργία των συνδικάτων στη βάση της εργατικής δημοκρατίας και με γνώμονα τα ταξικά συλλογικά συμφέροντα της εργατικής τάξης. Στην απόκτηση πολιτικού προγράμματος και επαναστατικού προσανατολισμού.

Η τεράστια σημασία που έχει για κάθε προοδευτικό αγωνιστή το ζήτημα αυτό είναι πιστεύουμε εμφανής. Στην ουσία από αυτό εξαρτάται και η αποτελεσματικότητα κάθε επιμέρους κοινωνικού κινήματος που παλεύει και αγωνίζεται ενάντια στις καταστροφικές συνέπειες της καπιταλιστικής κρίσης. Από την λύση του καθορίζεται όχι μόνο η αμυντική αλλά και η αναγκαία επιθετική δράση της εργατικής τάξης που από την οικονομική και κοινωνική θέση της διαθέτει τις απαραίτητες υλικές δυνάμεις που απαιτούνται όχι μόνο για την άμυνα απέναντι στις συνέπειες της καπιταλιστικής κρίσης και των κυβερνητικών αντεργατικών πολιτικών αλλά και για την αναγκαία συντριβή του καπιταλιστικού καθεστώτος.

Για το λόγο αυτό, πιστεύουμε ότι ο «Σάρτακος», όπως και κάθε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα που αναφέρεται στην εργατική

τάξη, τον επαναστατικό μαρξισμό και τον σοσιαλισμό, θάπρεπε να επικεντρώνει τις αναζητήσεις του, τα άρθρα του και τις προτάσεις του, ακριβώς πάνω σε αυτό το ζήτημα.

Μελετώντας τις πραγματικές συνθήκες ζωής της εργατικής τάξης, αναδεικνύοντας τις πραγματικές επαναστατικές δυνατότητες που έχει η ενιαία και συντονισμένη δράση της, αποκαλύπτοντας τον διαλυτικό ρόλο της γραφειοκρατίας των συνδικαλιστικών οργανώσεων της και των φερόμενων ως πολιτικών κομμάτων της και προωθώντας σταθερά και ανυποχώρητα την εγκαθίδρυση της εργατικής δημοκρατίας μέσα στα εργατικά συνδικάτα, μπορεί ο «Σάρτακος» να συμβάλει αποτελεσματικά και καθοριστικά στον ιδεολογικό εξοπλισμό των πρωτοπόρων εργατών με τα εργαλεία και τις ιδέες του επαναστατικού μαρξισμού. Και με συγκεκριμένες προτάσεις να προωθήσει τον συντονισμό της δράσης ενάντια στις λυσσαλέες αντεργατικές κυβερνητικές επιθέσεις και την οργανωτική ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος.

Μόνο μια τέτοια επίμονη και σταθερή προσπάθεια μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην συσπείρωση των καλύτερων και πιο ανήσυχων αγωνιστών της εργατικής τάξης, της νεολαίας και των άλλων εκμεταλλευμένων στρωμάτων και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την αυριανή ύπαρξη ενός πραγματικού εργατικού επαναστατικού κόμματος.

Η δικιά μας Νίκαια

του Γιάννη Φελέκη

Παράλληλα με τη συνάντηση κορυφής των ηγετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Νίκαια, έγινε και η μαζικότερη μέχρι τώρα συνάντηση-διαδήλωση κινημάτων όλων των ειδών από την ευρωπαϊκή ήπειρο, που αντιτίθενται στο ανθρωποφάγο νεοφιλελεύθερο κατασκεύασμα των εκπροσώπων του κεφαλαίου. Στη Νίκαια διαδήλωσαν μαζί όχι μόνο άνθρωποι από τις χώρες της Ε.Ε., αλλά και Τούρκοι, Μακεδόνες, Σλοβένοι, Πολωνοί κ.ά. Ανεργοί, κινηματίες, συνδικαλιστές, οικολόγοι, όλοι με ένα στόχο, μια άλλη Ευρώπη. Μια Ευρώπη που θα βάλει την οικονομία και την παραγωγή στην υπηρεσία των ανθρώπινων αναγκών, που θα σέβεται τη φύση, που θα σέβεται τους μετανάστες. Μια Ευρώπη με ειρήνη και συνεργασία, που θα οικοδομείται σε αλληλεγγύη με τα μέχρι τώρα θύματα της ιμπεριαλιστικής της εκμετάλλευσης, τις χώρες του τρίτου κόσμου.

Παρά τα εμπόδια της γαλλικής κυβέρνησης, που έκλεισε τα σύνορα της Γαλλίας με την Ιταλία, και το μπλοκάρισμα μεγάλων αντιπροσωπειών από την Ισπανία, η διαδήλωση είχε πάνω από 100 χιλιάδες ανθρώπους. Δεν είχε τον επεισοδιακό χαρακτήρα της Πράγας, αλλά με τον όγκο της και τη σύνθεσή της, στη συντριπτική της πλειοψηφία εργατική, έδωσε το μήνυμά της στους ιθύνοντες που σιγά σιγά πρέπει να το καταλάβουν ότι οι βάρβαροι στόχοι τους θα πρέπει να αποφασίζονται σε μυστικές συναντήσεις, κρυφά απ' τους λαούς που υποτίθεται ότι εκπροσωπούν.

Το Αμστερνταμ, η Κολονία, το Σιάτλ, η Ουάσιγκτον, το Σίδνεϊ, η Πράγα, κ.ά. που προηγήθηκαν, και η Βαρκελώνη, η Γένοβα, οι Βρυξέλλες και τόσα άλλα που προετοιμάζονται, μαζί με τις μεγάλες συναντήσεις του Νότου, Μπαγκόγκ, Ντακάρ, Πόρτο Αλέγκρε, δείχνουν ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι, απ' όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη, συνειδητοποιούν ότι ο αγώνας απέναντι στον διεθνοποιημένο οικονομικά, πολιτικά και στρατιωτικά καπιταλισμό, και στη νεοφιλε-

λεύθερη επίθεσή του, πρέπει να είναι κοινός, συντονισμένος και οργανωμένος διεθνικά. Αυτός είναι ο πραγματικός και πολύ ουσιαστικός νέος διεθνισμός που γεννιέται. Με τα χαρακτηριστικά του παραδοσιακού επαναστατικού διεθνισμού και όχι του «διεθνισμού» που σήμαινε απλά υποταγή στη Μόσχα ή στα συμφέροντα της όποιας κρατικής γραφειοκρατίας.

Ειδικότερα για τους κατοίκους της Ε.Ε. όπου έχουμε να κάνουμε με κοινά κέντρα αποφάσεων, κοινή οικονομική πολιτική, κοινούς μπάτσους. Και τώρα το πρόπλασμα κοινού ευρωπαϊκού στρατού, κανένας σοβαρός αγώνας δεν μπορεί να είναι αποτελεσματικός αν δεν πάρει μια ευρωπαϊκή διάσταση. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι εθνικές μας κυβερνήσεις και τα εθνικά κράτη που επιφορτίζονται με την εφαρμογή των κοινών τους αποφάσεων, είναι ανεύθυνα, όπως ισχυρίζονται όταν μας λένε: «τι να κάνουμε, η Ε.Ε. αποφασίζει», γιατί σ' αυτές τις αποφάσεις όχι μόνο συμμετέχουν και είναι συνυπεύθυνοι, αλλά συνήθως υπερθεματίζουν, στην προσπάθειά τους να προωθήσουν την απληστία της αστικής τάξης της χώρας τους. Με αυτή την έννοια, η διαδήλωση της Νίκαιας, όπως και οι μεγάλες συναντήσεις που προηγήθηκαν στο Παρίσι, η τετραήμερη παγκόσμια συνάντηση για ένα παγκόσμιο συντονισμένο κίνημα, η τριήμερη συνάντηση των ευρωπαϊκών κινημάτων των ανέργων, το διήμερο των μεγάλων οργανώσεων της ευρωπαϊκής επαναστατικής αριστεράς, είναι ένα μεγάλο βήμα μπροστά, όχι μόνο από την άποψη της ανάπτυξης του διεθνικού συντονισμού και οργάνωσης, αλλά και την αναζωογόνηση της ελπίδας ότι ακόμα όλα είναι δυνατό, ότι μια νέα ριζοσπαστικοποίηση εμφανίζεται στον ορίζοντα, με χαρακτηριστικά διεθνιστικά, ριζοσπαστικά και που όχι μόνο σέβεται, αλλά χαίρεται την μολυμορφία και πολυχρωμία της.

Αυτός είναι ο πραγματικός και πολύ ουσιαστικός νέος διεθνισμός που γεννιέται. Με τα χαρακτηριστικά του παραδοσιακού επαναστατικού διεθνισμού και όχι του «διεθνισμού» που σήμαινε απλά υποταγή στη Μόσχα ή στα συμφέροντα της όποιας κρατικής γραφειοκρατίας.

Οι μετανάστες στο στόχαστρο!

Το νέο νομοσχέδιο για τους μετανάστες περιέχει μια αστυνομική αντίληψη που κωδικοποιεί την παρανομία και ποινικοποιεί την αλληλεγγύη. Δημοσιεύουμε ένα κείμενο του Συντονιστικού των Μεταναστευτικών Οργανώσεων που εντοπίζει τα επίμαχα σημεία.

Οι οργανώσεις του Συντονιστικού καταγγέλλουν τις ρατσιστικές και ξενόφοβες διατάξεις του νέου σχεδίου νόμου για τη μετανάστευση που κατατέθηκε και συζητείται από προχτές στην αρμοδία κοινοβουλευτική επιτροπή.

Οι οργανώσεις σημειώνουν ότι το νομοσχέδιο:

- Αντιμετωπίζει τη μετανάστευση σαν έγκλημα διατηρώντας την ακραία ποινικοποίηση παραβάσεων διοικητικού καθαρά χαρακτήρα. Και επιδεινώνοντας το καθεστώς αποκλεισμού του χωρίς χαρτιά μετανάστη από κάθε πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας δομές υγείας και ασφάλισης ακόμη και από την σύνταξη συμβολαιογραφικών πράξεων
- Εξαιρεί ρητά τους χωρίς χαρτιά μετανάστες από την προστασία των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Τους αποκλείει από το σύστημα υγείας και παιδείας.
- Εισάγει καταδοτικές διατάξεις επιβάλλοντας σε ξενοδόχους, εκμισθωτές αλλά και στον απλό πολίτη την υποχρέωση να καταδίδουν στην αστυνομία τους μετανά-

στες και με απειλή ποινικών κυρώσεων και ποινικοποιεί την κοινωνική αλληλεγγύη επιβάλλοντας ποινές σε όσους παρέχουν υποστήριξη σε μετανάστες.

- Θεσπίζει διαδικασίες μετάκλησης για την νόμιμη μετανάστευση πολύπλοκες και χρονοβόρες έτσι ώστε να είναι βέβαιο ότι δεν θα εφαρμοσθούν, ούτε και ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της αγοράς, που θα καταφύγει και πάλι στην μαύρη εργασία.
- Διατηρεί το απαράδεκτο καθεστώς των ανεξέλεγκτων απελάσεων και αυτό της αυθαίρετης κράτησης χωρίς χρονικό όριο και χωρίς έλεγχο των αλλοδαπών
- Δυσχεραίνει τις διαδικασίες πολιτογράφησης απαιτώντας από το μετανάστη το υπέρογκο παράβολο των 500.000 δραχμών που είναι βέβαιο ότι ελάχιστοι θα μπορέσουν να καταβάλουν.
- Επιλέγει μια λύση μερικής νομιμοποίησης που θα κρατήσει στην «παρανομία» μεγάλο αριθμό μεταναστών, διατηρώντας την ανισότητα αλλά και συντηρώντας τα κυκλώματα εκμετάλλευσης που τρέφονται από αυτήν.

Οι οργανώσεις του Συντονιστικού επισημαίνουν ότι το μεταναστευτικό φαινόμενο πρέπει να αντιμετωπισθεί με πνεύμα ανθρωπισμού και δικαιοσύνης και άξονες την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την κοινωνική τους ένταξη.

Προτείνουν ειδικότερα

- Πλήρη νομιμοποίηση που να περιλαμβάνει τον μέγιστο δυνατό αριθμό των εργαζόμενων μεταναστών και των μελών οικογένειάς χωρίς χρονική προϋπόθεση με ευρεία προθεσμία και χωρίς ανέφικτους όρους.
- Προστασία των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων για νόμιμους και παράνομους μετανάστες : της ζωής, της υγείας, της αξιοπρέπειας της έννομης προστασίας, της βασικής εκπαίδευσης, της οικογένειας, της

Εισάγει καταδο-
τικές διατάξεις
επιβάλλοντας σε
ξενοδόχους,
εκμισθωτές αλλά
και στον απλό
πολίτη την υπο-
χρέωση να κατα-
δίδουν στην
αστυνομία τους
μετανάστες και
με απειλή ποινι-
κών κυρώσεων...
Ποινικοποιεί την
κοινωνική αλλη-
λεγγύη επιβάλ-
λοντας ποινές σε
όσους παρέχουν
υποστήριξη σε
μετανάστες

αναφοράς στις αρχές, του δικαιώματος ακρόασης.

- Προστασία των προσφύγων και ανθρωπιστικό καθεστώς : α) πολιτικών προσφύγων και αιτούντων άσυλου β) ατόμων και πληθυσμιακών ομάδων που μετακινούνται από τη χώρα τους εκ λόγων ανώτερης βίας γ) αιτούντων άσυλο των οποίων η αίτηση έχει απορριφθεί, που χρήζουν ανθρωπιστικής προστασίας
- Πρόσβαση στο σύστημα υγείας και κοινωνικής πρόνοιας
- Προστασία της εγκυμοσύνης, της μητρότητας και της ανηλικότητας
- Αποποινικοποίηση της εργασίας χωρίς αδεια
- Οικογενειακή συνένωση με σεβασμό των οικογενειακών δεσμών και αξιών του μετανάστη
- Προστασία θυμάτων σεξουαλικής (και άλλων μορφών) βίας με άδεια παραμονής και εργασίας, παροχή ψυχολογικής και κοινωνικής στήριξης αυστηρή τιμωρία των δραστών
- Ανθρωπιστικές ρήτρες : άδεια παραμονής με δικαίωμα εργασίας σε μετανάστες που η επιστροφή τους στη χώρα τους δεν είναι πια δυνατή ή καθίσταται απάνθρωπη ή σε περιπτώσεις όπου ο αλλοδαπός έχει οικογενειακούς δεσμούς ή εκκρεμή οικονομικά δικαιώματα στις περιπτώσεις που αποδειγμένα ο αλλοδαπός έχει παραμείνει στη χώρα (νόμιμα ή παράνομα) επί μεγάλο χρονικό διάστημα
- Εκπαίδευση: - φοίτηση των παιδιών στην

πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια ανεξάρτητα από την άδεια παραμονής των γονέων

- Αναστολή τυχόν απέλασης για διοικητικούς λόγους των γονέων ενόσω τα παιδιά φοιτούν μέχρι την ολοκλήρωση της τάξης
- Κράτηση αλλοδαπού : κράτηση του αλλοδαπού μόνον υπό τους όρους που γίνεται και αυτή του έλληνα πολίτη (έλλειψη μόνιμης διαμονής - ύποπτος φυγής και τέλεσης άλλων εγκλημάτων) - προηγούμενη έγκριση του αρμόδιου Δικαστή έλεγχος κατά τη διοικητική διαδικασία Σε κάθε περίπτωση εξαίρεση από κράτηση και απέλαση για τη μητέρα ανηλίκου, τους ανήλικους, τις εγκύους, τους υπερήλικες τους ασθενείς ορισμένων κατηγοριών
- Απαγόρευση ομαδικών απελάσεων .
- Κατάργηση των καταδοτικών διατάξεων, κατάργηση των διατάξεων αποκλεισμού.
- Δικαστική απέλαση μόνον επί αδικημάτων με ποινή άνω του έτους.
- Ίσα δικαιώματα για Έλληνες και ξένους εργαζόμενους
- Αναστολή Απελάσεων
- Αναστολή των απελάσεων σε όσους πληρούν τις προϋποθέσεις και διακοπή των επιχειρήσεων σκούπα ενόψει της ψήφισης του νέου νόμου

Συντονιστικό Μεταναστευτικών και Αντιρατσιστικών Οργανώσεων

Στέκι μεταναστών (15-12-2000)

Ουράνιος φιλοτομαρισμός και τοπική αθλιότητα

του Γιάννη Πολίτη

Η πλατιά γνωστοποίηση του γεγονότος ότι στους πολέμους της Γιουγκοσλαβίας χρησιμοποιήθηκαν τόνοι βλημάτων απεμπλουτισμένου ουρανίου, κάτι που ήταν γνωστό και εξακριβωμένο από τότε, αλλά σφυρίζαμε αδιάφορα μια και εμείς δεν ήμασταν εκεί, έφερε στην επιφάνεια όχι μόνο την εγκληματική διαστροφή των σύγχρονων μηχανισμών κυριαρχίας του κεφαλαίου, αλλά και τον πιο άθλιο φιλοτομαρισμό του σύγχρονου ανθρώπου.

Θα έρθει το ουράνιο στην Ελλάδα; Πόσο μακριά μπορεί να φθάσει η μόλυνση του αέρα, του εδάφους, των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων; Τι θα γίνει με «τα δικά μας παιδιά» που υπηρετούν εκεί; Τι θα γίνουν «οι δικοί μας φοιτητές» που σπουδάζουν εκεί;

Και κυνικότατα ο κ. Τσοχατζόπουλος και όλοι οι όμοιοί του της ιμπεριαλιστικής συμμορίας, μας διαβεβαιώνουν πως ό,τι τρώνε και πίνουν οι Έλληνες φαντάροι στο Κόσοβο, πηγαίνει κατευθείαν από τη Θεσσαλονίκη και το ίδιο ισχύει και για τα αντίστοιχα στρατεύματα των άλλων χωρών. Όσο για τους φοιτητές «μας», ας φροντίσουν οι μαμάδες τους με τα γνωστά από παλιότερα καλαθάκια τους.

Τι θα γίνει όμως με εκείνους που επιτόπου σκοτώθηκαν ή ακρωτηριάστηκαν απ' αυτά τα βλήματα; Τι θα γίνει με αυτούς που γεννήθηκαν εκεί και ζουν εκεί; Αυτούς που κάθε ημέρα και για αιώνες πολλούς θα πίνουν, θα τρώνε και θα αναπνέουν, αποδεδειγμένα και αναμφισβήτητα, στη μολυσμένη γη τους. Τι θα γίνει με εκείνους που μέλλει να γεννηθούν τις επόμενες δεκαετίες και αιώνες σ' αυτή τη ραδιενεργά μολυσμένη περιοχή;

Αυτό θεωρείται φυσικό. Εφόσον δεν είμαι εγώ, δεν με απασχολεί! Αυτή η ιστορία αναδεικνύει ακόμα μια πολύ επικίνδυνη απειλή από τη συνέχιση της κυριαρχίας του καπιταλισμού. Πέρα από τη ραδιενεργή μόλυνση του πλανήτη, τα τοξικά, τα μεταλλαγμένα και την άποψη ότι ο άνθρωπος και η φύση δεν είναι παρά αναλώσιμα για την

αύξηση των κερδών, έχει προκαλέσει και πάρα πολύ σοβαρή ηθική μόλυνση των ανθρώπων με παχυδερμικά συμπτώματα ατομικίστικα και φιλοτομαριστικά. Αυτά είναι ίσως τα πιο επικίνδυνα, γιατί περιορίζουν τη δυνατότητα της κοινωνικής αντίστασης.

Το λαϊκό μέτωπο στην εκδοχή του 16ου συνεδρίου

του Νίκου Μενεγάκη

Πού πάει το ΚΚΕ; Τί εκφράζουν οι αντιθέσεις, οι διαγραφές, αλλά και τα συσπειρωτικά του συνέδρια. Με αφορμή το 16ο συνέδριο, δημοσιεύουμε τρία άρθρα που προσεγγίζουν το ζήτημα με ανάλυση και πληροφόρηση.

Ο προσανατολισμός για την συγκρότηση ενός «Λαϊκού Μετώπου» εμφανίζεται κυρίαρχος στη συνθηματολογία τόσο κατά τη διάρκεια του 16ου συνεδρίου του ΚΚΕ όσο και στην μετασυνεδριακή περίοδο. Ωστόσο γίνεται ολοένα και πιο φανερό ότι η ηγεσία του ΚΚΕ δεν αντιλαμβάνεται πλέον με έναν ενιαίο τρόπο τον όρο «Λαϊκό Μέτωπο», σύμπτωμα αναμφισβήτητο της αυξανόμενης σύγχυσης και της κρίσης που ελοχεύει στις γραμμές του. Η διαφωνία και η αποχώρηση άλλωστε των «τεσσάρων» κορυφαίων συνδικαλιστικών στελεχών του συνδέθηκε σε μεγάλο βαθμό με την αντίληψη και τη στρατηγική του «Λαϊκού Μετώπου».

Τα «Λαϊκά Μέτωπα» και η Ιστορία του Εργατικού Κινήματος

Ο προσανατολισμός για τη δημιουργία των «κόκκινων συνδικάτων» δεν αποτέλεσαν σε καμιά περίπτωση παράδειγμα επιτυχημένης επαναστατικής τακτικής, αλλά αντίθετα ένα ακόμη παράδειγμα της τακτικής των διορισμένων από τη Μόσχα γραφειοκρατών, που οδήγησε στον αποπροσανατολισμό, στην απογοήτευση και τελικά στην αποστράτευση ένα μεγάλο αριθμό από ικανούς και αγωνιστές της εργατικής τάξης.

Ο όρος «Λαϊκό Μέτωπο» μας είναι βέβαια γνωστός και πολυσυζητημένος, κυρίως από την περίοδο του μεσοπολέμου και είναι ταυτισμένος, σύμφωνα με την επαναστατική μαρξιστική αντίληψη, κυρίως με την πολιτική των μαζικών σταλινικών κομμάτων της κεντρικής και της δυτικής Ευρώπης (και όχι μόνο) εκείνης της περιόδου. Η πολιτική αυτή οδήγησε σε μια σειρά από αλεπάλληλες καταστροφικές ήττες την ευρωπαϊκή εργατική τάξη, με τραγική κατάληξη (τουλάχιστον στην Ευρώπη) την επικράτηση του ναζισμού και του φασισμού. Η πολιτική των «Λαϊκών Μετώπων» της περιόδου εκείνης έχει αναλυθεί με μοναδική διαύγεια από τον Τρότσκι και αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα και σκληρότερα μέτωπα αντιπαράθεσης για την Αριστερή Αντιπολίτευση στις κρίσιμες στιγμές της ταξικής πάλης (Γερμανία, Κίνα, Γαλλία, Ισπανία) και τους επαναστάτες μαρξιστές του Μεσοπολέμου με τα περίφημα κείμενα που εμείς θεωρούμε πλέον κλασικά και σταθερά σημεία αναφοράς μας (π.χ. «Τα Λαϊκά Μέτωπα και η Προλεταριακή Πολιτι-

κή» του Παντελή Πουλιόπουλου, Ιούνης 1937).

Όμως για τη συντριπτική πλειοψηφία της σταλινογενούς ελληνικής αριστεράς, σταθερό σημείο αναφοράς και κυρίαρχο παράδειγμα «επιτυχημένου» «Λαϊκού Μετώπου» από τον πόλεμο μέχρι και σήμερα θεωρήθηκε η ίδρυση και η ανάπτυξη του κατοχικού ΕΑΜ. Φυσικά οποιαδήποτε απόπειρα ταξικής μαρξιστικής ανάλυσης για την τραγική ήττα στην οποία οδήγησε η πολιτική της ηγεσίας του ΚΚΕ την ελληνική εργατική τάξη ήταν πάντοτε αυστηρά απαγορευμένη από τις σταλινικές (ή τις μετέπειτα διαφόρων αποχρώσεων σταλινογενείς) γραφειοκρατίες και γίνονταν αποσπασματικά μόνο από το μικρό «περιθώριο» των εκάστοτε διαφωνούντων και φυσικά πιο ολοκληρωμένα από τις αντιπολιτευόμενες μαρξιστικές επαναστατικές ομάδες.

Μπορούμε πολύ επιγραμματικά να πούμε ότι η πολιτική που ακολούθησε το ΚΚΕ από την ίδρυση του ΕΑΜ και όλη τη μετέπειτα περίοδο, μέχρι την έναρξη του εμφυλίου πολέμου, εντάσσεται στον γενικό σταλινικό προσανατολισμό της δημιουργίας ενός «Λαϊκού Μετώπου» του τύπου του Μεσοπολέμου. Δηλαδή η προσπάθεια δημιουργίας μιας συμμαχίας κορυφής με μικροαστικά και αστικά κόμματα, που υπονόμεισε ύπουλα τη δυναμική της λαϊκής εξέγερσης και της ταξικής μαζικής πρωτοβουλίας, άμβλυσε την ταξική συνείδηση και διαπότισε την εργατική τάξη και τους αγρότες με το πνεύμα του εθνικισμού και -ίσως το σημαντικότερο- υποκατέστησε συστηματικά τα γνήσια ταξικά όργανα και τους θεσμούς που ξεπηδούσαν ορμητικά και αυθόρμητα μέσα στις συνθήκες του ένοπλου απελευθερωτικού αγώνα με ελεγχόμενα γραφειοκρατικά όργανα και δήθεν υπερταξικούς αστικούς θεσμούς. Βασικός στόχος του μετώπου καθορίστηκε από την σταλινική ηγεσία για άλλη μια φορά η

διεκπεραίωση του σταδίου της αστικοδημοκρατικής επανάστασης, που κατά τους σταλινικούς θεωρητικούς φωστήρες δεν είχε κατορθώσει ποτέ να φθάσει στην ολοκλήρωσή της. Η πολιτική αυτή όπως ήταν μοιραίο οδήγησε σε άλλη μια υποταγή και στη συνέχεια σε μια καταστροφική ήττα την ελληνική εργατική τάξη και στη τραγική σφαγή μιας ολόκληρης γεννιάς αγωνιστών.

Η πολιτική του ΚΚΕ, μετά από τον εμφύλιο, χαρακτηρίζεται από την συσπείρωση των στελεχών και των αγωνιστών που επιβίωσαν γύρω από το κόμμα της ΕΔΑ. Η πολιτική αυτή, παρόλο τον έντονα αμυντικό χαρακτήρα της, πάλι μπορεί να χαρακτηριστεί σαν μια συνέχεια της αντίληψης των «Λαϊκών Μετώπων», αφού σταθερά και σαν μοναδικό στόχο επεδίωκε τη συμμαχία με τους εκφραστές των μικροαστικών στρωμάτων και των αστικών «δημοκρατικών δυνάμεων» του Κέντρου. Η πολιτική αυτή κατέληξε στο να οδηγήσει τελικά την εργατική τάξη στην ουσιαστικά χωρίς καμιά αντίσταση υποταγή στο στρατιωτικό πραξικόπημα της 21ης Απριλίου.

Η πολιτική του ΚΚΕ-Συνασπισμού με την είσοδο στην κυβέρνηση Τζανετάκη μπορεί να θεωρηθεί σαν η πιο ακραία πράξη αυτής της αντίληψης και πορείας, που αποτελεί όμως ταυτόχρονα και τον οριστικό ιστορικό διασυσμμό και απαξίωση στα μάτια της πλειοψηφίας της εργατικής τάξης μιας ηγεσίας που ανδρώθηκε και διαπαιδαγωγήθηκε με τη λογική των συνεργασιών κορυφής με αστικά κόμματα, τύπου «Λαϊκού Μετώπου».

Το «Λαϊκό Μέτωπο» σε Φάση Σεχταριστικής Αναδίπλωσης

Ο «θυμόσοφος» καπετάνιος Φλωράκης (όπως συνήθιζε να τον αποκαλεί κολακευτικά ο αστικός τύπος και οι συνηθισμένοι γλοιώδεις παρουσιαστές της τηλεόρασης, όσο αυτός βρισκόταν στις μεγάλες δόξες των ημερών της «κάθαρσης») επιμένει διαρκώς, όπως αποδείχθηκε και από την ομιλία του στο 16ο Συνέδριο, ακριβώς στη λογική αυτή του «Λαϊκού Μετώπου». Η τόσο χαρακτηριστική διαρκής εμμονή του στη λογική αυτής της πολιτικής, παρόλες τις αλεπάλληλες τραγικές αποτυχίες της, νομίζουμε ότι δείχνει ακριβώς πόσο βαθιά ριζώθηκε αυτή η πολιτική αντίληψη μέσα στο μυαλό των σταλινικών στελε-

χών αυτής της γεννιάς σαν η μοναδική «ρεαλιστική» πολιτική που μπορεί να ασκήσει ένα κομμουνιστικό κόμμα. Από την άλλη μεριά επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά πόσο μακριά από τη συνείδηση και τη σκέψη τους βρίσκεται οποιαδήποτε αντίληψη μιας στρατηγικής που στοχεύει σε μια ταξικά ανεξάρτητη εργατική πολιτική.

Ακόμη και τα τέσσερα κορυφαία συνδικαλιστικά στελέχη που αποχώρησαν επίσης επικαλούνται την εφαρμογή των αποφάσεων των προηγούμενων συνεδρίων και φαίνονται να αναζητούν την «νόμιμη» και «δοκιμασμένη» πολιτική του κλασικού Λαϊκού Μετώπου.

Το 16ο Συνέδριο αποτελεί λοιπόν μία αποφασιστική τομή με την πολιτική αυτή της ταξικής συνεργασίας και επιστροφή επιτέλους σε μια ξεχασμένη ταξική-κομμουνιστική αντίληψη; Φοβούμαστε πως όχι. Η αναδίπλωση σε ένα συρικνωμένο-απόλυτα ελεγχόμενο κομματικά «μέτωπο» αποτελούμενο ουσιαστικά από πολύ αόριστα οριζόμενα και ουσιαστικά ανυπόστατα σχήματα διαφαίνεται στην απόφαση του Συνεδρίου: Τα *«κοινωνικά κινήματα της εργατικής τάξης, των μικροαστικών στρωμάτων της πόλης και της υπαίθρου, κινήματα της νεολαίας και των γυναικών, της παιδείας, της υγείας και της κοινωνικής πολιτικής, δημοκρατικές, πολιτικές ελευθερίες και δικαιώματα κλπ. κλπ.»* παραπέμπουν μάλλον στις γνωστές και συνηθώς χωρίς κοινωνικό αντίκρουσμα «επιτροπές» πέρα από τις κομματικές οργανώσεις και τον στενό περίγυρό τους, που βαφτίζονται «κινήματα» και υπήρξαν πάντοτε η άλλη όψη του νομίσματος της καταστροφικής, δήθεν μετωπικής, σταλινικής πολιτικής.

Βέβαια η απόφαση ορίζει στη συνέχεια ότι δεκτές στο μέτωπο θα γίνονται και οι *«πολιτικές δυνάμεις, ομάδες και κινήσεις που υποστηρίζουν την ανάγκη του αντιιμπεριαλιστικού αντιμονοπωλιακού αγώνα, κλπ.κλπ.»*, για τις οποίες όμως απαιτείται, όπως διευκρινίζεται αμέσως παρακάτω, όχι απλώς *«κοινές ή παραπλήσιες αντιλήψεις για μεγάλα ή επίκαιρα προβλήματα»* αλλά *«ένα επίπεδο συμφωνίας που θα εκφράζεται στο προγραμματικό πλαίσιο για τη λαϊκή οικονομία και τη λαϊκή εξουσία»*. Δηλαδή για να μεταφράσουμε, στην πράξη γίνονται δεκτά στο μέτωπο μόνο «κόμματα» που ταυτίζονται προγραμματικά με το ΚΚΕ και στην ουσία

ελέγχονται πλήρως από τη γραφειοκρατία του (π.χ. το περίφημο Αγροτικό Κόμμα).

Η «Τρίτη Περίοδος» για να θυμηθούμε και πάλι τον Μεσοπόλεμο αποτελεί το κλασικό παράδειγμα μιας τέτοιας δήθεν αριστερής «στροφής». Προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα βραχυπρόθεσμα συμφέροντα της εξωτερικής πολιτικής της σταλινικής γραφειοκρατίας, τα ΚΚ περιχακώνονταν οργανωτικά και σύρονταν σε μετωπικές συγκρούσεις χωρίς να εξετάζουν ούτε τις πραγματικές διαθέσεις της εργατικής τάξης, ούτε το συσχετισμό των δυνάμεων της συγκεκριμένης στιγμής.

Ο προσανατολισμός για τη δημιουργία των «κόκκινων συνδικάτων» και της «κόκκινης ΓΣΕΕ» του Μεσοπολέμου δεν αποτέλεσαν σε καμμία περίπτωση παράδειγμα επιτυχημένης επαναστατικής τακτικής, αλλά αντίθετα ένα ακόμη οικτρό παράδειγμα της τακτικής των διορισμένων από τη Μόσχα γραφειοκρατών, που οδήγησε στον αποπροσανατολισμό, στην απογοήτευση και τελικά στην αποστράτευση ένα μεγάλο αριθμό από ικανούς και αφοσιωμένους αγωνιστές της εργατικής τάξης.

Ακόμη περισσότερο, για να θυμηθούμε μια άλλη τελείως διαφορετική αλλά καθοριστική ιστορική φάση μετά από το ΒΕ Παγκόσμιο πόλεμο, η απόφαση της ηγεσίας του ΚΚΕ για την έναρξη των στρατιωτικών επιχειρήσεων του εμφυλίου πολέμου με την συγκρότηση του Δημοκρατικού Στρατού, δύο χρόνια μετά από την άνευ όρων παράδοση των όπλων με τη συνθήκη της Βάρκιζας και μετά από την τεράστια απογοήτευση που αυτή έσπειρε στις λαϊκές μάζες, δεν αποτελεί σε

καμμία περίπτωση μια επιτυχημένη κίνηση πρωτοβουλίας της γραφειοκρατικής ηγεσίας, αλλά αντίθετα μια αναγκαστική κίνηση στην οποία σύρθηκε κάτω από την ασφυκτική πίεση των περιστάσεων για άλλη μια φορά.

Η Αιτία της Σημερινής Σχεταριστικής Αναδίπλωσης

Ωστόσο για να γυρίσουμε στο αναδιπλωμένο «Αντιιμπεριαλιστικό Αντιμονοπωλιακό Δημοκρατικό Λαϊκό Μέτωπο» που επαγγέλλεται το ΚΚΕ, με το 16ο Συνέδριό του, ποια συγγένεια μπορεί άραγε να έχει με τα «Λαϊκά Μέτωπα» του παρελθόντος και ειδικότερα με τις φάσεις των σχεταριστικών αναδιπλώσεων που τόσο αποφασιστικό (και τραγικά καταστροφικό) ρόλο έπαιξαν σε κορυφαίες στιγμές της ταξικής πάλης; Σε στιγμές που ακριβώς η εργατική τάξη ή έστω σημαντικά τμήματά της, κινητοποιήθηκαν και αγωνίσθηκαν με εμπιστοσύνη στη νίκη που υποσχέθηκαν οι περιδεείς γραφειοκράτες σταλινικοί ηγέτες;

Πρώτα-πρώτα θα πρέπει να τονίσουμε ότι το ΚΚΕ, μετά από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, δηλαδή εδώ και δέκα σχεδόν χρόνια, έχει μπει αμετάκλητα σε μια τροχιά που το οδηγεί αργά αλλά σταθερά σε όλο και μεγαλύτερη κοινωνική απομόνωση και οργανωτική παρακμή. Χωρίς πλέον το κύρος του επίσημου αντιπροσώπου του «σοσιαλιστικού κόσμου», χωρίς την οικονομική στήριξη της Σοβιετικής Ένωσης, χωρίς την απολογητική ιδεολογική αυθεντία των βαρύγδουπων Σοβιετικών Ακαδημαϊκών, το ΚΚΕ αρμενίζει πλέον ξυλόαρμενο στο πέλαγος της ιδεολογικής σύγχισης, της οικονομικής και πολιτικής αβεβαιότητας. Συνήθως καταφεύγει είτε στο να αναμασσά τις αναμνήσεις του από τις ένδοξες ημέρες της κυριαρχίας της ηγεσίας του μέσα στο εργατικό κίνημα, είτε στο να απευθύνεται στο συναίσθημα των οπαδών, επικαλούμενο τις πολύ περισσότερες ηρωικές θυσίες-εκατόμβες των αγωνιστών της εργατικής και της αγροτικής βάσης του.

Ο γραφειοκρατικός μηχανισμός των στελεχών του, όπως είναι φυσικό, αντιλαμβάνεται ότι τα εφόδια αυτά πλέον δεν επαρκούν, καθώς μάλιστα όσο περνούν τα χρόνια όλο και λιγοστεύει η παλιά γεννιά με τα έντονα αγωνιστικά βιώματα από τα «πέτρινα χρόνια». Ο μηχανισμός όμως προσπαθεί με

αγωνία να βρεί τρόπους να επιβιώσει οδηγημένος πλέον από το ένστικτο της αυτοσυντήρησης. Η εύκολη δεξιά εκδοχή της «ανανέωσης» και της πλήρους αστικής ενσωμάτωσης (που ακολούθησαν και όλα τα μεγάλα σταλινικά κόμματα της δυτικής Ευρώπης) έχει εδώ, δυστυχώς για αυτούς, υπερκαλυφθεί νωρίτερα από το Συνασπισμό και επομένως ο ζωτικός χώρος προς την κατεύθυνση αυτή είναι σχεδόν μηδαμινός.

Απο την άλλη μεριά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η βάση του ΚΚΕ εξακολουθεί να συγκροτείται από τα σχετικά περισσότερο πολιτικοποιημένα στοιχεία της εργατικής και της αγροτικής τάξης και να αποτελεί ταυτόχρονα το μεγαλύτερο χώρο υποδοχής (έστω και προσωρινά), σε πανεθνική κλίμακα, των τμημάτων της νεολαίας που πολιτικοποιούνται στοιχειωδώς και ψάχνουν να βρουν έναν τρόπο να αντιδράσουν οργανωμένα στην ασφυκτική καπιταλιστική ολοκλήρωση και στον κοινωνικό και πολιτισμικό εκφυλισμό της «νέας τάξης» του νεοφιλελευθερισμού. Αρκετά λοιπόν «σκληρά»-«μεσαία» στελέχη (όπως τα χακτηρίζει συχνά ο αστικός τύπος και τα ΜΜΕ), οδηγημένα «από την ίδια τη ζωή» (όπως άλλωστε συχνά συμβούλευε αυτόρεσκα και ο παλιός καπετάνιος-αρχηγός), ανακάλυψαν ότι η μοναδική ελπίδα που απομένει για να επιβιώσει ο μηχανισμός τους είναι να ταυτισθεί όσο γίνεται περισσότερο με τους αμυντικούς αγώνες των εργαζομένων και της νεολαίας και να κατορθώσει να γίνει ο κύριος εκφραστής της κοινωνικής αντίστασης στην νεοφιλεύθερη λαίλαπα. Μια δήθεν «αριστερή», ξύλινη φρασεολογία και μια επιστροφή στις παλαιότερες σταλινικές ιδεολογικές ρίζες (πριν από το «ρεβιζιονιστικό» 20ο συνέδριο) φαίνεται ότι εξυπηρετούν την κατεύθυνση αυτή, ενώ δεν φαίνεται από την άλλη μεριά να ενοχλούν καθόλου την παλαιά φρουρά. Φυσικά όπως αποδείχθηκε, δεν έχουν την παραμικρή πρόθεση να αγωνιστούν ενάντια στις εθνικιστικές και ρατσιστικές αυταπάτες που διαχέονται διαρκώς και σηκώνουν επικίνδυνα το δηλητηριασμένο κεφάλι τους μέσα στις λαϊκές μάζες. Αντίθετα μάλιστα αποδείχθηκε ότι δεν έχουν ενδοιασμούς να συνυπάρξουν και να συνεργασθούν ακόμη και με εκφραστές εθνικιστικών-σωβινιστικών απόψεων προκειμένου να συγκρατήσουν τη διαρροή των εκλογικών τους δυνάμεων.

Πώς όμως να διαφυλάξουν μέσα στον αβέβαιο σύγχρονο κόσμο τα λιγοστά κέρδη που με τόσο κόπο αποκτούν; Πώς να διασφαλίσουν ότι και αυτά δεν θα φυλορροήσουν στην επόμενη ιστορική φάση προς κάθε κατεύθυνση, όπως είδαν να γίνεται διαρκώς τα προηγούμενα χρόνια; Η μοναδική λύση που μπορούν να σκεφτούν με την περιορισμένη πολιτική αντίληψή τους είναι η οργανωτική περιχαράκωση. Περιχαράκωση λοιπόν κάθε οργανωτικής δομής γύρω από το κόμμα, που θα φθάνει ακόμη και στο συνδικαλιστικό επίπεδο. Το «Λαϊκό Μέτωπο» υλοποιείται (μέσα από τις προθέσεις τους) σαν ΠΑΜΕ, σαν το πρόπλασμα μιας στενά ελεγχόμενης «κόκκινης ΓΣΕΕ», δηλαδή μιας τριτοβάθμιας οργάνωσης σωματείων ελεγχόμενων από το κόμμα.

Χωρίς λοιπόν καμιά κριτική επανεκτίμηση της προηγούμενης περιόδου της κλασικά «μετωπικής» πολιτικής που αποκορυφώθηκε με την κυβέρνηση Τζανετάκη, χωρίς καμιά προσπάθεια κριτικής επανεξέτασης της πολιτικής που σημάδεψε την περίοδο της μεταδικτατορικής ανόδου του εργατικού κινήματος, τότε που το ΚΚΕ πολέμησε λυσσασμένα το κίνημα των εργοστασιακών και των επιχειρησιακών σωματείων και υπέταξε ουσιαστικά το συνδικαλιστικό κίνημα στη γραφειοκρατία της ΓΣΕΕ, χωρίς καμιά αναφορά στις κοσμογονικές αλλαγές που συμβαίνουν εδώ και δέκα χρόνια μέσα στο ελληνικό τοπίο της εργασίας από την παρουσία ενός εκατομμυρίου εργαζόμενων μεταναστών, χωρίς τέλος καμιά απόπειρα βαθύτερης μαρξιστικής ανάλυσης των αιτιών της κατάρρευσης των «σοσιαλιστικών» καθεστώτων που οδήγησε στη σημερινή δύσκολη κατάσταση την παγκόσμια εργατική τάξη και το συνδικαλιστικό κίνημα και στην δραματική υποχώρηση του συνδικαλισμού στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, η κομματική γραφειοκρατία του ΚΚΕ σαλπίζει απερίσκεπτα, και οδηγημένη αποκλειστικά από τα στενά δικά της συμφέροντα επιβίωσης, την αριστερίστικη αναδίπλωση των δυνάμεων της.

Η παλιά κομματική φρουρά, όπως εκφράζεται από τον Φλωράκη είναι φυσικό να στέκεται με σκεπτικισμό απέναντι στην τακτική αυτή. Ένα μέρος τουλάχιστον της συνδικαλιστικής ηγεσίας, με τις κορυφαίες

περιπτώσεις του Κωστόπουλου και του Θεωνά, βλέποντας άμεσα από την επαγγελματική-συνδικαλιστική εμπειρία τους τις μεσοπρόθεσμες καταστροφικές συνέπειες μιας τέτοιας πολιτικής, διαχώρισαν αποφασιστικά τη θέση τους ζητώντας την άμεση επιστροφή στην κλασική εκδοχή του «μετώπου» στην οποία προσανατολιζόταν σταθερά το ΚΚΕ μέχρι και στο προηγούμενο Συνέδριο.

«Λαϊκό Μέτωπο» και «Λαϊκή Εξουσία»

Η δήθεν «αριστερή» στροφή επιβάλλει τις πολυσυζητημένες αναφορές της απόφασης στις «πολλές φάσεις και διακυμάνσεις» που θα περάσει ο αγώνας για την εξουσία του Μετώπου και «θα καθορίζεται σε κάθε φάση ή στροφή του κινήματος, από το συσχετισμό και τη δυναμική των εξελίξεων». Όμως για να μην ξεχνιόμαστε, εάν δεν έχουμε τις κατάλληλες «συνθήκες επαναστατικής κατάστασης», τότε απλώς μέσα «σε συνθήκες ταξικών αναμετρήσεων και μεγάλης φθοράς της επιρροής των αστικών κομμάτων και των συμμάχων τους και ενώ δε θα έχουν διαμορφωθεί όροι για ριζική κοινωνική ανατροπή και επαναστατικό πέρασμα, μπορεί να προκύψει κυβέρνηση αντιιμπεριαλιστικών, αντιμονοπωλιακών δυνάμεων, με βάση το

Κοινοβούλιο». Με άλλα λόγια για να θυμηθούμε και εμείς με τη σειρά μας τις λαϊκές παροιμίες: τί έχεις Γιάννη μου; τί είχα πάντα!

Στην οπωσδήποτε μακροπρόθεσμη αυτή προοπτική, της κατάκτησης δηλαδή της κυβερνητικής εξουσίας του αστικού κράτους από το Λαϊκό Μέτωπο, τότε ξαφνικά, σε αντίθεση με όλα τα προηγούμενως διατυπωμένα, σαν αυστηρά προαπαιτούμενα κριτήρια για τη συμμετοχή των «πολιτικών δυνάμεων» στο σημερινό «Λαϊκό Μέτωπο», όλα αυτά αλλάζουν ξαφνικά και ανατιολόγητα και τα χαρακτηριστικά του γίνονται ίδια με αυτά του γνωστού μας κλασικού «Λαϊκού Μετώπου» με τις τόσο «πλατιές» αντιλήψεις ώστε να χωρέσουν και να μην κακοκαρδίσουν οι απαραίτητοι αστοί και μικροαστοί «σύμμαχοι» :

«Η κάθε δύναμη του Μετώπου θα διατηρεί τη δική της αντίληψη για το χαρακτήρα της εξουσίας»! «Στα πλαίσια του Μετώπου και εκτός του Μετώπου οι δυνάμεις που το απαρτίζουν θα αναπτύσσουν τις ιδιαίτερες απόψεις τους για το χαρακτήρα της εξουσίας κλπ. κλπ.»!

Αν όμως η ηγεσία του ΚΚΕ αποδεικνύεται για άλλη μια φορά ανίκανη να σταθεί στο ύψος της ιστορικής συγκυρίας (αν και γι' αυτό δεν είχαμε την παραμικρή αμφιβολία) και να πάρει τις απαραίτητες πρωτοβουλίες για την πολιτική αναγέννηση του εργατικού κινήματος, η αναγκαιότητα για τη συγκρότηση ενός ταξικού Εργατικού Μετώπου όχι απλώς δεν έπαψε να υπάρχει αλλά φαίνεται σήμερα να γίνεται όλο και πιο μεγάλη για την στοιχειώδη άμυνα και την αξιοπρεπή επιβίωση των εργαζομένων, γηγενών και μεταναστών. Ποια λοιπόν πρέπει να είναι η πρότασή μας για τη συγκρότησή του;

Το Ταξικό Εργατικό Μέτωπο που Θέλουμε

Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο τεύχος του Σπάρτακου (για το παραπλήσιας αντίληψης και έμπνευσης με το ΑΑΔΜ του ΚΚΕ «Αντικαπιταλιστικό Εργατικό Μέτωπο» που επαγγέλεται το ΝΑΡ), η αναγκαιότητα για τη συγκρότηση ενός ταξικού Εργατικού Μετώπου είναι σήμερα περισσότερο από φανερή. Νομίζουμε ότι μπορούμε να επαναλάβουμε και για την περίπτωση αυτή την δική μας αντίληψη για το ταξικό Εργατικό Μέτωπο που μπορεί να βοηθήσει, σαν η συμμαχία του

συνόλου των οργανώσεων της εργατικής τάξης προκειμένου να αντιπαρατεθούν στην νεοφιλελεύθερη επίθεση, να περιφρουρήσουν τις κατακτήσεις τους και, το πλέον σημαντικό, προκειμένου το Μέτωπο να αποτελέσει ένα σημαντικό στάδιο στην αυτοσυνείδηση, στην ανάπτυξη της ταξικής αλληλεγγύης και ακόμη στη δημιουργία νέων δημοκρατικών ταξικών θεσμών και οργάνων.

Ακόμη η δημιουργία ενός Εργατικού Μετώπου θα αποτελέσει μια μοναδική ευκαιρία για την επαναστατική αριστερά να έλθει σε άμεση επαφή με την μεγάλη μάζα των εργαζομένων που στη πλειοψηφία τους εκφράζονται ή «εγκλωβίζονται» στα ρεφορμιστικά κόμματα και στις αυταπάτες της υποταγμένης στην κυρίαρχη ιδεολογία λογικής τους. Η δημιουργία και η τακτική του Εργατικού Μετώπου στο πρώτο τουλάχιστον στάδιο δεν μπορεί να στηρίζεται παρά μόνο στα αιτήματα που το «δίκαιο» και η λογική τους είναι απόλυτα κατανοητά για το σημερινό, συγκεκριμένο επίπεδο ανάπτυξης της συνείδησης και της εμπειρίας της εργατικής τάξης. Ταυτόχρονα τα μεταβατικά αιτήματα που προωθούνται μέσα στο Εργατικό Μέτωπο από τις επαναστατικές οργανώσεις θα πρέπει να στοχεύουν ένα σκαλοπάτι υψηλότερα από το επίπεδο της σημερινής συνείδησης της εργατικής τάξης, πάντοτε προς την κατεύθυνση της αποδιάρθρωσης και της υπονόμησης της λογικής και της κυρίαρχης ιδεολογίας της αστικής τάξης, καθώς και στην μεθοδική αποκάλυψη και καταπολέμηση των μικροαστικών αυταπατών που έχουν καλλιεργηθεί μέσα στα εργατικά στρώματα.

Η πρόταση για τη δημιουργία ενός Εργατικού Μετώπου, προκειμένου να προωθεί την συνείδηση της ταξικής ενότητας και της ταξικής αλληλεγγύης, αλλά και προκειμένου να προβάλει τη δυνατότητα μιας συνολικής αντιπαράθεσης με την αστική τάξη, θα πρέπει σταθερά να απευθύνεται στο σύνολο των υπαρκτών οργανώσεων της εργατικής τάξης, που σημαίνει ότι το προτεινόμενο Εργατικό Μέτωπο πρέπει να είναι σταθερά ανοιχτό προς όλα ανεξαιρέτως τα εργατικά κόμματα, είτε αυτά χαρακτηρίζονται σαν ρεφορμιστικά είτε όχι, και σε όλες τις μαζικές συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργαζομένων ανεξάρτητα ακόμη και από το βαθμό του γραφειοκρατικού εκφυλισμού της

ηγεσίας τους.

Σήμερα σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες (βλέπε τα προηγούμενα τεύχη του Σπάρτακου) τα σχήματα συνεργασίας της επαναστατικής αριστεράς δείχνουν να κερδίζουν απήχηση για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια και αυτό να αποτυπώνεται με σαφήνεια στα εκλογικά αποτελέσματα τόσο με ποσοστά όσο και με έδρες σε κοινοβούλια και δημοτικά συμβούλια. Τα βασικότερα χαρακτηριστικά των σχημάτων αυτών μπορούμε να πούμε ότι είναι: α) ο μόνιμος και όχι ο ευκαιριακός - εκλογικός χαρακτήρας τους, β) η διαρκής ενιαία παρουσία και παρέμβασή τους στους επί μέρους κοινωνικούς χώρους που δραστηριοποιούνται (συνδικάτα, τοπική αυτοδιοίκηση κλπ.), γ) το εσωτερικό δημοκρατικό καθεστώς τους που διασφαλίζει τόσο τον διάλογο και τη δημοκρατική λειτουργία στη βάση με ολομελειακά σχήματα όσο και τον σεβασμό στην ιδιαίτερη αυτόνομη ύπαρξη και ιδεολογική ιδιαιτερότητα των οργανώσεων που συμμετέχουν από την άλλη. Η τάση αυτή ανασύνταξης των δυνάμεων της επαναστατικής αριστεράς, που σε πολλές χώρες έχει ήδη ξεπεράσει κατά πολύ το εμβρυακό της στάδιο και συνδέεται σταθερά με τους νέους διεκδικητικούς αγώνες της εργατικής τάξης, τους νέους αγώνες για τη κατοχύρωση των δημοκρατικών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εγγράφεται στις προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός παγκόσμιου κινήματος ενάντια στην ξέφρενη πορεία του καπιταλισμού προς την οικολογική καταστροφή και την εξαθλίωση των λαών του «τρίτου κόσμου». Η ανασύνταξη αυτή αποτελεί την πιο επιδοφόρα εξέλιξη για μια νέα οργανωτική και ιδεολογική αναγέννηση του εργατικού κινήματος στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Τα μετωπικά αυτά σχήματα των επαναστατικών οργανώσεων και ο τρόπος λειτουργίας τους μπορούμε να πούμε ότι μας δίνουν ένα ζωντανό παράδειγμα εργατικής δημοκρατίας που κατώρθωσε να αναβιώσει, για πρώτη φορά μετά από τις δεκαετίες της κυριαρχίας του σταλινικού «μονολιθισμού», τις καλύτερες παραδόσεις του ευρωπαϊκού εργατικού κινήματος.

03/01/2001

Οι ιστορικές κατακτήσεις του 16ου συνεδρίου του ΚΚΕ

του Δημήτρη Καζάκη

Όποιος έχει μελετήσει την ιστορία του ΚΚΕ απ' την ίδρυσή του έως σήμερα, γνωρίζει πολύ καλά ότι ποτέ πριν ακόμη και σ' εποχές ιδιαίτερης ιδεολογικής σύγχυσης και ταξικού αποπροσανατολισμού δεν υπήρξε ένα τόσο πρόχειρο, τέτοιου χαμηλού επιπέδου και τόσο «αδιάφορο» κομματικό συνέδριο. Κι αυτό αποτελεί μόνο ένα απ' τα πολλά ιστορικά ρεκόρ του 16ου Συνεδρίου του ΚΚΕ.

Ενα επιπλέον ιστορικό ρεκόρ είναι το γεγονός ότι το συνέδριο αυτό ήταν, αν όχι σ' ολόκληρη την ιστορία του ΚΚΕ, τουλάχιστον στη μεταπολιτευτική πορεία του κόμματος, το πιο σύντομο, το πιο μικρής χρονικής διάρκειας κομματικό συνέδριο. Μόλις μία μέρα (Παρασκευή) κράτησε η καθαυτό «συζήτηση» των υλικών του συνεδρίου, για να ολοκληρωθεί το σύνολο των διαδικασιών του μαζί με την βιαστική εκλογή Γενικής Γραμματέας απ' την νεοεκλεγείσα Κεντρική Επιτροπή μόλις τις πρώτες πρωινές ώρες της Κυριακής! Ψεκάστε, σκουπίστε, τελειώσατε!

Ένα ακόμη ιστορικό ρεκόρ είναι το γεγονός ότι ποτέ πριν δεν υπήρξε ένα τόσο ομόφωνο κομματικό συνέδριο. Στα παλιότερα κομματικά συνέδρια, ακόμη και σ' εκείνα που κατέληγαν σ' ομόφωνες πολιτικές αποφάσεις (π.χ. στο 10ο, 11ο, 12ο, 14ο ακόμη και στο 15ο), η ομοφωνία ερχόταν να εκδηλώσει προς τα έξω την τυπική ενότητα του κόμματος και την μονολιθικότητά του, αφού είχε προηγηθεί μια εντυπωσιακή, ακόμη και οξεία, σύγκρουση απόψεων, κατά την διάρκεια του συνεδρίου. Μια ομοφωνία, που τις περισσότερες φορές ερχόταν να συγκαλύψει την ανοικτή εκδήλωση βαθύτατων ιδεολογικο-πολιτικών διαφορών στο εσωτερικό του κόμματος και ιδίως στο στελεχικό δυναμικό της κορυφής του.

Αντίθετα, το τελευταίο συνέδριο κατόρθωσε το ακατόρθωτο. Να κατακτηθεί, δηλαδή, μια ομοφωνία που απηχεί πραγματικά την «άκρα του τάφου σιωπή», που επικράτησε και κατά τις διαδικασίες του. Κι αυτό είναι πραγματικά μια ιστορική κατάκτηση που ανήκει αποκλειστικά στην σημερινή ηγεσία, η οποία δικαιολογμένα αυτοπαινεύεται απ' τις στήλες του *Ριζοσπάστη*. Επομένως, όσοι

τόλμησαν και δεν ήταν λίγοι κατά την διάρκεια του «προσυνεδριακού διαλόγου» να θίξουν αυτή την καταθλιπτική ομοφωνία του συνεδρίου, με αιτιάσεις, κριτικές, ενστάσεις, πρέπει να αισθάνονται εξαιρετικά άβολα.

Ωστόσο, ποτέ δεν θα υπήρχε αυτή η ιστορική κατάκτηση αν η ηγετική ομάδα δεν φρόντιζε τόσο επιμελώς όχι μόνο να φράξει τον δρόμο εκλογής σ' οποιονδήποτε είχε ακόμη και την υποψία «διαφορετικής άποψης», αλλά και την τυπική μετατροπή του συνεδρίου, σε σώμα όπου εκπροσωπούταν σχεδόν αποκλειστικά ο μηχανισμός και μάλιστα ο επαγγελματικός μηχανισμός του κόμματος. Έτσι με μεγάλη υπερηφάνεια η ηγετική ομάδα δημοσίευσε στοιχεία που ανεβάζουν την συμμετοχή του ανώτερου στελεχικού δυναμικού (από Νομαρχιακές Επιτροπές και πάνω) σε πάνω απ' το 70% των συνεδρών, ενώ της κομματικής βάσης (μέλη ΚΟΒ και γραφείων ΚΟΒ) λίγο πάνω απ' το 7%. Ένα ακόμη ιστορικό ρεκόρ του 16ου συνεδρίου, μιας κι αυτή η ψαλίδα, ενώ χαρακτήριζε πάντα τα κομματικά συνέδρια του ΚΚΕ, ποτέ δεν πήρε αυτές τις τραγικές διαστάσεις.

Όμως, αυτό που «ξέχασε» ν' αναφέρει η ηγετική ομάδα είναι το γεγονός ότι για πρώτη φορά σε κομματικό συνέδριο του ΚΚΕ, η πλειοψηφία των συνεδρών (κοντά στο 60%) έχουν άμεση ή έμμεση επαγγελματική σχέση με το κόμμα, είτε απασχολούμενοι απευθείας στον μηχανισμό του, είτε σε επιχειρήσεις του, είτε σε «θέσεις σκοπιμότητας» σε μαζικούς φορείς, αντιπροσωπευτικά όργανα κι αλλού, μετά από πρόταση και στήριξη της ηγεσίας του. Το δεδομένο αυτό απηχεί ακόμη μια ιστορική κατάκτηση της σημερινής ηγεσίας του ΚΚΕ, η οποία οικοδομεί συνειδητά μια όλο και πιο καθαρά επαγγελματική σχέση με

...το τελευταίο συνέδριο κατόρθωσε το ακατόρθωτο. Να κατακτηθεί, δηλαδή, μια ομοφωνία που απηχεί πραγματικά την «άκρα του τάφου σιωπή», που επικράτησε και κατά τις διαδικασίες του. Κι αυτό είναι πραγματικά μια ιστορική κατάκτηση που ανήκει αποκλειστικά στην σημερινή ηγεσία, η οποία δικαιολογμένα αυτοπαινεύεται απ' τις στήλες του *Ριζοσπάστη*

την κομματική της βάση. Έτσι, σήμερα η αναλογία όσων διατηρούν άμεση κι έμμεση επαγγελματική σχέση με το κόμμα, ως προς το σύνολο των ενεργών κομματικών μελών, είναι υπερδιπλάσια απ' εκείνη που υπήρχε στην δεκαετία του '80! Επομένως, σε μια εποχή έντονης επαγγελματικής ανασφάλειας κι ανεργίας, όπως η σημερινή, για ένα όλο και μεγαλύτερο κομματικό δυναμικό, η επιλογή ταύτισης με τις πρακτικές και τις λογικές της ηγετικής ομάδας συνδέεται και με προοπτικές επαγγελματικής καριέρας.

Γι αυτό και οι αγωνιώδεις συνεχείς «οικονομικές εξορμήσεις», όπως επίσης και η όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση των οικονομικών του κόμματος από την επίσημη κρατική επιδότηση, από φανερές και «κρυφές» επιχειρηματικές πρωτοβουλίες κι από διάφορα «χρηματοδοτικά προγράμματα» της ΕΕ κι άλλων διεθνών οργανισμών, που εισπράττονται μέσω μαζικών φορέων και «μετωπικών» οργανώσεων, δηλούμενων ως ΜΚΟ (βλ. ΕΕΔΥΕ). Σ' αυτές τις ανάγκες απαντούσε, π.χ., και η τερατώδης επέκταση της *Τυποεκδοτικής* σ' έναν μάταιο(;) αγώνα διατήρησης της μονοπωλιακής της θέσης στον τομέα των εκδόσεων. Μόνο και μόνο για να έχουμε ένα κόμμα το οποίο, ενώ στα λόγια αγωνίζεται ενάντια μονοπώλια, στην πράξη επιδιώκει να εξαρτήσει την ύπαρξή του απ' αυτά κι όχι μόνο. Κι αυτό γιατί όποιος δεν είναι αφελής κι έχει στοιχειώδεις γνώσεις για το πώς κινείται η αγορά γνωρίζει πολύ καλά πως η διατήρηση μιας επιχείρησης του μεγέθους της *Τυποεκδοτικής*, εκτός απ' τις τεράστιες

κεφαλαιακές ανάγκες, το απροκάλυπτο ξεζούμισμα των εργαζομένων που στην περίπτωση της *Τυποεκδοτικής* και των θυγατρικών της έχει καθαγιαστεί ως «θυσία για το κόμμα» κι ως εκ τούτου έχει πάρει τερατώδη χαρακτηριστικά, χωρίς να λογοδοτεί κανένας και πουθενά απαιτεί επίσης και τις κατάλληλες φανερές ή κρυφές «στρατηγικές συμμαχίες» για την κατανομή των μεριδίων αγοράς. Μ' όλες τις αναγκαίες επιπτώσεις για το κόμμα. Μήπως είναι εντελώς άσχετη η επιδίωξη της *Τυποεκδοτικής* να καρπωθεί μερίδιο απ' την εκδοτική πίτα της Ολυμπιάδας 2004, με τα «ήξεις-αφίξεις» και τα «ναι μεν, αλλά» της επίσημης θέσης του κόμματος για την Ολυμπιάδα;

Το 16ο συνέδριο επισφράγισε αυτή τη στυγνή πραγματικότητα, η οποία έχει μετατρέψει το σημερινό ΚΚΕ σ' ένα γραφειοκρατικό κακέκτυπο του παλιότερου εαυτού του. Η ιδεολογία και η πρακτική της σημερινής ηγεσίας του κόμματος φανερώνει ότι αυτό που την απασχολεί είναι η προσωπική της επιβίωση και τίποτε περισσότερο. Γι αυτό και θεωρεί ως θεμέλιο λίθο της πολιτικής της, όχι την επιστημονική ανάπτυξη της επαναστατικής θεωρίας της οποίας δηλώνει υποκριτικά υπέρμαχος αλλά τη γενική κοινωνική διαμαρτυρία και την «συσπείρωση με βάση το πρόβλημα», όπου το τρέχον υποκαθιστά την προοπτική και η απεγνωσμένη αντίσταση αντικαθιστά την πάλη για την αναγκαία διάξοδο.

Δεν είναι λοιπόν καθόλου τυχαίο που την τελευταία δεκαετία γίναμε μάρτυρες μιας καθολικής απο-ιδεολογικοποίησης της πολιτικής του Κόμματος, που έχει πια σαν βασικό χαρακτηριστικό την συνολική επιστημονική απαξίωση της ιδεολογικής και πολιτικής του δουλειάς. Με διαστάσεις πρωτοφανείς για ολόκληρη την μεταπολεμική ιστορία του κόμματος, όπως γνωρίζει πολύ καλά όποιος έχει παρακολουθήσει έστω και στοιχειωδώς την επίπονη, προβληματική, αντιφατική και πάσχουσα από χρόνια καθυστέρηση, πορεία της ιδεολογικής δουλειάς απ' το τέλος του πολέμου έως σήμερα.

Κι αυτό δεν φαίνεται μόνο απ' τα τμήματα-σφραγίδες της ΚΕ, όπως π.χ. το σημερινό Οικονομικό Τμήμα, όπου έχει απομείνει μόνο η επιγραφή απ' ό,τι ήταν κάποτε ένα απ' τα πιο μαζικά και πιο ζωτικά τμήματα της ΚΕ.

Ούτε απ' τον διορισμό σ' αυτά ανθρώπων στην πλειοψηφία τους άσχετων με την μελέτη και την έρευνα, με μοναδικό προσόν την τυφλή τους πίστη στην ηγετική ομάδα, που στο κάτω-κάτω της γραφής τους εξασφαλίζει και την αργομισθία τους. Ούτε ακόμη κι απ' την μετατροπή του ΚΜΕ, σ' εκδρομικό όμιλο και σε θλιβερό οργανωτή επετείων. Ολόκληρο το διάστημα από το 14ο Συνέδριο έως και σήμερα δεν υπήρξε καμιά σοβαρή συνεισφορά στην ιδεολογική διαμάχη, στον σύγχρονο θεωρητικό προβληματισμό, στην σύγχρονη μαρξιστική-λενινιστική έρευνα. Αντίθετα καλλιεργήθηκε με προκλητικό τρόπο η μετριότητα, η πνευματική σκνηρία, η αποστροφή απ' την θεωρία, η προκλητική λειοδρία της επιστημονικής έρευνας κι ο εκχυδαϊσμός της θεωρητικής αναζήτησης. Έτσι είχαμε μια σοβαρή στροφή στην ιδεολογική δουλειά του κεντρικού μηχανισμού, που μοιάζει πολύ μ' εκείνη που περιέγραψε ο Μάρξ για την αστική οικονομική σκέψη: *«την θέση της ανιδιοτελούς έρευνας την πήραν οι πληρωμένοι διαπληκτισμοί των καλαμαράδων, την θέση της αμερόληπτης επιστημονικής έρευνας την πήρε η κακή συνείδηση και η άσχημη πρόθεση της απολογητικής»*. Δεν πρόκειται, δηλ., τώρα πια για το αν είναι αληθινή αυτή ή εκείνη θεωρητική ή πολιτική εκτίμηση, μα για το αν είναι ωφέλιμη ή επιζήμια στις εκάστοτε ισορροπίες κορυφής, αν ταιριάζει ή όχι στην κυρίαρχη άποψη, αν έρχεται σε σύγκρουση ή όχι με τις δεδομένες επιλογές της ηγετικής ομάδας.

Σήμερα οι καθοδηγητές του ΚΚΕ γεμάτοι

έπαρση κομπάζουν όχι για τις (ανύπαρκτες) επιστημονικές επιτυχίες του Μαρξισμού-Λενινισμού, αλλά για την δικαίωση της μανιώδους καταστροφολογίας, που τους κατατρέχει. Ποιος νοιάζεται για την επιστημονική ακρίβεια της σημερινής ιδεολογίας και πολιτικής του κόμματος; Αρκεί να φαινόμαστε ως το «μοναδικό κόμμα που αντιδρά» αυτό αποτελεί το *raison d'être* της σημερινής ηγεσίας. Έστω κι αν αυτό υπονομεύει, όχι μόνο ό,τι έχει απομείνει απ' τον κομμουνιστικό χαρακτήρα του ΚΚΕ, αλλά και την ίδια την ύπαρξή του ως πολιτικού κόμματος. Έτσι απολαμβάνουμε «αναλύσεις» που δεν βασίζονται σε καμιά εμπειριστατωμένη ανάλυση της σύγχρονης πραγματικότητας, τόσο της χώρας μας όσο και διεθνώς. Εν μέσω απίθανων ιδεολογημάτων του σωρού περί *«ιμπεριαλιστικού συστήματος»* κι *«ενδιάμεσης θέσης»* της Ελλάδας, περί υποτιθέμενης *«εξόδου απ' την κρίση υπερπαραγωγής»* κι άλλων φαιδρών εκτιμήσεων, σκιαγραφείται μια ηθικολογική καταγγελία αυτού που οι γραφειοκράτες της ηγεσίας καταλαβαίνουν ως καπιταλισμό, με όρους γενικής επιδείνωσης, *«όξυνσης των αντιθέσεων»* και τραγικών συνεπειών.

Καμιά σοβαρή ανάλυση των σύγχρονων κυρίαρχων αντιθέσεων δεν υπάρχει, απλά διαπιστώνεται κάθε φορά ότι αυτές *«οξύνονται»*, όπως άλλωστε συμβαίνει εδώ και δυό αιώνες. Δεν αναλύονται κοινωνικο-οικονομικές σχέσεις κι αντιθέσεις, απλά καταγράφονται συνέπειες. Η μεθοδολογία είναι η παλιά γνωστή μικροαστική λογική του «άσπρου-

μαύρου», των «θετικών κι αρνητικών συνεπειών», του «καλού και του κακού»: Από την μια, οι δυνάμεις του κεφαλαίου που επιτίθενται, καταστρέφουν, ποδοπατούν δικαιώματα, επεκτείνονται, θεμελιώνουν την κυριαρχία τους και γενικώς συσσωρεύουν μύρια όσα κακά στην ανθρωπότητα. Κι απ' την άλλη οι γνωστές «επαναστατικές δυνάμεις της εποχής μας», που αναπαράγονται αυτούσια απ' τα παλιά σοβιετικά εγχειρίδια.

Η εκφυλιστική πορεία του ισχυρότερου πόλου, του μαζικότερου κόμματος στην αριστερά, έχει επιταχύνει την αποσύνθεση και των υπολοίπων κινημάτων γνήσιας αριστερής αμφισβήτησης της διχτατορίας του κεφαλαίου. Γι αυτό κι ολόκληρη η αριστερά ταλανίζεται όχι μόνο από την γενίκευση της ήττας και της παραίτησης, την μαζική αποστράτευση, την ιδεολογική κατάπτωση και την πολιτική αφομοίωση, αλλά κι από πολλούς επίδοξους «αναμορφωτές» της, που γεμάτοι έπαρση αναζητούν την «επανάδρυση» ή την «ανασύνθεση» ολόκληρης της αριστεράς με φθαρμένα υλικά από παρωχημένες αντιλήψεις και ιδεολογικο-πολιτικές «αιρέσεις» που χρεοκόπησαν, κατέληξαν στο περιθώριο κι αποσυντέθηκαν πολύ καιρό πριν χρεοκοπήσει και διαλυθεί ο υπαρκτός σοσιαλισμός.

Η ιστορία έχει αποδείξει πολλές φορές πως η ήττα δεν φέρνει μόνο πληθώρα «δηλώσεων μετανοίας», αλλά και μια πρωτοφανή δραστηριοποίηση ορισμένων «επίδοξων αναμορφωτών», οι οποίοι με χαρακτηριστική βοναπαρτιστική έξαψη επείγονται ν' αδράξουν την «ιστορική ευκαιρία» για να επιβάλουν τις ιδεολογικο-πολιτικές τους ορέξεις σ' ολόκληρη την αριστερά. Όλοι τους τυπικά προϊόντα των περιόδων όπου βασιλεύει η αντίδραση, η ιδεολογική σύγχυση και η κρίση ταυτότητας των επαναστατικών κινήματων. Είναι κι αυτοί μέρος της μοιραίας τραγωδίας που ακολουθεί τις ιστορικές ήττες.

Πρόκειται για ένα είδος «θείας τιμωρίας» που αναγκάζει όσες δυνάμεις δεν παραδόθηκαν μετά την ήττα, να υποστούν ξανά όλες τις «παιδικές ασθένειες» του κινήματος, ν' αντιμετωπίσουν ξανά και ξανά πολλές απαξιωμένες θεωρητικο-πολιτικές αντιλήψεις που σαν ζόμπι ξεπροβάλουν απ' τα ιδεολογικά νεκροταφεία της προϊστορικής αριστεράς με κίνδυνο να χαθούν για πάντα μέσα στην

«ήσυχη συνείδηση», όπως έλεγε ο Μάρξ, ενός Φιλισταίου: όταν «*η θορυβώδης αλλά κενή ρητορική, nullite sonore* [ένα ηχηρό τίποτα], *κάνει την νοημοσύνη και την βαθιά γνώση της πραγματικότητας εντελώς περιττές, η άδεια φρασεολογία έρχεται να κατακλύσει τα πάντα*». Αυτήν ακριβώς την «ήσυχη συνείδηση» του Φιλισταίου απηχεί κι ολόκληρη η φιλολογία που θέλει ν' απαντήσει στα εκφυλιστικά φαινόμενα, μέσα από μια γενική «ενότητα της αριστεράς», μέσα απ' την «ανασύνθεση» ή την «επανάδρυση της αριστεράς».

Επάνω σ' αυτή την κατάσταση επιχειρούν ορισμένοι να ψαρέψουν σε θολά νερά για μια ακόμη φορά. Προσπαθούν να επιβάλουν ειδικά στην κομμουνιστική αριστερά, το πλαστό δίλημμα: Είτε φυγή προς μια λογική σέκτας, είτε απογείωση στον νεφελώδη ουρανό της «ενότητας της αριστεράς». Όσοι ονειρεύονται ότι θα εξαργυρώσουν τον εκφυλισμό του ΚΚΕ για τα δικά τους πολιτικά παιχνίδια, απλά τους λέμε ότι λογαριάζουν δίχως τον ξενοδόχο. Κι ο ξενοδόχος είναι οι χιλιάδες κομμουνιστές, είτε βρίσκονται μέσα στο ΚΚΕ, είτε βρίσκονται εκτός, που διεκδικούν το κόμμα τους, όχι ως μουσειακό κειμήλιο, όχι ως γραφειοκρατικό κακέκτυπο του χθες όπως το θέλει η σημερινή φρουρά του Περισσού αλλά ως μια σύγχρονη επαναστατική δύναμη, ως ένα πραγματικό «κόμμα νέου τύπου», ικανό να κάνει πράξη τις μπολσεβίκικες παρακαταθήκες που ξεχάστηκαν ή πετάχτηκαν στα σκουπίδια και ν' ανοίξει νέους δρόμους στην πάλη για την κοινωνική απελευθέρωση. Από δω και μπρος αυτό είναι το βασικό καθήκον με το οποίο πρέπει ν' αναμετρηθεί όποιος επιμένει να θεωρεί τον εαυτό του κομμουνιστή. Πράγμα που αποτελεί εκτός των άλλων θεμελιακή προϋπόθεση για την έντιμη και με προοπτική οικοδόμηση της ενότητας δράσης του εργατικού κινήματος, καθώς και της αγωνιστικής συμπόρευσης της αριστεράς. Οποιαδήποτε άλλη αντιδιαστολή της «ενότητας της αριστεράς» με το ΚΚΕ και την αναγκαία επαναστατική του ανασυγκρότηση, είναι εκ του πονηρού και κρύβει ύποπτους πολιτικούς σχεδιασμούς, κυρίως κεντροαριστερής έμπνευσης.

9/1/2001

Η αποθέωση του γραφειοκρατικού εκφυλισμού

του Νίκου Στεριανού

Πέντε μήνες πριν ανοίξει τις πύλες του το 16ο Συνέδριο του ΚΚΕ, δημοσιεύτηκε στο Ριζοσπάστη, άρθρο γραμμής του υπ' αριθμόν 2 στην ηγεσία του κόμματος Δ. Γόντικα, όπου, ανάμεσα σε άλλα πολύ ενδιαφέροντα, έγραφε: «Η συσπείρωση του Κόμματος γύρω από την πολιτική του και την Κεντρική Επιτροπή είναι και θα παραμείνει ακλόνητη και θα γίνει και πιο ισχυρή με το 16ο Συνέδριο του. Καμία δύναμη δεν πρόκειται να κλονίσει αυτή τη δύναμη». Αυτά που δηλώνονται εδώ από το ηγετικό στέλεχος του ΚΚΕ είναι σαφή, πολύ απλά και φυσικά πέρα για πέρα ανατριχιαστικά για όποιον προβληματίζεται ως προς τη σημασία τους. Μιλάει για ακλόνητη συσπείρωση του κόμματος γύρω από την πολιτική του. Και η πολιτική αυτή, τον Ιούλιο του 2000 δεν ήταν άλλη από την πολιτική που είχε χαράξει το προηγούμενο 15ο Συνέδριο του ΚΚΕ που έγινε το 1996. Προεξοφλεί δε ότι η συσπείρωση αυτή θα γίνει πιο ισχυρή με το 16ο Συνέδριο. Άρα προεξοφλεί πως το 16ο Συνέδριο από πολιτική άποψη δεν έχει να προσφέρει τίποτα το ουσιαστικό στον πολιτικό εξοπλισμό του Κόμματος παρά μόνο να ισχυροποιήσει την κομματική ενότητα πάνω στην πολιτική που χάραξε το προηγούμενο 15ο Συνέδριο.

Μιλάει για ακλόνητη συσπείρωση του κόμματος γύρω από την Κεντρική Επιτροπή. Και η ΚΕ τον Ιούλιο του 2000 δεν ήταν άλλη από την ΚΕ που εξέλεξε το προηγούμενο 15ο Συνέδριο. Προεξοφλεί μάλιστα ότι αυτή η συσπείρωση θα ισχυροποιηθεί με το 16ο συνέδριο. Άρα ξεκαθαρίζει ότι το 16ο Συνέδριο δεν θα φέρει καμία ουσιαστική αλλαγή στην ηγεσία του ΚΚΕ. Τουλάχιστον στον ηγετικό κορμό που πιλοτάρει το κόμμα.

Το 16ο Συνέδριο έγινε. Κι ενώ ήταν αποφασισμένο να διαρκέσει από τις 14 έως τις 17 Δεκεμβρίου του 2000, τελείωσε μια μέρα νωρίτερα χωρίς να υπάρξει το παραμικρό πρόβλημα. Ο Ριζοσπάστης μας πληροφορεί : *«Η εισήγηση της ΚΕ και η τελική ομιλία της Αλέκας Παπαρήγα εγκρίθηκαν*

ομόφωνα, όπως ομόφωνα εγκρίθηκε και η έκθεση της Κεντρικής Επιτροπής Οικονομικού Ελέγχου. Ομόφωνα επίσης ψηφίστηκαν τα δύο ντοκουμέντα του Συνεδρίου που αφορούσαν τα καθήκοντα του κόμματος μέχρι το 17ο Συνέδριο και την πολιτική πρόταση για το Αντιιμπεριαλιστικό- Αντιμονοπωλιακό- Δημοκρατικό Μέτωπο. Εκλέχτηκε νέα Κεντρική Επιτροπή, καθώς και νέα Κεντρική Επιτροπή Οικονομικού Ελέγχου. Στην πρώτη της συνεδρίαση η ΚΕ εξέλεξε ομόφωνα Γενική Γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΕ την Αλέκα Παπαρήγα».

Να συμπληρώσουμε ως πληροφορία κάτι που δεν γράφει ο Ριζοσπάστης αλλά είναι γεγονός. Το 16ο Συνέδριο εξέλεξε την ΚΕ χωρίς να χρειαστούν πολλαπλές ψηφοφορίες. Δεν έγιναν δηλαδή επαναληπτικές ψηφοφορίες για κανένα από τα μέλη που εξελέγησαν στο όργανο, πράγμα που σημαίνει πως όσοι εξελέγησαν συγκέντρωσαν το 50% + 1 του σώματος από την πρώτη ψηφοφορία. Τούτο φανερώνει ότι μάλλον δεν υπήρχαν περισσότεροι υποψήφιοι από τον αριθμό όσων έπρεπε να εκλεγούν αλλά και αν υπήρχαν προφανώς ψηφίστηκαν αυτοί που προτάθηκαν από την ηγετική ομάδα της οποίας προΐσταται η κ. Παπαρήγα. Το ότι δεν εκλέχτηκαν όλα τα μέλη της ΚΕ με τους ίδιους ψήφους, δηλαδή ομόφωνα, δεν οφείλεται σε αβλεπία των οργανωτών του συνεδρίου αλλά στο γεγονός ότι η κομματική γραφειοκρατία έχει εσωτερική ιεραρχία η οποία δεν μπορεί να μην εκφράζεται και στους σταυρούς προτίμησης με τους οποίους «εκλέγεται». Στη λογική, συνεπώς, του γραφειοκράτη θα ήταν παράλογο ο ηγέτης της κομματικής γραφειοκρατίας να παίρνει τους ίδιους ψήφους με ένα απλό μέλος της ΚΕ.

Κατά τ' άλλα θρίαμβος! Το βράδυ του Σαββάτου 16 Δεκεμβρίου του 2000 τα πάντα στον Περισσό ήταν στη θέση τους. Δεν είχε κουνηθεί το παραμικρό. Η ταχύτητα των διαδικασιών και φυσικά η μία ομοφωνία που διαδεχόταν την άλλη δεν οδηγούσαν σε άλλο

Πώς όμως στήνεται ένα συνέδριο; Η ηγετική ομάδα του ΚΚΕ ακολούθησε μια πολύ απλή και σίγουρη τακτική. Αξιοποίησε στο έπακρο και για λογαριασμό της τον κομματικό μηχανισμό, ενοχοποίησε τις διαφορετικές απόψεις και διέγραψε τους φορείς τους ή τους περιθωριοποίησε

συμπέρασμα: ο Γόντικας είχε κατακτήσει έναν ακόμη τίτλο στη ζωή του. Εκείνον του προφήτη!

Το σύμπτωμα και η ασθένεια- η σημασία των ομοφωνιών

Είναι γνωστό πως ο γραφειοκράτης προσηλώνεται στον τύπο κι όχι στην ουσία των πραγμάτων. Γι' αυτό και ο Ριζοσπάστης, στο πρώτο μετασυνεδριακό φύλλο το, στο κεντρικό του άρθρο με τον τίτλο «Το 16ο Συνέδριο» πανηγυρίζει: «Τούτες οι ομοφωνίες- γράφει αναφερόμενος στα αποτελέσματα του συνεδρίου- έγιναν καρφί στα δημοσιογραφικά-προπαγανδιστικά επιτελεία της άρχουσας τάξης. Ο ταξικός αντίπαλος των κομμουνιστών και οι σύμμαχοί του επιτίθενται στο κόμμα βλέποντας πως δεν υπάρχουν ιδεολογικοπολιτικές διαφορές και αντιθέσεις στους κόλπους του».

Η άρχουσα τάξη στην Ελλάδα, για την οποία τόσο ανόητα μιλάει ο Ριζοσπάστης, έχει αποδείξει πως έχει καλύτερη κρίση και περισσότερο μυαλό από τους φωστήρες του Περισσού που δεν χάνουν ευκαιρία να ορκίζονται πως έχουν σκοπό της ζωής τους -στα λόγια βέβαια- να την ανατρέψουν. Και δεν χωράει η παραμικρή αμφιβολία πως τα επιτελεία του ελληνικού καπιταλισμού θα τρίβουν τα χέρια τους με όσα συμβαίνουν στο ΚΚΕ. Χαίρεται η άρχουσα τάξη, δεν φοβάται για τις τεχνητές ιδεολογικοπολιτικές ενότητες και τις ομοφωνίες που πετυχαίνει η ηγετική ομάδα του αρχαιότερου πολιτικού κόμματος στην Ελλάδα. Και πώς να μην χαίρεται άλλωστε. Σε μια εποχή ραγδαίων εξελίξεων στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας, σε μία εποχή όπου η διεθνοποίηση των παραγωγικών και κάθε λογής κοινωνικών σχέσεων παίρνει πρωτοφανείς διαστάσεις, σε μια εποχή ήττας για το ελληνικό και παγκόσμιο εργατικό- επαναστατικό κίνημα, σε μια εποχή όπου είναι εμφανέστατες οι ιδεολογικές- θεωρητικές καθυστερήσεις στο στρατόπεδο των προλεταριακών επαναστατικών δυνάμεων, σε μια εποχή που η διεθνής οργάνωση της πάλης του προλεταριάτου είναι πιο πίσω απ' ό,τι ήταν την εποχή της εμφάνισης του μαρξισμού, σε μια εποχή όπου το ίδιο το ΚΚΕ χαρακτηρίζεται από πρωτοφανή ιδεολογικοπολιτική καθυστέρηση και εμφανίζει στις γραμμές του το χαμη-

λότερο που είχε ποτέ στην ιστορία του μορφωτικό, πολιτικό, ιδεολογικό, θεωρητικό επίπεδο, ενώ σιγά- σιγά φεύγουν από τη ζωή και τα στελέχη του που είχαν πλούσιες εμπειρίες δράσης, σε μια τέτοια εποχή οι ομοφωνίες και τα παλαμάκια δεν είναι συμπτώματα επαναστατικής υγείας. Είναι φανερές εκδηλώσεις εκφυλισμού των επαναστατών, νοσηρά φαινόμενα γραφειοκρατικής αποστέωσης, ακριβείς ενδείξεις μιας διαδικασίας αποσύνθεσης και μααρασμού όπου, πολύ πιθανόν, το κομμάτι που έχει σατίσει να μην παίρνει εγχείρηση χωρίς αυτό να προκαλέσει τον ακαριαίο θάνατο του ασθενούς.

Πως στήνεται ένα συνέδριο: η ενοχοποίηση των αντιθέτων απόψεων

«Σύμφωνα με το γράμμα και το πνεύμα του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού- έλεγε ο Τρότσκι-, τα συνέδρια καταλαμβάνουν μια αποφασιστική θέση στη ζωή του κόμματος. Η ζωή του κόμματος εύρισκε πάντα την πιο ολοκληρωμένη έκφρασή της στα συνέδρια, στην προετοιμασία τους, στις εργασίες τους. Σήμερα τα συνέδρια κατάντησαν περιττό βάρος και ανιαρή κοινοτυπία». **Ασφαλώς ο Τρότσκι, όταν έγραφε αυτές τις γραμμές, ούτε που μπορούσε να διανοηθεί την ολοκληρωμένη έκφραση των συμπερασμάτων του, αυτό δηλαδή που συμβαίνει σήμερα στο ελληνικό κομμουνιστικό κόμμα. Και πώς να το φανταστεί άλλωστε. Η ηγεσία του ΚΚΕ χαίρεται για όσα κατάφερε με το 16ο συνέδριο, ενώ αν είχε στο ελάχιστο επαναστατική υπευθυνότητα θα έπρεπε να κλαίει.**

Για όσους, πάντως, γνωρίζουν στοιχειωδώς από την ιστορία του επαναστατικού κινήματος, για όσους ξέρουν σε γενικές γραμμές από τις αρχές λειτουργίας ενός επαναστατικού κόμματος λενινιστικού τύπου αλλά και για όποιον παρακολουθεί προσεκτικά το ΚΚΕ, το ελάχιστο από τις σελίδες του Ριζοσπάστη, δεν χωράει η παραμικρή αμφισβήτηση πως το 16ο συνέδριο στήθηκε από την κομματική ηγεσία στα μέτρα της, από την αρχή ως το τέλος και σε όλες τις λεπτομέρειές του. Ο Γόντικας επομένως δεν κατέκτησε κανένα αξίωμα προφήτη, όπως σαρκαστικά αναφέραμε προηγουμένως. Απλά είπε τα πράγματα με το όνομά τους και όπως σχεδίαζε να τα κάνει, αφού ήταν και ο αρμοδιότερος γι' αυτό έχοντας την ευθύνη -από μέρους του

Πολιτικού Γραφείου- για όλη την εσωκομματική λειτουργία.

Πώς όμως στήνεται ένα συνέδριο; Η ηγετική ομάδα του ΚΚΕ ακολούθησε μια πολύ απλή και σίγουρη τακτική. Αξιοποίησε στο έπακρο και για λογαριασμό της τον κομματικό μηχανισμό, ενοχοποίησε τις διαφορετικές απόψεις και διέγραψε τους φορείς τους ή τους περιθωριοποίησε. Κλασική απόδειξη είναι ο τρόπος που χειρίστηκε την υπόθεση με το Μ. Κωστόπουλο και όσους υποστήριζαν τις απόψεις του. Στις κομματικές οργανώσεις τους λειδόρησαν χωρίς να τους δώσουν το δικαίωμα να υπερασπίσουν ακόμη κι αυτή την προσωπική τους τιμή. Ο Ριζοσπάστης έχυσε τόνους μελάνι εναντίον τους. Κι αυτό φυσικά δεν έγινε μετά τις διαγραφές ή τις αποχωρήσεις μελών αυτής της τάσης αλλά πολύ νωρίτερα. Για παράδειγμα ενώ ο Γ. Θεωνάς άσκησε κριτική στην ηγεσία από τις σελίδες του προσυνεδριακού διαλόγου, εκείνη τον πέρασε γενεές δεκατέσσερις με μακροσκελέστατο ανυπόγραφο άρθρο που δημοσιεύτηκε στο Ριζοσπάστη εκτός σελίδων προσυνεδριακού διαλόγου. Και σα να μην έφτανε αυτό, του απαγόρευσε αυτό που ήταν αναφαίρετο δικαίωμά του, να απαντήσει και να υπερασπίσει τον εαυτό του. Δεύτερο παράδειγμα: ο Δ. Γόντικας, τον Ιούλιο του 2000, στο άρθρο του που αναφέραμε στην αρχή, έγραφε πως ο ταξικός εχθρός κλιμακώ-

νει προσυνεδριακά την επίθεσή του στο ΚΚΕ στα ζητήματα που αφορούν την πολιτική του για την Ευρωπαϊκή Ένωση, για το συνδικαλιστικό κίνημα και τις συμμαχίες. Όπως τυχαίως βέβαια η κριτική που ασκούσε η τάση Κωστόπουλου -και που ήταν γνωστή από πολύ παλιά- πάνω σε αυτούς τους τρεις άξονες της κομματικής πολιτικής εστιαζόταν. Το μήνυμα, στο άρθρο του Γόντικα, ήταν σαφές ήταν σαφές: όποιος κατέκρινε την κομματική ηγεσία για την πολιτική της σχετικά με την Ε.Ε., τις συμμαχίες και το συνδικαλιστικό κίνημα θεωρούνταν ότι αντικειμενικά βοηθούσε τον ταξικό εχθρό αν δεν ήταν κιόλας πράκτοράς του στις γραμμές του κόμματος.

Όλα τα προηγούμενα, φυσικά, αποτελούν το ελάχιστο αυτών που συνέβησαν στο ΚΚΕ κατά την προσυνεδριακή περίοδο. Το μέγιστο αφορά το ξεδίπλωμα ανοικτής φραξιονιστικής δράσης από μέρους της ηγεσίας ώστε να αποκλειστούν από το συνέδριο κομματικά μέλη και στελέχη που δεν ενέπνεαν απόλυτη εμπιστοσύνη. Τα πάντα οργανώθηκαν στο παρασκήνιο, τα πάντα κρίθηκαν στο επίπεδο των μηχανισμών κι όχι στο επίπεδο των ιδεών. Η ηγετική ομάδα δεν ενδιαφέρθηκε καθόλου να αγωνιστεί για τις ιδέες της και να πείσει. Όλο της το βάρος το έριξε στην επιβολή των απόψεών της με τη δύναμη του μηχανισμού που διέθετε. Υπάρχουν πολλές

αποδείξεις γι' αυτό. Θα αναφέρουμε τη σημαντικότερη: το 16ο Συνέδριο είναι ίσως το μοναδικό συνέδριο, τουλάχιστον στην μεταπολιτευτική ιστορία του ΚΚΕ, όπου στον δημόσιο προσυνεδριακό διάλογο δεν πήρε μέρος κανένα μέλος της ΚΕ- εκτός της Ε. Μπέλλου που έγραψε στην «Κομμουνιστική Επιθεώρηση» ένα κείμενο όπου ανάμεσα στις άλλες ανοησίες είχε και πλήθος συντακτικών και γραμματικών λαθών. Επίσης στο διάλογο δεν συμμετείχε κανένα μέλος του Πολιτικού Γραφείου πλην του Ο. Κολοζώφ, που έγραψε στο Ριζοσπάστη για να πει πως εκτέλεσε όλα τα καθήκοντα που του είχαν χρεώσει. Τέλος ελάχιστα ήταν τα στελέχη από τις Νομαρχιακές Επιτροπές και τις Επιτροπές Περιοχής του κόμματος που πήραν μέρος με κείμενά τους στο δημόσιο διάλογο. Χρειάζεται μήπως πολύ μυαλό για να καταλάβουμε πως όταν μια ηγεσία δεν αγωνίζεται μέσω του διαλόγου για τις ιδέες της, και φυσικά δεν παραιτείται απ' αυτές, διαθέτει άλλα μέσα για να τις επιβάλλει;

Να πως φτάσαμε στο αποτέλεσμα βάσει του οποίου το σπουδαίο γεγονός του συνεδρίου για την κομματική ηγεσία να μην είναι η ουσία των συζητήσεων και των αποφάσεών του αλλά το τυπικό μέρος αυτής της διαδικασίας, ότι οι αποφάσεις λήφθηκαν ομόφωνα.

Ο γραφειοκρατικός εκφυλισμός

Ο Γκ. Δημητρώφ περιγράφει στο ημερολόγιό του μια πολύ σημαντική συζήτηση που είχε ο Στάλιν με την ηγεσία του ΚΚΣΕ και της Κομιντέρν το 1937, την ημέρα ης επετείου της Οκτωβριανής Επανάστασης. Λέει ο Στάλιν: «Γιατί εμείς νικήσαμε τον Τρότσκι και τους άλλους; Είναι γνωστό ότι ο Τρότσκι, μετά από τον Λένιν, ήταν ο πιο δημοφιλής στη χώρα μας. Δημοφιλείς ήταν οι Μπουχάριν, Ζηνόβιεφ, Ρίκοφ, Τόμσκι. Εμάς λίγο μας ξέρανε τότε. Εμένα, τον Μολότοφ, τον Βορόσιλοφ, τον Καλίνιν. Την εποχή του Λένιν, ήμασταν άνθρωποι της πράξης, συνεργάτες του. Αλλά εμάς μας στηρίζανε τα μεσαία στελέχη». Πιο ειλικρινής ομολογία για το πώς ο μηχανισμός μπορεί να νικήσει τις πιο ορθές, τις πιο επιστημονικές ιδέες, αλλά και ανθρώπους που κατέκτησαν με τις πράξεις και το μυαλό τους τεράστιο κύρος, δεν μπορεί να υπάρξει. Αυτό το γνωρίζει καλά κάθε γραφειοκρατία. Το γνωρίζει από την ίδια της την

πείρα. Δεν θα μπορούσε επομένως να αποτελέσει εξαίρεση η γραφειοκρατική ομάδα της κ. Παπαρήγα. Η σύνθεση του 16ου Συνεδρίου, όπως την έδωσε στη δημοσιότητα ο Ριζοσπάστης, είναι αψευδής μάρτυρας.

Το 59,1% των μελών του συνεδρίου ήταν ανώτερα και ανώτατα στελέχη (το 38,8% των συνέδρων ήταν μέλη επιτροπών περιοχών, το 3,8% ήταν μέλη τμημάτων της ΚΕ, το 14,2% ήταν μέλη της ΚΕ και της Κεντρικής Επιτροπής Οικονομικού Ελέγχου και το 2,3% ήταν βουλευτές. Με άλλα λόγια αυτοί που έπρεπε να κριθούν για τις πράξεις τους από το συνέδριο είχαν την συντριπτική πλειοψηφία σ' αυτό!!! Γιάννης κερνάει και Γιάννης πίνει!

Τα πράγματα βέβαια υπήρξαν ακόμη χειρότερα κάτι που προκύπτει αβίαστα αν στο 59,1% προσθέσουμε και το ποσοστό των μεσαίων στελεχών που ήταν σύνεδροι. Σύμφωνα πάντα με όσα έγραψε ο Ριζοσπάστης το 24,2% των συνέδρων ήταν μέλη Νομαρχιακών Επιτροπών. Αθροιστικά επομένως τα μεσαία, ανώτερα και ανώτατα στελέχη ήταν το 83,3% των μελών του συνεδρίου.

Θα κλείσουμε αυτή την αναφορά με την παράθεση ενός ακόμη στοιχείου. Οι σύνεδροι που ήταν απλά κομματικά μέλη, μέλη των ΚΟΒ δηλαδή, αποτελούσαν το 6,5% του σώματος του συνεδρίου. Αν προστεθεί κι ένα 0,6% που ήταν σύνεδροι- μέλη γραφείων ΚΟΒ, τότε προκύπτει πως η κομματική βάση αντιπροσωπεύτηκε απευθείας στο συνέδριο μ' ένα ποσοστό της τάξης του 7,1%. Αντίθετα η ΚΕ αντιπροσωπεύτηκε με το ακριβώς διπλάσιο ποσοστό, αφού κάλυπτε το 14,2% του σώματος των συνέδρων. Αυτό κι μόνο το στοιχείο ίσως θα αρκούσε για να καταλάβει κι ο πιο αδαής τι πραγματικά συνέβηκε στο 16ο Συνέδριο του ΚΚΕ.

Και τώρα τι γίνεται; Τώρα οι επαναστάτες ανασκουμπώνονται και κοιτάζουν να κάνουν το δικό τους καθήκον με τη μέγιστη επάρκεια. Δικό τους πάντως έδαφος δράσης δεν θα γίνουν οι μηχανισμοί. Δικό τους προνομιακό πεδίο ήταν και θα παραμείνει ο χώρος της μαρξιστικής επιστήμης, ο χώρος των ιδεών. Από εκεί θα ξεκινάνε οι νίκες τους για να γίνουν υλική δύναμη.

Ποιος κέρδισε πραγματικά;

του Jeff Mackler

*Το ακόλουθο άρθρο παρουσιάζει μερικές ενδιαφέρουσες και αποκαλυπτικές λεπτομέρειες για το ρατσιστικό τρόπο με τον οποίο βγήκε ο νέος πρόεδρος των ΗΠΑ ενάντια στην προφανή θέληση της πλειοψηφίας των ψηφοφόρων και του αμερικανικού λαού, όπως και μια πρώτη εκτίμηση για το χαρακτήρα της νέας αμερικανικής κυβέρνησης. Το άρθρο μεταφράστηκε από την αμερικανική εφημερίδα *Socialist Action* (Γεν. 2001).*

Η μεγάλη φασαρία και ο καυγάς ανάμεσα στον Γκορ και τον Μπους για το αποτέλεσμα των εκλογών αποδυναμώθηκε ραγδαία προς όφελος του καθημερινού δικομματισμού, όταν ο «εκλεγμένος πρόεδρος» Τζορτζ Ου. Μπους έκανε το γύρο για φωτογραφικά ραντεβού για να επιβεβαιώσει τόσο στους αντιπάλους του όσο και στους οπαδούς του, ότι δε θα αλλάξουν πολλά με το νέο καθεστώς στην εξουσία.

Η ομιλία, με την οποία ο Άλμπερτ Γκορ υποχώρησε και κάλεσε για τον τελειωμό της «κομματικής πικρίας» καθιστούσε σε μεγάλο βαθμό τα αναστατωμένα πνεύματα και έβαλε τέλος στην κλιμακωμένη ρητορεία του προηγούμενου μήνα.

Όπως η κυβέρνηση του Κλίντον, η ομάδα της άρχουσας τάξης που διόρισε ο Μπους, συμπεριλαμβάνει αντιπροσώπους της ελίτ των μεγάλων επιχειρήσεων από τον Paul O'Neill, εποπτικό σύμβουλο της Alcoa, ο οποίος γίνεται υπουργός οικονομικών, μέχρι το νέο υπουργό εμπορίου, τον Donald Evans, που ήταν στέλεχος πετρελαίου, και άλλα ανώτατα στελέχη επιχειρήσεων, τα οποία υπηρέτησαν και στις ηγετικές ομάδες προηγούμενων κυβερνήσεων των Ρεπουμπλικάνων.

Ο δεξιός, ο γερουσιαστής John Ashcroft, εχθρός του δικαιώματος έκτρωσης, διορίστηκε υπουργός δικαιοσύνης. Οι Δημοκράτες προκάτοχοί του, χωρίς να προβάλουν τη συντηρητική ρητορική, κατέργησαν σε μεγάλο βαθμό την πραγματική δυνατότητα των γυναικών να κάνουν έκτρωση.

Ο στρατηγός Colin Powell, πρώην αρχηγός του επιτελείου των ενόπλων δυνάμεων,

ανέλαβε το υπουργείο εξωτερικών (State Department). Είναι ο Ρεπουμπλικάνος που ήταν το 1990 ηγέτης του πολέμου γενοκτονίας ενάντια στο Ιράκ. Γύρω στους 250 χιλιάδες ουσιαστικά ανυπεράσπιστοι Ιρακινοί σφαγιάστηκαν σε λίγες βδομάδες κάτω από τη στρατιωτική αρχηγεία του Powell. Η κυβέρνηση του Κλίντον δολοφόνησε στη συνέχεια άλλο ένα εκατομμύριο Ιρακινούς με βομβαρδισμούς και το εγκληματικό εμπάργκο, που συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

Ο Powell δεν έχασε χρόνο να δηλώσει σε συνέντευξη τύπου στο Τέξας, ότι η κυβέρνηση του Μπους θα προχωρήσει στην πραγματοποίηση των υποσχέσεων της εκλογικής καμπάνιας και θα οικοδομήσει το λεγόμενο Σύστημα Άμυνας με Πυραύλους (MDS), που στ' αλήθεια αποτελεί ένα εντελώς άσκοπο εγχείρημα που θα κοστίσει μερικές χιλιάδες δισ. δολάρια και επιδιώκει να δώσει στις ΗΠΑ την ικανότητα του πρώτου πυρηνικού πλήγματος.

Οι στρατιωτικοί ειδικοί του Κλίντον είχαν ήδη ξεκινήσει αυτό το έργο σε μικρότερη κλίμακα. Έγιναν όμως μερικά δραματικά σφάλματα, που έγιναν γνωστά στην κοινή γνώμη. Οι στόχοι αυτού του σχεδίου είναι τόσο η αύξηση των μειωμένων ποσοστών κέρδους των μεγάλων επιχειρήσεων με κερδοσιανό τρόπο όσο και η αντιμετώπιση των μεγάλων στρατιωτικών δαπανών από τους ιμπεριαλιστές ανταγωνιστές στην Ευρώπη και Ιαπωνία.

Οι περισσότεροι σοβαροί επιστήμονες θεωρούν, ότι είναι αδύνατο να οικοδομηθεί αμυντικό σύστημα ενάντια σε μια επίθεση πολλαπλών πυρηνικών κεφαλών. Αλλά όπως

στις περασμένες δεκαετίες, έτσι και οι σημερινοί στρατιωτικοί ειδικοί δεν υπολογίζουν μια πυρηνική νίκη με την έννοια, ότι οι απώλειες για τις ΗΠΑ θα είναι μηδέν. Η παρανοϊκή λογική του πυρηνικού πολέμου βασίζεται αντίθετα σε αποδεκτές απώλειες, ένας όρος που συμπεριλαμβάνει την αποτέφρωση δεκάδων εκατομμυρίων Αμερικανών, ενώ εξασφαλίζεται, ότι ο εχθρός είναι τελείως κατεστραμμένος και οι ΗΠΑ διατηρούν την ικανότητα να αναστηθούν από τις στάχτες και να συνεχίσουν!

Οι επικείμενες κινητοποιήσεις της εργατικής τάξης στη Ρωσία και την Ανατολική Ευρώπη επίσης θα συσχετισθούν με τη χρήση του βαρβαρικού αμερικανικού πυρηνικού οπλοστασίου.

Αγνοήθηκε η εκλογική απάτη

Ο αντιπρόεδρος Γκορ απογοήτευσε τους φιλελεύθερους υποστηρικτές του αρνούμενος να προκαλέσει τα πολυάριθμα παραδείγματα εκλογικής απάτης που η καμπάνια του Μπους χρησιμοποίησε. Για παράδειγμα, η Katherine Harris, διευθύντρια της καμπάνιας του Μπους στη Φλόριντα αλλά και υπουργός αυτής της πολιτείας, έστειλε μια λίστα 700 χιλιάδων υποτιθέμενων κακούργων σε όλες τις 67 περιφέρειες. Διέταξε να σβηστούν αυτά τα άτομα από τις λίστες των καταγεγραμμένων ψηφοφόρων. Η Φλόριντα εξακολουθεί να εφαρμόζει ένα νόμο του 1868, που απαγορεύει στους κακούργους να ψηφίζουν, μια νομοθεσία, που καθιερώθηκε πρωταρχικά για να αρνηθεί στους πρώην σκλάβους το δικαίωμα ψήφου.

Τώρα φαίνεται, ότι μια ιδιωτική κλίκα από το Τέξας, που είναι συνδεδεμένη με τον Μπους, προμηθεύτηκε αυτήν τη λίστα. Έγινε γνωστό, ότι περιείχε χιλιάδες άτομα, που καταδικάστηκαν για πταίσματα, όχι εγκλήματα. Και αυτά εκκαθαρίστηκαν από τις λίστες ψηφοφόρων.

Με τον τρόπο αυτό η Φλόριντα απαγορεύει στο 31% όλων των μαύρων ανδρών να ψηφίζουν. Ο ρατσιστικός νόμος εφαρμόζεται ακόμα κι αν οι πρώην κακούργοι εξέτισαν την ποινή τους και πλήρωσαν το χρέος τους στην κοινωνία. Η Φλόριντα είναι μια από τις πολιτείες, που όλο και αυξάνονται όσοι εμποδίζονται να ψηφίζουν ως εγκληματίες. Έτσι γύρω στα 4.2 εκατομμύρια πολίτες στερούνται από το δικαίωμα ψήφου σε όλη τη χώρα.

Πολλά παραδείγματα ρατσιστικών πρακτικών σχετικά με τις εκλογές έχουν τεκμηριωθεί καλά από το NAACP (Εθνικός Σύνδεσμος για την Προαγωγή των Εγχρώμων Ανθρώπων), οι παραπομπές του οποίου συμπεριλαμβάνουν τη χρήση της αστυνομίας της πολιτείας της Φλόριντα, η οποία απέκλεισε μαύρους από τις εκλογές, την άρνηση των δημοσίων υπαλλήλων αρμοδίων για τις εκλογές να βοηθήσουν τους ψηφοφόρους από την Αϊτή, που για πρώτη φορά είχαν το δικαίωμα ψήφου, το παράνομο πρόωρο κλείσιμο των εκλογικών κέντρων σε εκλογικές περιφέρειες με μεγάλες κοινότητες μαύρων και πολλά άλλα.

Σε μερικές περιοχές επίσημοι υπεύθυνοι των Ρεπουμπλικάνων επέτρεψαν σε υποστηρικτές του κόμματος να συμπληρώσουν ημιτελή έντυπα ατόμων, που συνεχώς απουσιάζουν από τη χώρα, συγκεντρώνοντας έτσι χιλιάδες ψήφους επιπλέον για τους Ρεπουμπλικάνους. Οι ανεξέλεγκτοι Ρεπουμπλικάνοι δεν έκαναν τον κόπο να συμπληρώσουν τα έντυπα των καταγεγραμμένων Δημοκρατών, χωρίς οι Δημοκράτες να ήταν ενήμεροι για την ύπαρξη τέτοιων ημιτελών εγγράφων.

Μέχρι σήμερα το υπουργείο δικαιοσύνης δεν έλαβε μέτρα σχετικά με οποιαδήποτε παράπονα. Οι διατάξεις του Νόμου για τα Δικαιώματα του Ψηφοφόρου του 1964, οι οποίες θεσπίστηκαν σε μεγάλο βαθμό κάτω από την πίεση ενός αυξανόμενου κινήματος για τα δημοκρατικά δικαιώματα (civil rights), αγνοήθηκαν.

Η εκλογική προσπάθεια του Γκορ περιορίστηκε στην διεκδίκησή του για την επαναμέτρηση των ψήφων σε 4 περιφέρειες, όπου οι Δημοκρατικοί, κυριαρχούσαν, σε μεγάλο βαθμό. Απέφυγε να κάνει αίτηση για την επαναμέτρηση των ψήφων σε όλη την πολιτεία.

Η θέση του Γκορ, σε αυτές τις περιφέρειες, επικεντρώθηκε στη χρήση των απαρχαιωμένων μηχανημάτων των διάτρητων καρτών που συχνά δεν καταφέρνουν να καταμετρήσουν πάνω από το 3% των ψήφων. Σε αντιπαράθεση με αυτά τα μηχανήματα, η αποτυχία των πιο σύγχρονων, οπτικών scanner είναι της τάξης του λιγότερο από 1%.

Η κριτική για τον Γκορ αφορούσε την «επιλεκτικότητα» του να διαλέξει, μόνο λίγες περιφέρειες όπου κυριαρχούσε το Κόμμα των Δημοκρατικών, για να γίνει η επαναμέτρηση των ψήφων. Οι οπαδοί του επίσης παραμέλησαν να αναφέρουν, ότι τα απαρχαιωμένα μηχανήματα εγκαταστάθηκαν εκεί από στελέχη του Κόμματος των Δημοκρατικών, οι οποίοι συχνά παρέχουν τις ελάχιστες δημόσιες υπηρεσίες προς τις κοινότητες των καταπιεσμένων εθνικοτήτων.

Παρόλα αυτά, μία ανεπίσημη μετεκλογική επαναμέτρηση των ψήφων που πραγματοποιήθηκε από το Miami Herald έδειχνε, ότι τουλάχιστον στις αμφισβητούμενες περιφέρειες ο Γκορ πραγματικά συγκέντρωνε αρκετούς ψήφους ώστε να κερδίσει την Πολιτεία και έτσι την Προεδρία των Ηνωμένων Πολιτειών. Αλλά δεν υπάρχουν πληροφορίες για επαναμέτρηση στις υπόλοιπες 63 περιφέρειες συμπεριλαμβανομένων αυτών, που ο Μπους θα μπορούσε να έχει συγκεντρώσει ψήφους.

Η αλήθεια είναι, ότι η εκλογική απάτη, που μπορεί να χαρακτηριστεί ρατσιστική ή και κάτι άλλο, είναι ο κανόνας στην καπιταλιστική Αμερική και εφαρμόζεται τακτικά από τα δύο Κόμματα όποτε τους συμφέρει. Στην παρούσα κατάσταση, οι εκπρόσωποι του Κόμματος των Δημοκρατικών που ταυτόχρονα εκπροσωπούν και τους πλούσιους που κυβερνούν, ξεκαθάρισαν, ότι δεν σκόπευαν να ανοίξουν το θέμα των ρατσιστικών διακρίσεων, όσον αφορά την έκβαση των Προεδρικών Εκλογών.

Ακόμη πριν προλάβει η ομάδα εκστρατείας του Γκορ να εξετάσει την σημασία της απόφασης του Ανώτατου Δικαστηρίου, η

οποία έκρινε την έκβαση των Προεδρικών Εκλογών, ο Ed Rendell, ο εθνικός πρόεδρος του Κόμματος των Δημοκρατικών ενώθηκε με άλλους ηγέτες των Δημοκρατικών για να καλέσουν τον Γκορ να παραιτηθεί από την προσπάθεια και να παραδεχτεί την ήττα του.

Αυτό το «κουτί της Πανδώρας» του ανοιχτού ρατσισμού ήταν σε μεγάλο βαθμό ένα καυτό θέμα. Βέβαια και τα δύο κόμματα θα συνεχίσουν τις ρατσιστικές τους πρακτικές αλλά με λεπτό τρόπο, όπως το σωφρονιστικό σύστημα και η λεγόμενη Μεταρρύθμιση της Πρόνοιας.

Η απάτη της «δημοκρατίας» των ΗΠΑ

Τελικά το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ όπου κυριαρχούν οι Ρεπουμπλικάνοι, με μία απόφαση που θα γελοιοποιηθεί στις επόμενες δεκαετίες, ανέφερε το άρθρο της Ισότητας Προστασίας της Τέταρτης Τροποποίησης του Συντάγματος των ΗΠΑ για να επιπλήξει το Ανώτατο Δικαστήριο της Φλώριντα, επειδή υποτίθεται, ότι επέτρεψε διαφορετικά κριτήρια για την καταμέτρηση ψήφων με αμφισβητούμενα αποτελέσματα.

Τα αποκλίνοντα σε μεγάλο βαθμό κριτήρια, υπήρξαν και παραμένουν ο κανόνας σε όλη την Πολιτεία της Φλώριντα και κατά πάσα πιθανότητα και στις υπόλοιπες Πολιτείες των ΗΠΑ. Αν η απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου των ΗΠΑ εφαρμόστηκε σε εθνικό επίπεδο το εκλογικό σύστημα της χώρας, θα μπορούσε να παρομοιαστεί με ένα κακό ανέκδοτο. Αλλά σε αυτό το κρίσιμο στάδιο οι Ρεπουμπλικάνοι, που ιστορικά είναι υπέρ των δικαιωμάτων των Πολιτειών, στο πιο σημαντικό δικαστήριο της χώρας χρησιμοποίησαν μία ομοσπονδιακή παρέμβαση ενάντια στην Πολιτεία της Φλώριντα για λόγους συμφερόντων του κόμματός τους. Η απάτη είναι επίσης ο κανόνας με το σύστημα των Εκλεκτόρων, που αρχικά εφαρμόστηκε για να κατανεύμουν ένα δυσανάλογο ποσοστό ψήφων στις Νότιες Πολιτείες των σκλάβων, όπου δεν επιτρεπόταν το δικαίωμα ψήφου στους μαύρους αλλά καταμετρήθηκαν επιμέρους μέσα από το σύστημα των Εκλεκτόρων.

Ενώ ο Γκορ κέρδισε το τελικό σύνολο των ψήφων με μία διαφορά μισού εκατομμυρίου, έχασε την αποφασιστική ψηφοφορία του Σώματος των Εκλεκτόρων. Ένα παράδειγμα του τρόπου, που μπορεί να λειτουργή-

σει αυτό το σύστημα είναι βοηθητικό. Σε 12 μικρές πολιτείες, που κέρδισε ο Μπους, πήρε το σύνολο των 73 ψήφων του Σώματος των Εκλεκτόρων. Στην πολιτεία της Καλιφόρνια και μόνο ο Γκορ πήρε περισσότερους ψήφους από το σύνολο των ψήφων, που πήρε ο Μπους και στις 12 Πολιτείες. Παρόλα αυτά ο Γκορ πήρε 54 ψήφους από το Σώμα των Εκλεκτόρων της Καλιφόρνια.

Αλλά δεν είναι μόνο το αντιδημοκρατικό Σώμα των Εκλεκτόρων ή ακόμα οι ρατσιστικές διεφθαρμένες πρακτικές που αφορούν την ψηφοφορία που αποδεικνύουν, ότι η «δημοκρατία» των ΗΠΑ είναι μία απάτη. Οι εκλογές στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι ιδιοκτησία των πλουσίων που κυβερνούν, οι εκπρόσωποι των οποίων κατέχουν και ελέγχουν κυριολεκτικά κάθε θεσμό κλειδί του καπιταλιστικού κράτους. Από τις δαπάνες των δισεκατομμυρίων δολαρίων των εταιρειών για να προωθήσουν τους υποψηφίους τους, μέχρι την άμεση ιδιοκτησία του τεράστιου ποσοστού των ΜΜΕ, μέχρι αντιδραστικούς νόμους που απαγορεύουν τη συμμετοχή στις εκλογές τα κόμματα της αντιπολίτευσης της εργατικής τάξης, οι εκλογές των ΗΠΑ είναι μία παρωδία, που παίζεται ανάμεσα στους εκλεκτούς, που συναγωνίζονται μεταξύ τους για την εξουσία ώστε να προωθήσουν καλύτερα τα δικά τους εταιρικά συμφέροντα εις βάρος της μεγάλης πλειοψηφίας.

Στην πραγματικότητα οι εργαζόμενοι δεν έχουν κάποιο λόγο για το εκλογικό σύστημα το οποίο σχετίζεται με τις κρίσιμες αποφάσεις που επηρεάζουν τις ζωές μας. Η μεγάλη μάχη των ψηφοφόρων αναγκάζεται να διαλέξει ανάμεσα στους καταπιεστές και εκμεταλλευτές τους.

Οποιαδήποτε σημαντική κοινωνική και πολιτική αλλαγή είναι πάντα το προϊόν των μαζικών κοινωνικών κινημάτων, που είναι ριζωμένα στους καθημερινούς αγώνες των εργαζομένων, οι οποίοι καταπολεμούν το status quo.

Από την κατάκτηση του δικαιώματος ψήφου από το σύνολο του πληθυσμού (το δικαίωμα ψήφου αρχικά ήταν περιορισμένο σε λευκούς, αρσενικούς ιδιοκτήτες), μέχρι το δικαίωμα σύστασης σωματείων και τη συλλογική διεκδίκηση, μέχρι οφέλη του μαζικού κινήματος όσον αφορά τις αστικές ελευθερίες, συμπεριλαμβανομένου και του τερματι-

σμού του νόμιμου φυλετικού διαχωρισμού και μέχρι τον τερματισμό του δολοφονικού πολέμου του Βιετνάμ, οι εργαζόμενοι αποκόπηκαν από τις πολιτικές των κομμάτων της άρχουσας τάξης και διαδήλωσαν για να κερδίσουν στην πράξη αυτά, που ο νόμος και τα κόμματα της άρχουσας τάξης τους αρνήθηκαν.

Όσο η παρούσα καπιταλιστική κρίση βαθαίνει, οι μαζικοί, κοινωνικοί και οικονομικοί αγώνες που έρχονται θα εκφράζονται στον εκλογικό στίβο, καθώς οι εργαζόμενοι και οι σύμμαχοι τους ανάμεσα στους καταπιεσμένους και τη νεολαία χτίζουν τα δικά τους κόμματα βάσει ενός αναζωογονημένου και αληθινά δημοκρατικού μαζικού κινήματος των σωματείων. Εμείς θα χτίσουμε ένα αληθινό εργατικό κόμμα, που θα είναι υπερασπιστής των διεκδικήσεων της μεγάλης πλειοψηφίας και θα σπάσει το μονοπώλιο της πολιτικής εξουσίας, που σήμερα ασκείται από την διεφθαρμένη και αρπακτική μειοψηφία της άρχουσας τάξης.

Οι ΗΠΑ σήμερα

του Δημήτρη Λιθιεράτου

Για τον περισσότερο κόσμο που παρακολουθούσε την εκλογική αναμέτρηση στις ΗΠΑ, στις 7/11/2000, φαινόταν εκπληκτικό το ότι αυτή η μεγάλη χώρα, αυτή η πλανητική δύναμη, η οποία διατείνεται ότι είναι μια μεγάλη δημοκρατία, δεν μπορούσε να εκλέξει πρόεδρο. Εκπληξη και κατάπληξη για εκείνους που πίστευαν στην παντοδυναμία της Αμερικής. Πολύ είχαν συντελέσει σ' αυτή την πλάνη πολλές εφημερίδες, περιοδικά, τηλεοπτικοί σταθμοί, αναλυτές παντός είδους, οι οποίοι επί χρόνια μιλούσαν για το αμερικανικό θαύμα της ανάπτυξης και της αέναης θαλερότητας. Τελικά επέλεξαν πρόεδρο μειοψηφίας ψήφων. Ο Αλ Γκορ είχε πάρει 539.000 ψήφους παραπάνω. Η εκλογή τελικά έγινε από το δικαστήριο. (Καθημερινή 23/12/2000) Έτσι, ξαφνικά άρχισαν να διαβάζουν σ' αυτές τις ίδιες εφημερίδες και περιοδικά, τίτλους που άρχιζαν από την έκπληξη στην αμηχανία, αλλά και στην εντυπωσιακά έντονη παρουσίαση. «Οι πρώτοι κίνδυνοι για το αμερικανικό όνειρο», «Κατάρρευση των τεχνολογικών κολοσσών», «Φούσκες και Νέα Οικονομία», «Ο ρυθμός ανάπτυξης στις ΗΠΑ πέφτει στο 2,4%», «Ο μύθος της τέλει δημοκρατίας», «Υποκριτική η στάση των ΗΠΑ για την αγροτική απελευθέρωση», «Ξαναζει ο μαύρος Νότος», «Αναβιώνει στην Αμερική ανησυχητικά το εμφυλιοπολεμικό κλίμα», «ΗΠΑ: Νέο αρνητικό ρεκόρ στο εμπορικό

έλλειμμα», «Εσπασε η φούσκα των εταιριών Ιντερνετ». Μερικοί από τους τίτλους που εμφανίστηκαν στις μέχρι πρόσφατα υμνητρίες του αμερικανικού καπιταλισμού.

Πολλές φορές είχαμε αναφέρει, τα τελευταία χρόνια, τις «μαύρες τρύπες» της αμερικανικής κοινωνίας, αλλά και της αμερικανικής οικονομίας. Είχαμε φθάσει στο σημείο να αποκαλέσουμε τις ΗΠΑ «Μπατίρνη Γίγαντα» και πολλοί ξενίστηκαν και νόμιζαν ότι υπερβάλλουμε. Και όμως, τείνουν να πάνε στην άλλη υπερβολή οι μέχρι προχθές υμνητές με τους συνεχείς λιβανωτούς.

Πράγματι, όμως, φαίνεται ότι οι προεδρικές εκλογές αποτέλεσαν ένα οριακό σημείο. Ολα αυτά τα οποία απεκρύβοντο κάτω από μια επιστημονικοφανή και συνήθως ακατανόητη γλώσσα, έγιναν καθαρά. Σαν να σχίστηκε ένας πέπλος και φάνηκε μια μαραζωμένη και άσχημη Αμερική. Επρεπε να γνωρίζουμε τη νέα γλώσσα που χρησιμοποιεί ο παγκόσμιος καπιταλισμός των νομαδικών κεφαλαίων, για να καταλάβουμε αυτά που συνέβαιναν.

Για πρώτη φορά το μεγάλο κοινό στη χώρα μας κατάλαβε αυτή τη διπλή απατηλή γλώσσα από την άνοιξη του 1999, όταν άρχισαν να πέφτουν οι πρώτες βόμβες στη δύστυχη Γιουγκοσλαβία, εδώ δίπλα μας. Εδώ που εμείς αισθανθήκαμε την ατσάλινη κρυάδα της απειλής επειδή εκδηλώναμε φωναχτά, αλλά και με μεγάλη ομοφωνία, σ' αυτή τη χώρα, την αποδοκιμασία μας για τις εγκληματικές ενέργειες. Και όμως, κάθε βράδυ υφιστάμεθα την ανατριχιαστική γλώσσα των εκπροσώπων του ΝΑΤΟ, στρατιωτικών και πολιτικών, που μας μιλούσαν για την «ανθρωπιστική βοήθεια», «τον ανθρώπινο πόλεμο» στη Γιουγκοσλαβία. Μια γλώσσα ειδικά κατασκευασμένη από τους διαφημιστές του αμερικανικού καπιταλισμού στην αρχή και τους υπόλοιπους στη συνέχεια, η οποία μας παρουσιάζει το ελάττωμα ως προτέρημα. Και την κακία, επιβολή, τρομοκρατία του μεγάλου σαν «πατρική αγάπη» του «μεγάλου αδελφού».

Ανατριχιαστικά πράγματα έζησε η ανθρωπότητα αυτά τα τελευταία χρόνια. Με τον πόλεμο του Ιράκ το 1990-91, της Σομαλίας το 1994, της Γιουγκοσλαβίας το 1999, αλλά και πολλούς άλλους ενδιάμεσους μικροπολέμους.

Αρχές Ιανουαρίου 2001 ήρθε στην επιφάνεια η υπόθεση των βομβών πτωχού ουρανίου που έριξαν στη Γιουγκοσλαβία και προηγούμενα στο Ιράκ το 1991-92. Σκεφτείτε να ήταν και πλουσίου ουρανίου. Οι στρατιώτες και υπάλληλοι που έλαβαν μέρος σ' όλες τις άγριες επιχειρήσεις, οι οποίες ονομάστηκαν «ανθρωπιστικές ενέργειες», είχαν εκτεθεί σε επικίνδυνη ραδιενέργεια και μερικοί άρχισαν να πεθαίνουν από λευχαιμία στην Ιταλία, Ισπανία και άλλες χώρες. Αυτό το οποίο μέχρι τότε εθεωρείτο στρατιωτικό μυστικό, ήρθε στην επιφάνεια. Μέχρι πού και πότε θα εκδηλωθεί η τερατώδης ασθένεια κανείς δεν γνωρίζει ακόμα. Όταν οι «ανθρωπιστικές βόμβες» του πιο δειλού πολέμου της ιστορίας είχαν καταγγελλθεί από πολλούς, το γεγονός αποσιωπήθηκε και είπαν ότι πρόκειται για υπερβολή αντιπολίτευσης. Οι καταγγέλλοντες εθεωρούντο από τους δήθεν εχέφρονες ως συνήθεις διαμαρτυρόμενοι.

Επρεπε να μάθουμε να διαβάζουμε την καινούρια αμερικανική γλώσσα, η οποία βέβαια παρουσιάζεται με τα ίδια γράμματα και συντακτικούς κανόνες. Αλλά που η σημασία των λέξεων αλλάζει στη δημόσια χρησιμοποίησή τους, όταν πρόκειται να υποστηρίξει την αμερικανική πολιτική. Αυτή προέρχεται από τη γλώσσα των διαφημίσεων, όπου το οποιοδήποτε σκουπίδι, αρκεί να είναι νεοεμφανιζόμενο, πρέπει να παρουσιαστεί ότι είναι ανάγκη δική σου, εσένα του καταναλωτή. Γι' αυτό παράγεται και γι' αυτό πρέπει να το αγοράσεις. Και αν δεν αγοράζεις αυτό το προτεινόμενο, πρέπει να είσαι καθυστερημένος άνθρωπος. Αγοράζοντας όμως το προτεινόμενο σκουπίδι, μετατρέπεις αυτόματα σε άνθρωπο της επικαιρότητας, του μέλλοντος, πρωτοπόρος, επαναστάτης, ριζοσπαστικός, ασυμβίβαστος και ό,τι άλλη υπερβολική γελοιότητα διαθέτει το διαφημιστικό λεξιλόγιο. Όλα τα επίθετα και οι επαναστατικές εκφράσεις χρησιμοποιούνται για καλσόν, αρώματα, ποτά, τσιγάρα, μηχανάκια κάθε είδους. Σαν να γέμισε ο κόσμος επαναστάτες επειδή χρησιμοποιούν το κάθε σκουπίδαριό. Αρκεί να είναι νέο, προτεινό-

μενο από την κάθε φορά διαφημιστική καμπάνια.

Όλη αυτή η γλώσσα χρησιμοποιείται στην καθημερινή πολιτική αλλά και την πολεμική προσπάθεια εξόντωσης του αντιπάλου, όπως πέτυχε της Γιουγκοσλαβίας. Αυτό που είναι ανάγκη και κόνιμο για τις ΗΠΑ να παρουσιάζεται σκοπός όλου του κόσμου. Η προσπάθεια κάθε «χυδαίας κονόμας» να παρουσιάζεται σαν βοήθεια. Η τοποθέτηση αμερικανικών προτύπων να εμφανίζεται σαν παγκοσμιότητα.

Ας πάρουμε όμως μερικές πλευρές της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, τις οποίες είχαμε παλιότερα τονίσει για να δείξουμε ότι αυτό το αδιέξοδο των εκλογών της 7ης Νοεμβρίου 2000 είναι η κορυφή μιας τεράστιας κρίσης που περνάει αυτός ο πρωτόγονος στον κόσμο καπιταλιστικός κολοσσός.

Πρώτο και κύριο, η ενέργεια. Οι ΗΠΑ ξοδεύουν το 25% της παγκόσμιας ενέργειας, ενώ τα αποθέματά τους πετρελαίου μειώνονται μέχρις εξαντλήσεως σε λίγα χρόνια. Δίνουμε τη στατιστική των τελευταίων δέκα χρόνων με την κατάσταση στον πετρελαϊκό τομέα.

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΚΑΙ ΗΠΑ

Η απόπειρα να αντικαταστήσουν το πετρέ-

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΚΑΙ ΗΠΑ			
Κατανάλωση και παραγωγή πετρελαίου στις ΗΠΑ (σε εκατομμύρια τόνους)			
Ετος	Κατ./λωη	Παραγωγή	Εισαγωγές
1987	764,8	467,8	297,0
1988	796,7	459,6	337,1
1989	795,3	429,5	315,8
1990	781,8	417,1	364,5
1991	765,6	423,4	342,2
1992	782,2	413,5	368,5
1993	789,3	397,5	391,8
1994	809,8	388,0	421,8
1995	897,7	384,0	423,7
1996	836,5	382,5	454,0
1997	846,5	379,2	467,3
1998	863,8	368,6	495,2
1999	882,8	354,7	528,1
(Statistical Review of World Energy 1999)			

λαιο με πυρηνική δύναμη, με πυρηνικούς αντιδραστήρες, μάλλον απέτυχε. Μόνο το 19,45% καλύπτεται από τα ατομικά εργοστάσια και στην προοπτική δεν κατασκευάζεται κανένα καινούριο. Η τεχνολογία αυτή εμφανίστηκε πολύ προχωρημένη, ενώ είναι ακόμη ατελής. Και κάτι άλλο που δεν γνωρίζει ο πολύς κόσμος είναι ότι από τη στιγμή που θα κλείσει ένα ατομικό εργοστάσιο, στη φυσιολογική ώρα λήξης του, τότε αρχίζουν τα έξοδα συντήρησής του, χωρίς να ξέρει κανείς πότε τελειώνουν. Και αυτά τα έξοδα που καλύπτει το κάθε κράτος δεν έχουν καν υπολογιστεί στο κόστος της καταναλωθείσας ενέργειας.

Και μόνο αυτή η έλλειψη πετρελαίου θα έφθανε να εξηγήσει την «τρέλα» της αμερικανικής πολιτικής τα τελευταία χρόνια. Ομως, «ενός κακού μύρια έπονται». Πέρυσι την άνοιξη ακόμα, το βαρέλι το πετρέλαιο στην παγκόσμια αγορά έφθανε περίπου τα 10 δολάρια. Σήμερα, μέσα Δεκεμβρίου που γράφουμε, έχει φθάσει περίπου στα τριάντα. Η ξέφρενη πορεία από πέρυσι το Μάιο 1999 έχει τρελάνει τα ταμεία των μεγάλων καπιταλιστικών κρατών, τα οποία, κατά σύμπτωση, σχεδόν όλα δεν έχουν πετρέλαιο, ή έχουν πολύ λίγο, σε σχέση με αυτό τον ξέφρενο καταναλωτισμό τους. Ετσι η αμερικανική οικονομία που έχει ένα έλλειμμα περίπου 10.720.000 βαρελιών την ημέρα (ένας τόνος περίπου 6,70 βαρέλια) χρειάζεται 321.600.000 δολάρια την ημέρα για εισαγωγές, που κάνουν το χρόνο 115.776.000.000 δολ. Μια τεράστια αφαίμαξη η οποία υπολογίζεται σε πάνω από το ένα τέταρτο του Ισοζυγίου Πληρωμών. Αποτελούν εισοδήματα των χωρών που παράγουν και οι οποίες, βέβαια, εμφανίζονται καπιταλιστικές. Επίσης, κέρδη των εταιριών, των μεταφορών, της διύλισης και διάθεσης. Όλοι τους αδυσώπητοι και απαιτούντες άμεση πληρωμή.

Ας δώσουμε και μερικά άλλα οικονομικά στοιχεία, τα οποία συνήθως βρίσκονται στα ψιλά γράμματα των εντύπων. Το 1% του πληθυσμού κατέχει το 40% του πλούτου της χώρας. Το 20% κατέχει το 80% του πλούτου. 44,1 εκατομμύρια κάτοικοι των ΗΠΑ, επί 272 εκατομμυρίων, είναι τελείως ανασφάλιστοι (Καθ. 26.10.2000), δηλαδή το 16,1% του συνόλου. Ομως, μεταξύ των ετών 18-24 φθάνει το 25%. (Ενότ. 161). Το ποσοστό της φτώ-

χειας έφθανε το 1994 το 15% του πληθυσμού. Προέβλεπαν ρυθμό αύξησης 6,3% του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος για το 2000, ενώ τώρα λένε ότι η αύξηση είναι περίπου 2%.

Το έλλειμμα του Εμπορικού Ισοζυγίου φθάνει το 2000 περίπου τα 440 δισ. δολ. Αποτελεί ρεκόρ, δεδομένου ότι το ΑΕΠ είναι περίπου 6,8 τρισ. δολ. το έλλειμμα επί του ΑΕΠ φθάνει στο 6,5%. Το δημόσιο χρέος έφθασε στα 13 τρισ. Δολάρια και η παραοικονομία το 12%.

Η αποταμίευση το 1982 αποτελούσε το 9,5 του εισοδήματος. Το 1995 κατέβηκε στο 3,5% και προχωρεί προς το μηδενισμό. (News Week 23.4.2000).

Ας πάρουμε μερικά άλλα κοινωνικά στοιχεία των ΗΠΑ σήμερα. Η ανεργία τον Ιούλιο του 2000 έφθανε το 4,15%. Το 25% των απολυθέντων κάνει περισσότερα από τρία χρόνια για να βρει δουλειά. Το 75% όταν πιάνει δουλειά περιορίζεται ο μισθός του κατά 6%, παρά την αύξηση του τιμαρίθμου, βέβαια.

Σύμφωνα με το υπουργείο Γεωργίας των ΗΠΑ, το 10% του πληθυσμού σε δέκα πολιτείες δεν έχει σταθερή πρόσβαση σε φαγητό. Υποσιτίζεται ή λιμοκτονεί (Καθ. 10.9.99).

Προσθέτουμε ότι οι Ιάπωνες έρχονται πρώτοι σε ελπίδα υγιούς ζωής με 74,5 έτη. Επονται η Αυστραλία, η Γαλλία, η Σουηδία και η Ελλάδα με 72,5 έτη. Οι ΗΠΑ βρίσκονται στην 24η θέση με 70 έτη. Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, σε στατιστική της για 191 κράτη, δείχνει ότι οι ΗΠΑ κατέβηκαν στην 37η θέση και η Ελλάδα στη 14η. (Καθ. 18.6.2000).

Οι μεγάλες δυτικές καπιταλιστικές χώρες περηφανευόντουσαν ότι είχαν και έχουν μια μεγάλη παιδεία. Αυτό τώρα αμφισβητείται σοβαρά. Συγκεκριμένα, για τις ΗΠΑ αναφέρουμε ότι στη δεκαετία 1950 οι απόφοιτοι των Γυμνασίων αποτελούσαν το 77% των μαθητών, το υψηλότερο ποσοστό στον κόσμο. Το 1977 είχαν κατέβει στην 23η θέση από τους 26 εταίρους του ΟΟΣΑ - Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανασυγκρότησης - ο οποίος συγκεντρώνει (τώρα) 29 μέλη. (Καθ. 26.11.98).

Σύμφωνα με τη Διεθνή Επιτροπή Ελέγχου Ναρκωτικών με τη μορφή φαρμάκων για τη

θεραπεία διαταραχών προσοχής στο σχολείο παίρνει το 30-40% της σχολικής τάξης. Φαρμακευτική αγωγή με την ανάλογη ναρκωτική ουσία (Μεθυλοφαινιδάτη) φθάνει μέχρι παιδιά ενός έτους. (Καθημερινή 24.2.1998).

Τώρα ας δούμε ένα δείγμα της ανώτατης παιδείας. Περίπου διακόσιες από τις μεγαλύτερες αμερικανικές εταιρίες αγόρασαν λογισμικές υπηρεσίες από ινδικές εταιρίες. Είναι πλέον γνωστό ότι η Ινδία βρίσκεται σε μια από τις πιο προχωρημένες θέσεις στην εφαρμογή και προώθηση Λογισμικού. Είναι τέτοια η έλλειψη στις ΗΠΑ, ώστε παρά τη μεγάλη ανεργία η ΣΙΑΙΚΟΝ ΒΑΛΕΥ, η περιοχή της προχωρημένης ηλεκτρονικής τεχνολογίας στις ΗΠΑ, πέτυχε άδεια εισαγωγής 200.000 κομπιουτεράδων από την Ινδία και την Κίνα. Έχουν ακόμη έλλειμμα 300.000 (Καθ. 18.7.2000).

Και για να μη νομίζουμε ότι αυτό συμβαίνει μόνο πέραν του Ατλαντικού, αναφέρουμε ότι έλλειμμα 70.000 κομπιουτεράδων έχει και η Γερμανία. Ετσι, παρά τα τέσσερα εκατομμύρια ανέργους άρχισε ήδη την εισαγωγή τους από την Ινδία. Αυτά είναι τα αποτελέσματα της πολιτικής του νεο-φιλελευθερισμού, δηλαδή της ιδιωτικοποίησης, στην Παιδεία. (Βήμα 5.3.2000, Le Monde - Ελευθ. 24.10.1999, Figaro 17.4.2000, Ενότητα 174).

Ακόμα πιο χαρακτηριστικά είναι μερικά γεγονότα της κοινωνικής ζωής των ΗΠΑ. Υπάρχει εκεί ένα συνεχές κλίμα εμφυλίου πολέμου. Με την ανασφάλεια που υπάρχει έχουν δημιουργηθεί κλειστά χωριά και κομπούλεις κατασκευασμένες, διαχειριζόμενες και διοικούμενες από ιδιωτικές εταιρίες με 9 περίπου εκατ. κατοίκους, τα οποία ονομάζονται Gate Villages και Gate Communities. Άλλοι 32 εκατ. Αμερικανοί ζητούν θέσεις σε παρόμοια χωριά. Οι κανόνες είναι πολύ

αυστηροί με συνεχή έλεγχο εισόδου και εξόδου, δήλωσης των επισκεπτών, καθορισμού ωραρίου όταν έχεις ένα γεύμα και με ποιους κλπ. κλπ. Οι αρχές είναι μόνον της εταιρίας. (Le Point τ. 1372, 13.12.1998 σελ. 66, Ενότητα 167). Οι ΗΠΑ έχουν και την πρωτιά σε θανάτους από πολυβόλα όπλα. Ανά 100 χιλιάδες κατοίκους 15,22 θανάτους. Επεται η Βραζιλία με 12,07, η Φιλανδία με 6,86, η Γαλλία 6,35. (News Week 23.8.1999). Ενότητα 168.

Ερχόμαστε τώρα σε ένα άλλο τεράστιο ζήτημα 5.900.000 Αμερικανοί καταδικασμένοι σε φυλάκιση. Εξ αυτών 1.819.000 έγκλειστοι στις φυλακές και οι άλλοι με αναστολή και δίνουν παρών στην αστυνομία. (Καθημερινή 24.8.1999). Σημειώνουμε ότι οι φυλακισμένοι το 1975 ήταν 380.000. Το 1985 740.000, το 1995 1.600.000, το υψηλότερο ποσοστό στον κόσμο (Le Monde 30.8.1998) Ενότητα 155. Το χειρότερο όμως είναι η κατάσταση στις φυλακές. Είναι στην κυριολεξία τραγική. Μάλιστα, από τη στιγμή που μερικές "ιδιωτικοποιήθηκαν" και κατάντησαν στρατόπεδα συγκέντρωσης. (The Lusty Hook - Ilwu Seattle 1999 Volume 9 No 4).

Ομως οι ΗΠΑ, ενώ μιλούν για ελευθερία του διεθνούς εμπορίου, εξακολουθούν να έχουν δασμούς προστασίας για πολλά δικά τους προϊόντα. Ετσι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου καλείται να λύσει τη διαφορά Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις ΗΠΑ. Η Ε.Ε. ζητάει να επιβληθούν κυρώσεις ύψους τεσσάρων δισ. δολαρίων στις ΗΠΑ, επειδή δίνει φορολογικές ελαφρύνσεις σε αμερικανικές εξαγωγικές εταιρίες. (Ναυτεμπορική 27.11.2000).

Στις αρχές του 1998 ο πρόεδρος Κλίντον επισκέφθηκε μερικές χώρες της Αφρικής. Υποσχέθηκε 600 εκατ. δολάρια ενίσχυση και την κατάργηση δασμών για 1.800 αφρικανικά προϊόντα, ώστε να μπορούν να εισαχθούν στις ΗΠΑ. Τίποτε δεν έγινε, επειδή το Κογκρέσο αρνήθηκε να επικυρώσει την υπόσχεση και προστατεύει τα αμερικανικά προϊόντα (Jeune Afrique 2015/15 2.11.1999). Ενότητα 168. Η στήριξη της αγροτικής οικονομίας το 1999 έφθασε τα 11,5 δισ. δολ., κυρίως για επιδοτούμενες καλλιέργειες. (Αγρο-Business Φεβρ. 2000, Ναυτεμπορική).

Αλλωστε είναι γνωστή η υπόθεση των ελληνικών ροδάκινων σε κονσέρβες. Είναι

πολύ πιο φθηνές από τις αμερικανικές και έχουν παγκόσμια πρωτιά εξαγωγών. Επειδή οι ΗΠΑ εμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία τους στην Αμερική, αναγκάστηκε ο πρωθυπουργός Σημίτης να αναφερθεί στο θέμα, σε ομιλία του στη Βραζιλία στις 28.6.1999 (Ενότητα 165).

Ακόμα ένα δείγμα της κρίσης στην οποία έφθασαν οι ΗΠΑ είναι η στάση τους απέναντι στον ΟΗΕ. Ενώ απαιτούν συμμόρφωση με τις εντολές τους, αρνούνται να πληρώσουν τις συνδρομές τους. Όταν ιδρύθηκε ο ΟΗΕ καθόρισαν μόνες τους να πληρώνουν το 25% του προϋπολογισμού και το 31% των έκτακτων ειρηνευτικών ενεργειών. Ομως, έφθασαν να χρωστούν 1,7 δισ. δολ. (News Week 29.11.1999 σ. 61). Ενότητα 169. Είχαν αναλάβει επίσης να δίνουν το 1% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος τους για βοήθεια στις καθυστερημένες χώρες. Το 1985 έδιναν μόνο 0,27%. Το 1990 0,17%, το 1995 0,15% και το 2000 0,12%. Βρίσκονται στην 26η θέση πλέον των χωρών που δίνουν βοήθεια - ποσοστό του ΑΕΠ τους. (L'Intelligent 2057, 13-19 June 2000 σ. 79).

Και το έσχατο που συνέβη. Ο μεγάλος καπιταλιστής του CNN, Τάρνερ, του πρακτορείου που είχε την αποκλειστικότητα μετάδοσης ειδήσεων και εικόνων από τον πόλεμο του Ιράκ, 1991-1992, κατ' απαίτησιν των ΗΠΑ, διέθεσε 35 εκατ. δολ. για να πληρώσει τη συνδρομή της χώρας του στον ΟΗΕ. (Καθημερινή 23.12.2000).

Θα μπορούσαμε να παραθέσουμε και άλλα τέτοια στοιχεία, αλλά και χώρος δεν υπάρχει και ίσως κουράζουν τους αναγνώστες. Ομως και αυτά δείχνουν, νομίζουμε, αρκετά καθαρά την περίοδο παρακμής στην οποία εισήλθαν οι μεγάλες ΗΠΑ.

Επιλέξαμε κάποια οικονομικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά στοιχεία για τις ΗΠΑ. Μερικά από αυτά είναι εντυπωσιακά. Δείχνουν το μέγεθος μιας προϊούσας παρακμής. Ας σημειώσουμε ότι όλα αυτά τα στοιχεία είναι από έντυπα τα οποία συμπαθούν τους Αμερικανούς ή είναι αμερικανικά τα ίδια.

Εκείνο που εκπλήσσει στην αμερικανική περίπτωση είναι το πόσο γρήγορα προχώρησε και προχωρεί αυτή η σήψη, η παρακμή. Θα μπορούσαμε να πούμε τις τελευταίες δύο δεκαετίες, συγκεκριμένα από την άνοδο του Ρόναλντ Ρήγκαν στην προεδρία.

Πολύ γρήγορα, για την ιστορία, οι ΗΠΑ κλείνουν το χρόνο της ανόδου τους. Ίσως όσο προχωρούμε, όλα να γίνονται πιο γρήγορα, επομένως και η σήψη. Όλα είναι πιο φανερά, παρά τις οποιεσδήποτε προσπάθειες ψιμυθίωσης και εξωραϊσμού. Το καταλαβαίνει κάποιος ακόμα και στην καθημερινή συμπεριφορά. Ομως οι ΗΠΑ είναι μια πολύ μεγάλη χώρα και με ένα πολύ παραγωγικό δυναμικό. Με μεγάλη ακόμα δύναμη αλλά και έπαρση. Μπορεί η άνω τάξη που απομυζά το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγικής προσπάθειας των Αμερικανών να μην ενδιαφέρεται για τη χώρα της. Απλώς να χρησιμοποιεί τη δύναμή της για να επιτυγχάνει τους κερδοφόρους σκοπούς της. Η μεγάλη δύναμη κάνει ακόμα πιο επικίνδυνη την παρακμή. Ο αμερικάνικος καπιταλισμός δεν θα πέσει χωρίς αντιστάσεις. Το βλέπουμε πώς αντιδρά σκληρά, απάνθρωπα, ανελέητα, σε καθέναν που στέκεται εμπόδιο. Καταστρέφει χώρες, όπως το Ιράκ και τη Γιουγκοσλαβία. Φέρεται αγέρωχα στους συμμάχους, τους υποχρεώνει να κάνουν ό,τι βρομιά θέλει το αφεντικό, και βέβαια έχει εξασφαλίσει, τουλάχιστον μέχρι τώρα, τη συναίνεση της μεγάλης μερίδας των καπιταλιστών αυτών των χωρών. Τον ακολουθούν, τους πείθει, θέλοντας μη θέλοντας, για το κοινό συμφέρον ότι είναι δεμένοι μαζί του και να μη σκέφτονται πολλές ανεξαρτησίες. Σε αντίθετη περίπτωση θα υποστούν τις συνέπειες. Αυτή η κατάσταση προϊούσας παρακμής κάνει τις ΗΠΑ πιο επικίνδυνες. Να ρίξουν την ανθρωπότητα σε διάφορες περιπέτειες με απρόβλεπτες συνέπειες. Επεμβάσεις, πολέμους, καταστροφές παντός είδους.

Η μόνη λύση, και καλύτερη βέβαια, θα ήταν η επέμβαση της ίδιας της αμερικανικής εργατικής τάξης που οδηγείται κι αυτή στην καταστροφή. Το Σιάτλ το Νοέμβριο 1999, η Ουάσιγκτον τον Απρίλιο του 2000, οι πολλές και νικηφόρες απεργίες των τελευταίων δύο χρόνων, η υποψηφιότητα Ναντερ με 3 εκατ. ψήφους στις προεδρικές, δίνουν ελπίδες ότι τελικά η αμερικανική εργατική τάξη θα προλάβει να σταματήσει τον αμερικανικό καπιταλισμό στην ολέθρια πορεία που ακολουθεί.

Συνδιάσκεψη της ευρωπαϊκής αντικαπιταλιστικής αριστεράς

του Francois Vercammen

Στις 4 και 5 Δεκέμβρη έγινε στο Παρίσι μια πανευρωπαϊκή συνδιάσκεψη που συγκέντρωσε μια σειρά κομμάτων και κινημάτων της ριζοσπαστικής αριστεράς, με την ευκαιρία της συνάντησης κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπό γαλλική προεδρία. Η συνδιάσκεψη αυτή, συνέχεια μιάς ανάλογης προηγούμενης συνάντησης που έγινε στη Λισσαβώνα την άνοιξη του 2000, συγκλήθηκε από τον Κομμουνιστικό Επαναστατικό Σύνδεσμο (Ligue Communiste Revolutionnaire - LCR).

Στην πρόσκληση απάντησαν η Κόκκινη Εκλογική Συμμαχία (RV, Νορβηγία), η Πρασσινοκόκκινη Συμμαχία (RGA, Δανία), το Σκωτσέζικο Σοσιαλιστικό Κόμμα (SSP), η Σοσιαλιστική Συμμαχία του Λονδίνου και οι Σοσιαλιστικές Συμμαχίες (Αγγλία, Ουαλλία), το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα (SWP, Μεγάλη Βρετανία), Η Αριστερά (Λουξεμβούργο), το Μπλοκ της Αριστεράς (Πορτογαλία), το ZUTIK (χώρα των Βάσκων), ο Εναλλακτικός Χώρος (Espacio Alternativo, Ισπανία), Αλληλεγγύη (Ελβετία), ODP (Τουρκία) και το Κίνημα Πατριωτικής Ενότητας (MUP, Τουρκοκυπριακή Κοινότητα). Το ZUTIK, το Espacio Alternativo και το ODP δεν μπόρεσαν να είναι παρόντα αλλά υπογράμμισαν τη συμφωνία τους με το σκοπό και το σχέδιο διακήρυξης της συνδιάσκεψης. Το MUP, που στα γραφεία του τοποθετήθηκε βόμβα από τον τουρκικό στρατό, εκπροσωπήθηκε από έναν σύντροφο της Κυπριακής Αριστεράς της ελληνοκυπριακής κοινότητας. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα (πρώην Militant, Αγγλία) που ανήκει σε μια διεθνή οργάνωση, το CIO, έστειλε έναν παρατηρητή, η Lutte Ouvriere, που προσκλήθηκε, απέρριψε την πρόσκληση.

Οι στόχοι της σύσκεψης και τα κριτήρια των προσκλήσεων καθορίστηκαν αρχικά από τους συντρόφους του Πορτογαλικού Μπλοκ κατά την αντι-συνάντηση κορυφής της Λισσαβώνας: να εκμεταλλευθούμε την ευκαιρία της συνάντησης κορυφής της Ε.Ε. για να πάρουμε θέση για τη συγκεκριμένη πολιτική της Ε.Ε. και να προωθήσουμε την ανάδειξη ενός αντικαπιταλιστικού ρεύματος απόλυτα ξεχωριστού από τη σοσιαλδημοκρατία, τους Πράσινους και τα Κομμουνιστικά Κόμματα που στηρίζουν την σοσιαλνεοφιλελεύθερη πολιτική. Για να δώσουμε δύναμη και αξιοπιστία στην προσπάθεια αυτή, έπρεπε να

αρχίσουμε με συγκέντρωση των κομμάτων και κινημάτων που αντιπροσωπεύονται εκλογικά ή έχουν επιρροή στο συνδικαλιστικό, κοινωνικό ή εκλογικό πεδίο.

Πλουραλισμός

Πέρα από αυτά υπάρχει βέβαια η ιδέα μιας ευρείας πλουραλιστικής ανασύνθεσης, που ξεκόβει ριζικά από το σεκταρισμό και επιδιώκει μια συνένωση των ρευμάτων και οργανώσεων που η προέλευση, η ιστορία, το πρόγραμμα και η πρακτική αποκλείουν εδώ και πολλά χρόνια αλλά που έχουν καταλάβει ότι μόνο με την ενότητα τους μπορούν να καταλάβουν τον πολιτικό χώρο που μένει κενός από το νεοφιλελεύθερο εκφυλισμό της σοσιαλδημοκρατίας και την κατάρρευση του σταλινισμού.

Αν δούμε τα πράγματα από πιο κοντά θα αντιληφθούμε αυτή την πλουραλιστική όψη των πραγμάτων. Τα πρώην μαοϊκά ρεύματα είναι πολύ ισχυρά στο Νορβηγικό RV, στο Πορτογαλικό Μπλοκ (UDP) και στο Τούρκικο ODP. Στη Δανία το Κ.Κ. συνεισφέρει χωρίς αμφιβολία τους περισσότερους αγωνιστές και στο Λουξεμβούργο είναι σαφώς η ισχυρότερη συνιστώσα της Αριστεράς. Αν και το τροτσκιστικό SWP είναι ισχυρό στην Αγγλία, οι Συμμαχίες δεν θα μπορούσαν να αναπτυχθούν χωρίς την υποστήριξη του ΚΚΜΒ (ένας από τους κλάδους του πρώην ΚΚ). Το γεγονός ότι τα οργανωμένα ρεύματα φαίνονται περισσότερο δεν σημαίνει ότι μπορεί να υποτιμηθεί ο ρόλος των μη-οργανωμένων αγωνιστών και των ανεξάρτητων προσωπικοτήτων τόσο στο ξεκίνημα όσο και στη σταθεροποίηση της ενότητας. Στην Αγγλία, για παράδειγμα, ο Ken Loach, ο Paul Foot και ο Tariq Ali συνέβαλαν πολύ. Αυτό ήταν απόλυτα απαραίτητο γιατί το

ζήτημα δεν είναι να ενωθούν οι επαναστατικές οργανώσεις, αλλά να κερδηθούν ολόκληρα κομμάτια από τη μαχόμενη αριστερά (συνδικαλιστική, κοινωνική και πολιτική) που παραμένει ακόμη προσκολλημένη στη νεοφιλελεύθερη σοσιαλδημοκρατία, τους Πράσινους και τα σοσιαλδημοκρατικοποιημένα Κ.Κ.. Ας υπενθυμίσουμε άλλωστε ότι και το παγκόσμιο τροτσικιστικό ρεύμα έχει πολλές διαφοροποιήσεις, με τους Διεθνείς Σοσιαλιστές (International Socialists), τη CIO και την Τέταρτη Διεθνή.

Η ημερήσια διάταξη της συνάντησης στο Παρίσι είχε στόχο να καταλήξει σε μια κοινή πολιτική διακήρυξη και συνέντευξη τύπου. Αλλά η LCR, που ήταν ο οικοδεσπότης, προσπάθησε να διευρύνει την ημερήσια διάταξη με μια αναφορά στις επόμενες φάσεις της πάλης ενάντια στην καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση, με αιχμή τη συνδιάσκεψη στο Πόρτο Αλλέγκρε. Έχει ήδη ξεκινήσει μια συζήτηση για τη «Χάρτα των θεμελιωδών δικαιωμάτων» όπου έχει εμπλακεί και η Συνομοσπονδία των Ευρωπαϊκών Συνδικάτων και, ενώ στην αρχή αρνήθηκε να επικυρώσει ένα εναλλακτικό κείμενο για τα κοινωνικά δικαιώματα, στη συνέχεια ευθυγραμμίστηκε. Η συζήτηση αυτή έχει απήχηση στο γαλλικό συνδικαλιστικό κίνημα που κινητοποιήθηκε μαζικά στη Νίκαια.

Δύο συζητήσεις

Το σημαντικότερο βήμα προς τα μπρος ήταν η κοινή διακήρυξη. Η πολιτική θέληση

επέτρεψε να το πετύχουμε ξεπερνώντας τις αντιφατικές συζητήσεις που διαπέρασαν τη συνδιάσκεψη.

Πρώτα-πρώτα η μεγάλη ετερογένεια που χαρακτηρίζει την Ε.Ε. συγκέντρωση εθνικών κρατών κάτω από την αιγίδα ενός υπερεθνικού πρωτο-κράτους έχει διαφορετική επίδραση στην κοινωνία, το κοινωνικό κίνημα και τα πολιτικά ρεύματα της κάθε χώρας. Από αυτό δεν ξεφεύγουν ούτε οι αντικαπιταλιστές και οι επαναστάτες. Αν και είναι γενικά διεθνιστές πρέπει να λύσουν στην πράξη τα μεγάλα στρατηγικά προβλήματα που προκύπτουν από την, εδώ και περισσότερο από δύο αιώνες, ανάπτυξη των αστικών κρατών.

Για τις ριζοσπαστικές οργανώσεις των σκανδιναβικών κρατών (και μερικά της Μεγάλης Βρεταννίας) ο αγώνας ενάντια στην Ε.Ε. περνάει μέσα από τη διάλυσή της, μία σειρά από «όχι» και στη συνέχεια μια έξοδος χωρών θα δημιουργούσε μια σοβαρή κρίση στην Ε.Ε. που ανοίγει τον ορίζοντα μιας «ευρύτερης διεθνούς συνεργασίας».

Η αντίθετη στρατηγική προωθείται από οργανώσεις σε χώρες που σήμερα είναι έξω από την Ε.Ε. (όπως η Κύπρος, η Ελβετία και η Τουρκία) : είναι υπέρ της εισόδου των χωρών τους στην Ε.Ε., όχι για τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η Ε.Ε. στους λαούς τους και στις εργατικές τους τάξεις, αλλά για να συναντήσουν το κοινωνικό κίνημα που κινητοποιείται μέσα στην Ε.Ε. σε κοινούς αγώνες.

Στις χώρες που βρίσκονται στην «καρδιά» της Ε.Ε. ένας αγώνας για «έξοδο» δεν θα γινόταν κατανοητός : σε αυτές πρέπει να αγωνιστούμε ενάντια στην Ε.Ε. με ενοποιημένους αγώνες για κοινές ευρωπαϊκές διεκδικήσεις στο κοινωνικό, οικονομικό, περιβαλλοντικό, πολιτικό, μορφωτικό επίπεδο και αυτό απαιτεί θεσμικές εναλλακτικές προτάσεις. Το ξεκίνημα μιας κρίσης της Ε.Ε. θα γίνει με αυτόν τον κοινό αγώνα στο κοινωνικό πεδίο και από μια ριζοσπαστικά δημοκρατική διαδικασία για την αφαίρεση της συνταγματικής διαδικασίας από τις κυβερνήσεις.

Η δεύτερη συζήτηση μέσα στην Ε.Ε. αφορά τη διατύπωση μιας δημοκρατικής απαίτησης για αυτοδιάθεση: ποιός θα αποφασίζει οι λαοί ή οι εργατικές τάξεις όταν υπάρχει θέμα εισόδου στην Ε.Ε. (χώρες της Ανατολικής Ευρώπης) ή στην περίπτωση μιας μεγάλης θεσμικής κρίσης στην Ε.Ε. ;

Το θέμα δεν είναι να απαντήσει κανείς αφηρημένα μπροστά στην αιωνιότητα, αλλά μέσα στην πολιτική δυναμική που είναι σε εξέλιξη και στην τωρινή φάση της ταξικής πάλης, του συσχετισμού δύναμης, της κατάστασης του εργατικού και του κοινωνικού κινήματος.

Γι' αυτά τα δύο βασικά, στρατηγικά και πολύ επίκαιρα προβλήματα η συνδιάσκεψη άνοιξε τη συζήτηση χωρίς να καταλήξει. Δεν αναζητήσαμε φόρμουλες κουκουλωμένων συμβιβασμών.

Η μεγάλη αδυναμία του κειμένου είναι η απουσία κάθε δημοκρατικής πρότασης αυτοδιάθεσης που θα επέτρεπε μια κοινή δραστηριότητα στην Ευρώπη. Γι' αυτό η έντονη κριτική ανάλυση της Ε.Ε. - στην οποία συμφωνούν όλοι παραμένει, για την ώρα, στον αέρα, χωρίς πολιτική και πρακτική προοπτική.

Ωστόσο δεν υπάρχει θέμα «ευρωσκεπτικισμού» ή εθνικιστικής αναδίπλωσης.

Η ανακοίνωση στον τύπο εκφράζεται υπέρ μιάς « κοινωνικής, δημοκρατικής, φιλειρηνικής και αλληλέγγυας Ευρώπης μιας δημοκρατικής σοσιαλιστικής κοινωνίας» και δίνει σάρκα στην προοπτική αυτή προωθώντας ένα κοινωνικό αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα. Γι' αυτό η συνδιάσκεψη αυτή βρίσκεται σε αρμονία με την αριστερή πτέρυγα του συνδικαλιστικού και κοινωνικού κινήματος στην Ευρώπη. Αυτό είναι το πρώτο πολύ θετικό σημείο. Το δεύτερο είναι ότι, απέναντι στις αποφάσεις της συνάντησης κορυφής της Νίκαιας ανοίγουν νέα πεδία κοινών ενε-

ργιών, όπως ο αγώνας ενάντια στον ευρωμλιταρισμό, υπέρ της ελεύθερης διακίνησης προσώπων (των μεταναστών) και την παροχή πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων (ιθαγένειας) και ενάντια στην Ε.Ε. σαν ενεργό παράγοντα της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης.

Και μετά το Παρίσι;

Στη συζήτηση στο τέλος της Συνδιάσκεψης, εκφράστηκε μια ομόφωνη επιθυμία για συνέχεια. Πώς; Με ποιούς βραχυπρόθεσμους και μεσοπρόθεσμους στόχους; Με ποιές μεθόδους δουλειάς;

Πρέπει να επιταχύνουμε; Να βαθύνουμε και να δυναμώσουμε τους οργανικούς δεσμούς; Ας μάθουμε πρώτα να περπατάμε μαζί πριν να τρέξουμε είτε ένας από αυτούς που συμμετείχαν. Ένας άλλος συμπλήρωνε Ναι, αλλά ας αποφασίσουμε να βαδίσουμε άμεσα και προς τη σωστή κατεύθυνση. Ο απολογισμός και προοπτικές των κομμάτων που έλαβαν μέρος θα επηρεάσει πολύ τον προσανατολισμό που θα υιοθετηθεί. Η επόμενη συνάντηση κορυφής της Ε.Ε. (στο Γκέτεμποργκ της Σουηδίας) προσφέρει μια καινούργια ευκαιρία. Θα ακολουθήσει εκείνη των Βρυξελλών (Δεκέμβριος 2001) που, λόγω της γεωγραφικής της θέσης μέσα στην Ε.Ε. θα προσφέρει τη δυνατότητα να επιβεβαιωθεί με δύναμη και προβολή ότι ένα πλουραλιστικό αντικαπιταλιστικό ευρωπαϊκό ρεύμα ξεκίνησε τον αγώνα για να έρθει σε ρήξη το εργατικό και κοινωνικό κίνημα με τον κυρίαρχο σοσιαλνεοφιλελευθερισμό.

Ανακοίνωση τύπου της συνάντησης της Αντικαπιταλιστικής Αριστεράς

Δέκα χρόνια μετά τη συνθήκη του Μάαστριχτ η Ευρωπαϊκή Ένωση -κάτω από τη γαλλική προεδρία- προετοιμάζεται για ένα καινούργιο στάδιο: την ευρωπαϊκή υπερδύναμη.

Μέσα σ' αυτά τα δέκα χρόνια η Ε.Ε. έχει δείξει σε ποίο βαθμό είναι ένα αντικοινωνικό και αντιδημοκρατικό κατασκευασμα μια πολεμική μηχανή ενάντια στις εργαζόμενες και λαϊκές τάξεις της Ευρώπης και του κόσμου. Η Ε.Ε. συνεχίζει απελπισμένα χωρίς λαϊκή υποστήριξη και πολιτική νομιμοποίηση. Το δανέζικο "όχι" είναι το τελευταίο παράδειγμα. Οι πρόσφατοι πανευρωπαϊκοί αγώνες ενάντια στη νεοφιλελευθερή πολιτική της Ε.Ε. και η αυξανόμενη αντίσταση ενάντια στην επίδραση της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης που ενσαρκώνεται στο ΔΝΤ και την ΠΤ. Η ευθύνη για την αντιδραστική αυτή επίθεση βαρύνει τις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών-μελών. Τα σοσιαλ-δημοκρατικά κόμματα με την υποστήριξη μερικών Κομμουνιστικών Κόμματος και Πρασίνων στις κυβερνήσεις (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία) έχουν εφαρμόσει αυτές τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές πιο αποτελεσματικά ακόμα κι απ' τα συντηρητικά αστικά κόμματα. Ένα μεγάλο τμήμα του ευρωπαϊκού συνδικαλιστικού κινήματος τους στήριξε σ' αυτό. Η Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων αντί ν' αναπτύξει μαχητική συνδικαλιστική δράση συμμάχησε με την Ε.Ε. στο όνομα του "λιγότερο κακού".

Εμείς τα αντικαπιταλιστικά κόμματα και κινήματα της Ευρώπης παλεύουμε ενάντια στους θεσμούς και τις πολιτικές της Ε.Ε. Παλεύουμε για μια άλλη Ευρώπη -κοινωνική, δημοκρατική, ειρηνική και βασισμένη στην εργατική αλληλεγγύη- μια δημοκρατική σοσιαλιστική κοινωνία. Παλεύουμε για μια ριζοσπαστική αλλαγή της πολιτικής, για μια άλλη προοπτική για την κοινωνία. Παλεύουμε για να σταματήσουμε αμέσως το δεσποτικό μηχανισμό του Συμβουλίου Υπουργών και της Μόνιμης Διακυβερνητικής Διάσκεψης.

Η Νίκαια εγκαινιάζει ένα νέο στάδιο στην ιστορία της Ε.Ε. που ξεκάθαρα δείχνει τις ιμπεριαλιστικές φιλοδοξίες της υπερασπιζόμενη, όπως λένε, τα "συμφέροντα της σ' όλο τον κόσμο". Τα συμπεράσματα που έβγαλαν οι κυβερνήσεις της Ε.Ε. από τους πολέμους στα Βαλκάνια θα τεθούν σε εφαρμογή. Πρώτα απ' όλα δημιουργούν μια ευρωπαϊκή στρατιωτική δύναμη η οποία θα επεμβαίνει είτε σαν μέρος του ΝΑΤΟ είτε χωριστά, με βασική πάντα προτεραιότητα τη σταθεροποίηση και την ηγεμονία στη δική της περιφέρεια. Αυτή η πολιτική της επαναστρατιωτικοποίησης μπορεί να πετύχει μόνο αν συνδυαστεί με μια "ευρω-μιλιταριστική" ιδεολογική επίθεση. Θα παλέψουμε ενάντια στην άνοδο της ευρωπαϊκής στρατιωτικής δύναμης όπως προηγούμενα παλέψαμε ενάντια στο μιλιταρισμό του ΝΑΤΟ και των δικών μας κυβερνήσεων.

Δεύτερον, η Διάσκεψη της Νίκαιας στοχεύει στην δικτατορία της οικονομικής κατάκτησης της Αν. Ευρώπης, επιβάλλοντας τους νεοφιλελεύθερους κανόνες της Ε.Ε. σ' αυτές τις χώρες, τις αποκαλούμενες "κοινωνικές κτήσεις". Για μας η Ευρώπη είναι κάτι ευρύτερο απ' την Ε.Ε. Υποστηρίζουμε την εθελοντική ενοποίηση της Ηπείρου μας, αλλά μέσω της αλληλεγγύης της εργατικής τάξης και της συνεργασίας. Προτείνουμε τον ενιαίο αγώνα ενάντια στην τρέχουσα πολιτική και του θεσμούς της Ε.Ε. Υποστηρίζουμε την ελεύθερη μετακίνηση των ανθρώπων και την ελεύθερη μετανάστευση μέσα στην Ε.Ε. και τα πλήρη κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα για τους μετανάστες/τριες.

Τρίτον, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις παίζουν ρόλο εμπροσθοφυλακής στον ΠΟΕ στο πλαίσιο του αυξανόμενου ενδο-ιμπεριαλιστικού ανταγωνισμού με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία (κι ορισμένες χώρες του "τρίτου κόσμου"). Οι κυβερνήσεις της Ε.Ε. θέλουν να μεταρρυθμίσουν τη συνθήκη (άρθρο 133) για να λύσουν τα χέρια της Κομισιόν. Είναι

ξεκάθαρο ότι ο αγώνας μας ενάντια στην Ε.Ε. είναι μέρος του εντεινόμενου αγώνα ενάντια στις επιπτώσεις της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης, ιδιαίτερα μετά την κινητοποίηση του Σιάτλ και υποστηρίζει τη διεθνιστική αλληλεγγύη σε όλους τους καταπιεζόμενους και εκμεταλλευόμενους λαούς του κόσμου.

Τέταρτον, η μεταρρύθμιση των θεσμών της Ε.Ε. (η διεύρυνση των ψηφοφοριών ενισχυμένης πλειοψηφίας σε βάρος του δικαιώματος του βέτο, μια μικρότερη Κομισιόν, η αναπροσαρμογή της δύναμης των χωρών στο Συμβούλιο Υπουργών και η παροχή περισσότερων δικαιωμάτων ψήφου στις 3 μεγάλες (Γερμανία, Γαλλία και Βρετανία), η ευρεία χρήση της "ενισχυμένης συνεργασίας" (μεταξύ ορισμένων κυβερνήσεων σε κάποια πεδία) ανοίγει το δρόμο για ένα διεθυντήριο Γερμανίας, Γαλλίας, Βρετανίας και μια πολύ ισχυρότερη εκτελεστική εξουσία. Αυτό είναι το αναγκαίο εργαλείο για να οδηγήσουν την Ευρώπη στις επερχόμενες οικονομικές πολιτικές και στρατιωτικές μάχες σε παγκόσμια κλίμακα. Απορρίπτουμε αυτή την αντιδημοκρατική μεταρρύθμιση που δυναμώνει την εκτελεστική δύναμη της Ε.Ε.

Πέμπτον, η προτεινόμενη Χάρτα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων είναι μια ριζική οπισθοδρόμηση για τα δικαιώματα που το εργατικό κίνημα έχει κερδίσει στα τελευταία 150 χρόνια. Το δικαίωμα στην εργασία αντικαθίσταται από "την ελευθερία" για εργασία κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, το δικαίωμα σ' έναν μισθό αξιοπρεπούς διαβίωσης και ένα ικανοποιητικό ελάχιστο εισόδημα αντικαθίσταται από "κοινωνική υποστήριξη" και φιλανθρωπία. Το δικαίωμα

στην απεργία δεν αναγνωρίζεται σ' ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό το προσχέδιο χάρτας είναι ένα βήμα πίσω απ' τις περισσότερες εθνικές και διεθνείς νομοθεσίες. Αυτή η αντιδραστική χάρτα μπορεί να γίνει ευρωπαϊκός νόμος υπερισχύοντας των εθνικών νόμων. Η Ε.Ε. ίσως έχει το δικαίωμα να επιβάλει την εφαρμογή του. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο σ' αυτήν την περίπτωση θα έχει την ανώτατη δικαστική εξουσία. Αυτή η χάρτα θα είναι μια δυνατή βάση για τ' αφεντικά και τις κυβερνήσεις για να υποσκάψουν τα δικαιώματα των εργαζόμενων τάξεων. Εναντιωνόμαστε στο περιεχόμενο αυτής της χάρτας κι επομένως και στο να συμπεριληφθεί στη συνθήκη.

Καθένας/μία από μας παλεύει στη χώρα του κι όλοι μαζί σ' ευρωπαϊκή κλίμακα για την αντιστροφή αυτής της νεοφιλελεύθερης πολιτικής και υπέρ της αρχής: Οι κοινωνικές ανάγκες πάνω απ' τα κέρδη. Αυτό σημαίνει: δικαίωμα σε μια σταθερή και πλήρη απασχόληση για όλους/ες, μισθός που θα εξασφαλίζει αξιοπρεπή διαβίωση, δημόσια συνταξιοδότηση (επίδομα ανεργίας και ασθενείας), υγειονομική περίθαλψη, στέγαση και επαγγελματική εκπαίδευση. Αυτά απαιτούν: Την ανάπτυξη του δημόσιου τομέα και την αναδιοργάνωση των κρατικών προϋπολογισμών, μαζική αναδιανομή του πλούτου απ' το κεφάλαιο στην εργασία κι όλα τα απαραίτητα αντικαπιταλιστικά μέτρα για την μετατροπή της ατομικής ιδιοκτησίας σε κοινωνική.

Παρίσι, 5 Δεκεμβρίου 2000

Η επικαιρότητα της Διαρκούς Επανάστασης

του Michael Lowy

Η θεωρία της Διαρκούς Επανάστασης δεν είναι μια μεταφυσική θεώρηση, αλλά μια προσπάθεια απάντησης σε ένα από τα πιο δραματικά ζητήματα της εποχής μας: Πως να επιλύσουμε τα φοβερά κοινωνικά προβλήματα από τα οποία υποφέρουν οι εξαρτημένες καπιταλιστικές χώρες «αποικιακές και ημιαποικιακές» σύμφωνα με την ορολογία της εποχής πως να τις βοηθήσουμε να γλιτώσουν από την φτώχεια, τις δικτατορίες, τα ολιγαρχικά καθεστώτα, την ξένη κυριαρχία; Η θεωρία αυτή υπήρξε χωρίς αμφιβολία μια από τις πιο σημαντικές και καινοτόμες συνεισφορές του Τρότσκι στον μαρξισμό του 20ου αιώνα. Πώς προέκυψε και ποια είναι η ισχύς της σήμερα, την παραμονή ενός καινούργιου αιώνα;

Ρωσία (1906 1917)

Η ιδέα της διαρκούς επανάστασης αρχικά συνδεδεμένη αποκλειστικά με την ρώσικη προβληματική θα εμφανιστεί για πρώτη φορά στα κείμενα του Λεβ Νταβίντοβιτς κατά την διάρκεια της επαναστατικής αναταραχής του 1905 1906 στη Ρωσία. Οι θέσεις του Τρότσκι σχετικά με την φύση αυτής της επανάστασης, αποτελούσαν μια ριζική ρήξη με τις ιδέες που κυριαρχούσαν στην Δεύτερη Διεθνή όσον αφορά το μέλλον της Ρωσίας. Οι Μαρξ και Έγκελς δεν θα δίσταζαν να υπογραμμίσουν, στον πρόλογό τους της ρώσικης έκδοσης του Κομμουνιστικού Μανιφέστου (1892), ότι «αν η ρώσικη επανάσταση δώσει το σύνθημα για μια προλεταριακή επανάσταση στη Δύση κι αν οι δύο αυτές επαναστάσεις νικήσουν, η τωρινή κοινοκτημοσύνη στην Ρωσία θα μπορούσε να χρησιμεύσει σαν σημείο αφετηρίας για μια εξέλιξη κομμουνιστική». Μετά τον θάνατό τους όμως, αυτή η προσέγγιση που δημιούργησε υποψίες ότι συγγένευε με τον ρώσικο λαϊκισμό εγκαταλείφθηκε.

Γρήγορα έγινε οικουμενικό αξίωμα σχεδόν άρθρο της πίστης- των «ορθόδοξων» μαρξιστών, ρώσων ή ευρωπαίων, το γεγονός ότι η μελλοντική ρώσικη επανάσταση θα είχε αναγκαστικά, αναπόφευκτα, ένα χαρακτήρα αυστηρά αστικό δημοκρατικό: κατάργηση του τσαρισμού, εγκαθίδρυση του δημοκρατικού πολιτεύματος, εξαφάνιση των φεουδαρχικών λειψάνων στην ύπαιθρο, διανομή των γαιών στους αγρότες. Όλες οι φράξιες της ρώσικης Σοσιαλδημοκρατίας θεωρούσαν αυτήν την προϋπόθεση αδιαμφισβήτητο σημείο αφετηρίας τους. Κι αν υπήρχαν έριδες μεταξύ τους, ήταν σχετικά με τις διαφορετικές

ερμηνείες του ρόλου του προλεταριάτου σ' αυτή την αστική επανάσταση και των ταξικών του συμμαχιών: θα έπρεπε να προτιμηθεί η φιλελεύθερη αστική τάξη (μενσεβίκοι) ή η αγροτιά (μπολσεβίκοι);

Ο Τρότσκι ήταν ο πρώτος και για πολλά χρόνια ο μόνος μαρξιστής που αμφισβήτησε αυτό το ιερό και απαραβίαστο δόγμα. Υπήρξε, πριν το 1917, ο μόνος που μελέτησε όχι μόνο τον ηγεμονικό ρόλο του εργατικού κινήματος στην ρώσικη επανάσταση θέση που συμμεριζόταν επίσης ο Πάρβους, η Ρόζα Λούξεμπουργκ και σε ορισμένα σημεία ο Λένιν αλλά και την δυνατότητα μετεξέλιξης της δημοκρατικής σε σοσιαλιστική επανάσταση.

Ο Τρότσκι θα διαμορφώσει για πρώτη φορά την νέα του θεωρία, κατά την διάρκεια του έτους 1905, σε διάφορα άρθρα του στον επαναστατικό τύπο. Αργότερα θα την συστηματοποιήσει στην προσούρα *Απολογισμός και Προοπτικές* (1906). Είχε σίγουρα επηρεαστεί από τον Πάρβους, ο οποίος όμως δεν ξεπέρασε ποτέ την ιδέα μιας εργατικής κυβέρνησης που θα υλοποιούσε ένα πρόγραμμα αυστηρά δημοκρατικό (αστικό): Ήθελε βέβαια να αλλάξει το τραίνο της Ιστορίας, αλλά με τις ίδιες ράγες.

Τον όρο «διαρκής επανάσταση», φαίνεται ότι εμπνεύστηκε ο Τρότσκι από ένα άρθρο του Φράντζ Μέριγκ στην εφημερίδα *Neue Zeit* τον Νοέμβριο του 1905. Όμως η σημασία που του απέδιδε ο σοσιαλιστής γερμανός συγγραφέας, ήταν πολύ λιγότερο ριζοσπαστική και πιο ασαφής από αυτήν που θα πάρει στα κείμενα του ρώσου επαναστάτη.

Ο Τρότσκι ήταν ο πρώτος που τόλμησε ήδη από το 1905 να προτείνει την πιθανότητα μιας επανάληψης που θα πραγμάτωνε «

σοσιαλιστικά καθήκοντα»- δηλαδή την απαλλοτρίωση της ιδιοκτησίας των μεγάλων καπιταλιστών- στην Ρωσία, υπόθεση που ομόφωνα απορρίφθηκε από τους άλλους ρώσους μαρξιστές ως ουτοπική και τυχοδιωκτική.

Μια προσεκτική μελέτη των ριζών της πολιτικής τόλμης του Τρότσκι και της θεωρίας της διαρκούς επανάστασης, δείχνει ότι οι θέσεις του είχαν βασιστεί σε μια ερμηνεία του μαρξισμού και της διαλεκτικής μεθόδου, πολύ διαφορετικά από την ορθόδοξη που κυριαρχούσε στην Δεύτερη Διεθνή. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί, τουλάχιστον μερικώς, από την επιρροή του Λαμπριόλα, του πρώτου μαρξιστή φιλοσόφου που μελέτησε ο νεαρός Τρότσκι, του οποίου το διάβημα, εγγελιανής μαρξιστικής έμπνευσης, βρισκόταν στους αντίποδες του χυδαίου θετικισμού και ματεριαλισμού, που τόσο μεγάλη επίδραση είχαν εκείνη τη εποχή. Να μερικά από τα διακριτικά χαρακτηριστικά της μαρξιστικής μεθοδολογίας που αναπτύσσεται στα κείμενα του νεαρού Τρότσκι, και τη θεωρία του για τη ρώσικη επανάσταση:

1. Φανατικός υποστηρικτής μιας διαλεκτικής σύλληψης της ενότητας των αντιθέτων, ο Τρότσκι ασκεί κριτική στην άκαμπτη διάκριση που εφαρμόζουν οι μπολσεβίκοι στην πράξη μεταξύ της σοσιαλιστικής εξουσίας του προλεταριάτου και της «δημοκρατικής δικτατορίας των εργατών και των αγροτών» θεωρώντας τον μια «επιχείρηση ψυχρής λογικής απλώς και μόνο τυπικού χαρακτήρα».

Κατά τον ίδιο τρόπο, σε ένα εκπληκτικό απόσπασμα πολεμικής εναντίον του μενσεβίκου Τσερεβάνιν, καταδικάζει τον αναλυτικό χαρακτήρα-δηλαδή αφηρημένο, τυπικό, προδιαλεκτικό - του πολιτικού του διαβήματος: «Ο Τσερεβάνιν έστησε στα πόδια της μια τακτική όπως ο Σπινόζα συγκροτούσε την ηθική του: χρησιμοποιώντας την γεωμετρική μέθοδο».

2. Ο Τρότσκι απορρίπτει κατηγορηματικά τον οικονομισμό, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του μαρξισμού του Πλεχάνωφ. Αυτή η ρήξη αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις μεθοδολογικές προϋποθέσεις της θεωρίας της διαρκούς επανάστασης, όπως επιβεβαιώνει το πολύ γνωστό απόσπασμα από το *Απολογισμός και Προοπτικές*: «Αν φαντάζεται κανείς

ότι η δικτατορία του προλεταριάτου εξαρτάται κατά κάποιον μηχανικό τρόπο από την ανάπτυξη και τους τεχνικούς πόρους μιας χώρας, σημαίνει ότι αντλεί λανθασμένο συμπέρασμα από έναν οικονομικό ματεριαλισμό που έχει απλοποιηθεί μέχρι παραλογισμού. Αυτός ο τρόπος θεώρησης δεν έχει καμιά σχέση με τον μαρξισμό».

3. Η αντίληψη της Ιστορίας στο έργο του Τρότσκι δεν είναι μοιρολατρική αλλά ανοιχτή: καθήκον του μαρξισμού, γράφει, «είναι να αποκαλύψει, αναλύοντας τον εσωτερικό μηχανισμό της επανάστασης, τις δυνατότητες που αυτή παρουσιάζει κατά την εξέλιξή της». Η διαρκής επανάσταση δεν είναι ένα καθορισμένο εκ προοιμίου αποτέλεσμα, αλλά μια αντικειμενική δυνατότητα, θεμιτή και ρεαλιστική της οποίας η υλοποίηση εξαρτάται από αμέτρητους υποκειμενικούς παράγοντες και απρόβλεπτα συμβάντα.

4. Αν και το μεγαλύτερο μέρος των ρώσων μαρξιστών, εξαιτίας της πολεμικής τους ενάντια στον λαϊκισμό, τείνουν να αρνούνται οποιαδήποτε ιδιαιτερότητα στον ρωσικό κοινωνικό σχηματισμό, και επιμένουν στην ύπαρξη μιας αναπόφευκτης ομοιότητας μεταξύ της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης της Δυτικής Ευρώπης και της μελλοντικής κατάστασης της Ρωσίας, ο Τρότσκι διαμορφώνει μια νέα διαλεκτική θέση.

Ασκώντας παράλληλα κριτική στον σλαβόφιλο τοπικισμό των Ναρόνικων και τον αφηρημένο ουνιβερσαλισμό των Μενσεβίκων, αναπτύσσει μια στέρεα ανάλυση που λαμβάνει υπόψη της ταυτόχρονα τις ιδιομορφίες του ρωσικού σχηματισμού και τον τρόπο που επιδρούν οι γενικές τάσεις της καπιταλιστικής ανάπτυξης πάνω στη χώρα.

Εξαιτίας του συνδυασμού όλων αυτών των μεθοδολογικών καινοτομιών, το έργο *Απολογισμός και Προοπτικές*- η περίφημη μπροσούρα που γράφτηκε από τον Τρότσκι στη φυλακή στη διάρκεια του έτους 1906- θεωρείται μοναδικό κείμενο. Ξεκινώντας από μια μελέτη της άνισης και συνδυασμένης ανάπτυξης (ο όρος δεν έχει ακόμα εμφανισθεί) στη Ρωσία- η οποία έχει ως συνέπεια μια αδύναμη αστική τάξη και εν μέρει ξένη, καθώς και ένα σύγχρονο προλεταριάτο εξαιρετικά συμπαγές-καταλήγει στο συμπέρασμα ότι μόνο το εργατικό κίνημα, με την υποστήριξη της αγροτιάς, μπορεί να πραγματώσει τη δημο-

κρατική επανάσταση στη Ρωσία, ανατρέποντας την μονοκρατορία και την εξουσία των γαιοκτημόνων. Στην πραγματικότητα, αυτήν την προοπτική μιας εργατικής κυβέρνησης στη Ρωσία τη συμερίζονταν και άλλοι Ρώσοι μαρξιστές-ιδιαίτερα ο Πάρβους. Ο ριζοσπαστικός νεωτερισμός της θεωρίας της διαρκούς επανάστασης είχε να κάνει όχι τόσο με τον ορισμό της ταξικής φύσης της μελλοντικής ρωσικής επανάστασης, όσο με την αντίληψή του για τα ιστορικά της καθήκοντα.

Η αποφασιστική συμβολή του Τρότσκι ήταν η ιδέα, ότι η ρώσικη επανάσταση μπορούσε να υπερβεί τα όρια ενός βαθιά δημοκρατικού μετασχηματισμού και να αρχίσει να παίρνει αντικαπιταλιστικά μέτρα με περιεχόμενο σαφώς σοσιαλιστικό. Το θεμελιώδες επιχείρημά του για να δικαιολογήσει αυτήν την εικονοκλαστική υπόθεση ήταν πολύ απλά ότι «η πολιτική κυριαρχία του προλεταριάτου δεν είναι συμβατή με την οικονομική του δουλεία». Για ποιο λόγο το προλεταριάτο, από την στιγμή που βρίσκεται στην εξουσία και ελέγχει τα μέσα καταστολής, οφείλει να εξακολουθεί να ανέχεται την καπιταλιστική εκμετάλλευση; Ακόμη και αν ήθελε να περιορισθεί αρχικά σε ένα μίνιμουμ πρόγραμμα θα είχε οδηγηθεί από την ίδια τη λογική της θέσης του να πάρει κολεκτιβιστικά μέτρα. Κατόπιν τούτου, ο Τρότσκι ήταν εξίσου πεπεισμένος ότι χωρίς την επέκταση της επανάστασης στην Δυτική Ευρώπη, το ρωσικό προλεταριάτο δύσκολα θα μπορούσε να κρατηθεί για καιρό στην εξουσία.

Σχολιάζοντας τις ιδέες που προωθούσε ο Τρότσκι στο *Απολογισμός και Προοπτικές*, ο Ισαάκ Ντόϋτσερ έγραψε σε ένα από τα ωραιότερα αποσπάσματα της βιογραφίας του ιδρυτή του Κόκκινου Στρατού: «Είτε προκαλεί το μήνυμά του την αποστροφή ή την ελπίδα, είτε θεωρεί κανείς το συγγραφέα του εμπνευσμένο ήρωα μιας μοναδικής για το μεγαλείο και τα επιτεύγματά της εποχής στην Ιστορία, είτε προφήτη της καταστροφής και των δυστυχιών, δεν μπορεί παρά να εντυπωσιασθεί από τη δύναμη και την τόλμη της θεώρησής του. Αγκαλιάζει το μέλλον όπως από μια ψηλή βουνοκορφή ανακαλύπτει κανείς μια απέραντη άγνωστη περιοχή και διακρίνει στο βάθος τις μεγάλες γραμμές των οριζόντων της. Δεν κατάλαβε που ακριβώς έβγαζε ένας μεγάλος δρόμος. Πολλά ξεχω-

ριστά ορόσημα έγιναν ένα στα μάτια του. Και δεν διέκρινε μια από τις επικίνδυνες απόκρημνες χαράδρες όπου κάποια μέρα θα ήταν μοιραία η πτώση του. Όμως τον αποζημίωσε η μοναδική έκταση του πανοράματος που βρισκόταν κάτω από τα μάτια του. Συγκρινόμενος με τον πίνακα που σχεδίασε ο Τρότσκι μέσα στο κελί του φρουρίου, οι πιο διάσημες και βαθυστόχαστες πολιτικές προβλέψεις των συγχρόνων του, χωρίς να εξαιρείται ο Λένιν και ο Πλεχάνωφ, έμοιαζαν άτολμες και συγκεχυμένες».

Στην πραγματικότητα τα γεγονότα του 1917 επιβεβαίωσαν δραματικά τις βασικές προβλέψεις που έκανε ο Τρότσκι 12 χρόνια νωρίτερα. Η ανικανότητα των αστικών κομμάτων και των συμμάχων τους στην μετριοπαθή πτέρυγα του εργατικού κινήματος, να απαντήσουν στις επαναστατικές προσδοκίες της αγροτιάς και στην επιθυμία για ειρήνη του πληθυσμού, δημιούργησε τις συνθήκες για μια ριζοσπαστικοποίηση του επαναστατικού κινήματος από τον Φεβρουάριο ως τον Οκτώβριο. Αυτό που ονομαζόταν «τα δημοκρατικά καθήκοντα» δεν πραγματοποιήθηκε, όσον αφορά την αγροτιά, παρά μετά από την νίκη των σοβιέτ. Αλλά από την στιγμή που βρέθηκαν στην εξουσία, οι επαναστάτες του Οκτώβρη δεν μπόρεσαν να περιοριστούν σε μεταρρυθμίσεις αποκλειστικά δημοκρατικές. Η δυναμική της πάλης των τάξεων τους υποχρέωσε να πάρουν μέτρα σαφώς σοσιαλιστικά.

Στην πραγματικότητα, αντιμέτωποι με το οικονομικό μπουκοτάζ των προνομιούχων τάξεων, και την αυξανόμενη απειλή μιας γενικής παράλυσης της παραγωγής, οι μπολσεβίκοι και οι σύμμαχοί τους οδηγήθηκαν νωρίτερα από τις προβλέψεις στην απαλλοτρίωση του κεφαλαίου: Τον Ιούνιο του 1918, το Συμβούλιο των Επιτρόπων του Λαού, θέσπιζε με διάταγμα την κοινωνικοποίηση των βασικών κλάδων της βιομηχανίας.

Με άλλα λόγια: Η Επανάσταση του 1917 γνώρισε μια αδιάκοπη πορεία επαναστατικής εξέλιξης από την «αστικοδημοκρατική» της φάση του Φεβρουαρίου που δεν ολοκληρώθηκε, μέχρι την «προλεταριακή σοσιαλιστική» της φάση που αρχίζει τον Οκτώβρη. Με την υποστήριξη της αγροτιάς, τα Σοβιέτ συνδύασαν τα δημοκρατικά μέτρα (την αγροτική επανάσταση) με τα σοσιαλιστικά μέτρα (

την απαλλοτρίωση της ιδιοκτησίας της μπουρζουαζίας), ανοίγοντας έτσι έναν «δρόμο μη καπιταλιστικό», μια περίοδο μετάβασης προς τον σοσιαλισμό. Όμως το μπολσεβίκικο κόμμα δεν κατάφερε να καθοδηγήσει αυτό το γιγάντιο κοινωνικό κίνημα που «συγκλόνισε τον κόσμο», παρά μονάχα χάρη στον ριζοσπαστικό στρατηγικό αναπροσανατολισμό που εγκαινίασε ο Λένιν τον Απρίλιο του 1917, σε μια προοπτική που προσέγγιζε αρκετά την διαρκή επανάσταση. Είναι περιττό να προσθέσουμε ότι ο Τρότσκι, με τη ιδιότητα του προέδρου του σοβιέτ του Πέτρογκραντ, του ηγέτη του μπολσεβίκικου κόμματος, και του ιδρυτή του Κόκκινου Στρατού, έπαιξε ο ίδιος έναν καθοριστικό ρόλο στην σοσιαλιστική «μετεξέλιξη» της Οκτωβριανής Επανάστασης.

Μένει να δούμε, το αμφισβητούμενο ζήτημα της διεθνούς επέκτασης της επανάστασης: Τα γεγονότα επιβεβαίωσαν άραγε την υποθετική πρόβλεψη του Τρότσκι χωρίς επανάσταση στην Ευρώπη η προλεταριακή εξουσία στην Ρωσία είναι καταδικασμένη; Ναι και όχι. Η εργατική δημοκρατία στην Ρωσία δεν επιβίωσε μετά την ήττα της ευρωπαϊκής επανάστασης (στα 1919-1923). Όμως η παρακμή της δεν έφερε μια παλινόρθωση του καπιταλισμού (αυτό δεν θα συνέβαινε παρά πολύ αργότερα, μετά το 1991), όπως το πίστευε ο Τρότσκι, αλλά μια απρόβλεπτη εξέλιξη: την αντικατάσταση της εργατικής εξουσίας από την δικτατορία ενός γραφειοκρατικού στρώματος που προερχόταν από το ίδιο το εργατικό κίνημα.

Μια στρατηγική για τις περιφερειακές χώρες

Ο Τρότσκι, στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1920, θα επεξεργαστεί τις συνεπαγωγές της διαρκούς επανάστασης σε διεθνές επίπεδο, περνώντας μέσα από πεισματικές πολιτικές και θεωρητικές αντιπαλότητες με τον σταλινισμό. Οι μελέτες του θα σφραγιστούν με καταλυτικό τρόπο από την δραματική έκρηξη της πάλης των τάξεων στην Κίνα στα 1925-1927, όπως ακριβώς οι πρώτες του μελέτες είχαν γεννηθεί από την Ρώσικη Επανάσταση του 1905.

Στο βιβλίο η *Διαρκής Επανάσταση* (1928), ο Τρότσκι παρουσίασε για πρώτη φορά τις θέσεις του σχετικά με την δυναμική της κοινωνικής επανάστασης στις αποικιακές

και τις μισο αποικιακές χώρες (σύμφωνα με την ορολογία της εποχής), με τρόπο συστηματικό, σαν μια θεωρία με παγκόσμια ισχύ. Πρόκειται καταρχάς για μια πολεμική εναντίον της καταστροφικής πολιτικής σχετικά με το ζήτημα της Κίνας, που υιοθετούσε η σταλινοποιημένη Κομιντέρν, η οποία ήθελε να επιβάλει στους Κινέζους κομμουνιστές το δόγμα της επανάστασης κατά στάδια η αστικοδημοκρατική επανάσταση ως ξεχωριστό ιστορικό στάδιο και την συμμαχία με την εθνική αστική τάξη, την οποία εκπροσωπούσε το Κουομιντάγκ (ΚΜΤ) του Τσανγκ Κάι Τσεκ. Επέμενε λοιπόν ο Τρότσκι ότι στην Κίνα, όπως στην τσαρική Ρωσία, η αστική τάξη αισθάνεται ήδη να απειλείται από το σοσιαλιστικό εργατικό κίνημα, ότι δεν θα μπορεί πλέον να παίξει με συνέπεια έναν επαναστατικό και αντιιμπεριαλιστικό ρόλο: Μόνο το προλεταριάτο συμμαχώντας με την αγροτιά θα μπορούσε να υλοποιήσει το δημοκρατικό, αγροτικό και εθνικό πρόγραμμα, σε μια αδιάκοπη διαδικασία «μετεξέλιξης» της δημοκρατικής επανάστασης σε σοσιαλιστική.

Το γενικότερο θεωρητικό θεμέλιο αυτής της σκέψης είναι χωρίς αμφιβολία ο νόμος της συνδυασμένης και άνισης ανάπτυξης, που λανθάνει ήδη στα γραπτά του 1906, ή στις πολεμικές του 1928, ο οποίος όμως θα διατυπωθεί για πρώτη φορά με τρόπο ρητό στην *Ιστορία της Ρώσικης Επανάστασης* (1930). Ο νόμος αυτός, επέτρεψε στον Τρότσκι να υπερβεί την εξελικτική αντίληψη περί Ιστορίας, η οποία αντιμετώπιζε την Ιστορία ως μια διαδοχή αυστηρά προκαθορισμένων σταδίων, και να επεξεργαστεί μια διαλεκτική ερμηνεία του ιστορικού γίγνεσθαι, η οποία ενσωματώνει την ανισότητα του ρυθμού οι «καθυστερημένες» χώρες είναι αναγκασμένες να προχωρούν με άλματα και την συνδυασμένη ανάπτυξη, με την έννοια της συσχέτισης διακριτών φάσεων και του μείγματος αρχαϊκών και πιο σύγχρονων μορφών. Από αυτή την συσχέτιση προκύπτουν αποφασιστικής σημασίας πολιτικά και στρατηγικά συμπεράσματα: η συγχώνευση / συνάρθρωση των πιο προχωρημένων κοινωνικοοικονομικών συνθηκών με τις πιο καθυστερημένες, είναι ο θεμέλιος λίθος της συγχώνευσης ή του συνδυασμού δημοκρατικών με σοσιαλιστικά καθήκοντα, σε μια

πορεία διαρκούς επανάστασης. Ή ακόμη, για να φωτίσουμε και μια άλλη όψη του προβλήματος, μια από τις βασικές πολιτικές συνέπειες της άνισης και συνδυασμένης ανάπτυξης, είναι η αναπόφευκτη διαιώνιση άλυτων δημοκρατικών ζητημάτων στις περιφερειακές καπιταλιστικές χώρες.

Απορρίπτοντας ο Τρότσκι τον χυδαίο εξελικτισμό του σταλινικού δόγματος της επανάστασης κατά στάδια, υπογραμμίζει στο *Η διαρκής Επανάσταση*, ότι δεν θα μπορούσε να υπάρξει στην Κίνα και στις άλλες «ανατολικές» χώρες - η Λατινική Αμερική ή η Αφρική βρισκόταν ακόμη εκτός του πεδίου του ενδιαφέροντός του ένα ξεχωριστό και πλήρες στάδιο δημοκρατικό, σαν ιστορικό προοίμιο ενός δεύτερου σταδίου σοσιαλιστικού τύπου.

Οι μόνες αυθεντικές επαναστατικές δυνάμεις είναι το προλεταριάτο και η αγροτιά, και από την στιγμή που θα πάρουν αυτές την εξουσία, «η δημοκρατική επανάσταση κατά την διάρκεια της ανάπτυξής της, μετασχηματίζεται άμεσα σε σοσιαλιστική επανάσταση και έτσι γίνεται διαρκής επανάσταση».

Από μια άποψη λογική, μεταφυσική και αφηρημένη, είναι ίσως δυνατόν να διακρίνουμε δυο ξεχωριστά στάδια τα οποία όμως, στο πλαίσιο της πραγματικής λογικής της επαναστατικής διαδικασίας, θα συνδυαστούν οργανικά σε μια διαλεκτική ολότητα. Όπως το έγραψε ο Τρότσκι, εκτός από τον πρόλογό του στο βιβλίο του Χάρολντ Άϊζαακς σχετικά με την Κίνα, «οι επαναστάτες, το έχουμε πει περισσότερες από μια φορές, έχουν την δική τους λογική, που όμως δεν είναι η Λογική του Αριστοτέλη και ακόμα λιγότερο η πρακτική μισο λογική του «κοινού νου». Είναι η πιο υψηλή λειτουργία της σκέψης: η λογική της ανάπτυξης και των αντιφάσεών της, δηλαδή η διαλεκτική»

Ο βασικός περιορισμός της ανάλυσης του Τρότσκι είναι περισσότερο «κοινωνιολογικής» φύσεως παρά στρατηγικής: Θεωρεί την αγροτιά ως αποκλειστικό «στήριγμα» του επαναστατικού προλεταριάτου και ως τάξη «μικροϊδιοκτητών» της οποίας ο ορίζοντας δεν φτάνει πέρα από τα δημοκρατικά αιτήματα. Του ήταν δύσκολο να αποδεχθεί, για παράδειγμα, έναν κόκκινο κινέζικο στρατό αποτελούμενο στην μεγάλη πλειοψηφία του από αγρότες. Το λάθος του- όπως και των

περισσότερων Ρώσων και Ευρωπαίων μαρξιστών ήταν ότι θεωρούσε δεδομένη την ανάλυση του Μαρξ (στη «18η Μπρυμαίρ») σχετικά με τη γαλλική αγροτιά ως τάξη διαιρεμένη και μικροαστική, χωρίς να την εξετάζει κριτικά, και ότι εφάρμοζε την ανάλυση αυτή στα αποικιακά και ημι-αποικιακά έθνη που εμφάνιζαν πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά.

Παρ' όλα αυτά, σε ένα από τα τελευταία κείμενά του, «*Τρεις προσεγγίσεις της Ρώσικης Επανάστασης*» (1939) παρατηρεί: «Ο μαρξισμός δεν απέδωσε ποτέ έναν χαρακτήρα απόλυτο και αμετάβλητο στην αντίληψη του για την αγροτιά ως τάξη μη σοσιαλιστική».

Η θεωρία της διαρκούς επανάστασης επιβεβαιώθηκε διττά κατά τη διάρκεια της ιστορίας του 20ου αιώνα. Από τη μια μεριά, την επιβεβαίωσαν τα καταστροφικά αποτελέσματα της θεωρίας των σταδίων, εξαιτίας της τυφλής εφαρμογής από τα κομμουνιστικά κόμματα των εξαρτημένων χωρών του σταλινικού δόγματος της επανάστασης κατά στάδια, και εξαιτίας του μετώπου με την εθνική αστική τάξη, από την Ισπανία του 1936 μέχρι την Ινδονησία του 1965 ή τη Χιλή του 1973. Από την άλλη μεριά, η θεωρία αυτή επιβεβαιώθηκε γιατί, όπως διαμορφώθηκε από το 1906, επέτρεψε ως ένα μεγάλο βαθμό να προβλεφθούν, να ερμηνευθούν και να φωτισθούν οι επαναστάσεις του 20ου αιώνα, οι οποίες υπήρξαν όλες «διαρκείς» επαναστάσεις στις περιφερειακές χώρες. Αυτό που συνέβη στη Ρωσία, στην Κίνα, στη Γιουγκοσλαβία, στο Βιετνάμ ή στην Κούβα ήταν αντίστοιχο, σε γενικές γραμμές, με την κεντρική ιδέα του Τρότσκι: τη δυνατότητα μιας επανάστασης αδιάκοπης και συνδυασμένης δημοκρατικής και σοσιαλιστικής- σε μια χώρα της καπιταλιστικής περιφέρειας, εξαρτημένης ή αποικιακής. Το γεγονός ότι, στο σύνολό τους, οι ηγέτες των επαναστατικών κινημάτων μετά τον Οκτώβριο του 1917, δεν αναγνώρισαν τον «διαρκή» χαρακτήρα αυτών των κινημάτων (με κάποιες εξαιρέσεις όπως του Τσε Γκεβάρα), ή δεν το έκαναν παρά εκ των υστέρων και χρησιμοποιώντας διαφορετική ορολογία, δεν μειώνει σε τίποτα την ιστορική πραγματικότητα αυτής της αντιστοιχίας.

Η άλλη διάσταση της θεωρίας αυτής που

είδαμε να επιβεβαιώνεται- κυρίως στην αρνητική της μορφή- είναι η έννοια μιας διαρκούς επανάστασης σε αντίθεση με το σταλινικό δόγμα του σοσιαλισμού σε μια μόνο χώρα. Η πεποίθηση του Τρότσκι σύμφωνα με την οποία ο σοσιαλισμός δεν μπορεί να υπάρξει παρά μόνο σε παγκόσμια κλίμακα, ότι μια επανάσταση σε μια περιφερειακή χώρα δεν μπορεί παρά να ξεκινήσει τη μετάβαση προς το σοσιαλισμό, και ότι δεν είναι δυνατόν να οικοδομηθεί μια σοσιαλιστική κοινωνία άξια του ονόματός της στο εσωτερικό των εθνικών συνόρων μιας μόνο χώρας, αυτή η πεποίθηση επιβεβαιώθηκε από την άδοξη εξαφάνιση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991. Σίγουρα τα πράγματα δεν ήρθαν όπως είχε ελπίσει- πολιτική αντί γραφειοκρατική επανάσταση- όμως η αποτυχία της σοβιετικής γραφειοκρατικής εμπειρίας δεν επιβεβαιώνει λιγότερο τη βασική του υπόθεση.

Η επικαιρότητα

Η θεωρία της διαρκούς επανάστασης επιτρέπει όχι μόνο να αναλύσουμε τις μεγάλες κοινωνικές επαναστάσεις του 20ου, αλλά παραμένει σε εκπληκτικό βαθμό επίκαιρη στην αυγή του 21ου αιώνα. Γιατί;

Πρώτα απ' όλα, γιατί στη μεγάλη πλειοψηφία των χωρών της καπιταλιστικής περιφέρειας- είτε στη Μέση Ανατολή, είτε στην Ασία, στην Αφρική ή στη Λατινική Αμερική- τα καθήκοντα μιας αληθινής δημοκρατικής επανάστασης δεν έχουν εκπληρωθεί: ανάλογα με την περίπτωση ο εκδημοκρατισμός και η εκκοσμίκευση!- του Κράτους, η απελευθέρωση από την ιμπεριαλιστική επιρροή, ο κοινωνικός αποκλεισμός της φτωχής πλειοψηφίας ή η επίλυση του αγροτικού ζητήματος, παραμένουν στην ημερήσια διάταξη. Η εξάρτηση πήρε καινούριες μορφές, όμως αυτές δεν είναι λιγότερο βάνουσες και καταναγκαστικές από αυτές του παρελθόντος: είναι η δικτατορία που εξασκούν το ΔΝΤ (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο), η Διεθνής Τράπεζα, και πρόσφατα το ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου) -πάνω στις χρεωμένες χώρες, δηλαδή πρακτικά σε όλες τις χώρες του Νότου- μέσω του μηχανισμού των νεοφιλελεύθερων πλάνων «προσαρμογής» και των δρακόντειων όρων πληρωμής του εξωτερικού χρέους. Μπορεί να πει κανείς ότι από πολλές όψεις η εξουσία που ασκούν αυτοί οι

θεσμοί του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος-στην υπηρεσία των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων γενικά και των ΗΠΑ ειδικότερα- πάνω στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή αυτών των χωρών, είναι ακόμη περισσότερο άμεση, αυταρχική και ολοκληρωτική, από αυτήν του παλαιού νεοαποικιακού συστήματος.

Η επανάσταση σε αυτές τις χώρες δεν θα μπορούσε, λοιπόν, να είναι παρά ένας περίπλοκος συνδυασμός όπου συναρθρώνονται τα δημοκρατικά αιτήματα και η ανατροπή του καπιταλισμού. Σήμερα όπως και χθες, οι επαναστατικές μεταρρυθμίσεις που βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη στις κοινωνίες της περιφέρειας του συστήματος, δεν είναι ταυτόσημες με αυτές των χωρών του κέντρου. Μια κοινωνική επανάσταση στην Ινδία δεν θα μπορούσε να είναι από πλευράς προγράμματος, στρατηγικής και κινητήριων δυνάμεων μια καθαρή «εργατική» επανάσταση, όπως θα ήταν στην Αγγλία. Ο αποφασιστικός πολιτικός ρόλος- τον οποίο σίγουρα δεν πρόβλεψε ο Τρότσκι!- που διαδραματίζουν σήμερα σε πολλές χώρες τα αγροτικά κινήματα και τα κινήματα των ιθαγενών (ο Στρατός των Ζαπατίστας για την Εθνική Απελευθέρωση στο Μεξικό, το Βραζιλιάνικο κίνημα των ακτημόνων που εργάζονται στην αγροτική ύπαιθρο (MST), η Conale στο Εκουαδόρ) δείχνουν τη σπουδαιότητα και την κοινωνική εκρηκτικότητα του αγροτικού ζητήματος και της στενής του σχέσης με την εθνική απελευθέρωση.

Δεν μπορούμε να φαντασθούμε, για παράδειγμα, μια κοινωνική επανάσταση στη Βραζιλία, η οποία δεν θα αναλάμβανε τον ουσιαστικό εκδημοκρατισμό του Κράτους, την εθνική απελευθέρωση, τη ριζική αγροτική μεταρρύθμιση, την αναζήτηση ενός δρόμου αυτόνομης οικονομικής ανάπτυξης, προσανατολισμένης προς τις κοινωνικές ανάγκες της πλειοψηφίας. Και αντίστροφα: μόνο μια κοινωνική επανάσταση -δηλαδή αντικαπιταλιστική- θα μπορούσε να υλοποιήσει αυτό το δημοκρατικό πρόγραμμα σε μια «αδιάκοπη» πορεία κοινωνικού μετασχηματισμού.

Αυτό δηλώνει εξάλλου το PT, κόμμα των Βραζιλιάνων εργαζομένων στην προγραμματική του διακήρυξη που εγκρίθηκε από το συνέδριό του τον Ιούνιο του 1990, *Ο Σοσιαλισμός του PT*: «Το PT γεννήθηκε έχοντας

στόχους βαθιά δημοκρατικούς. Η δημοκρατία για το ΡΤ έχει στρατηγική σημασία. Είναι μέσο και επιδίωξη. Είναι εργαλείο μετασχηματισμού και στόχος. Έχουμε μάθει από την ίδια μας την εμπειρία ότι η αστική τάξη δεν έχει καμιά ιστορική δέσμευση προς την κατεύθυνση της δημοκρατίας: χρησιμοποιεί τη δημοκρατία με τρόπο αυστηρά τακτικίστικο, πρακτικό. Η δημοκρατία ενδιαφέρει πρώτιστα τους εργαζόμενους και τις λαϊκές μάζες. Η δική μας δέσμευση για τη δημοκρατία μας κάνει στρατευμένους αντικαπιταλιστές- αυτή η επιλογή έχει σημαδέψει βαθιά τον αγώνα μας για τη δημοκρατία. [] Τα καταστατικά ντοκουμέντα του ΡΤ [] εξηγούσαν ήδη ότι το τέλος του βραζιλιάνικου καπιταλισμού είναι απαράβατος όρος για τον πραγματικό εκδημοκρατισμό της ζωής στη Βραζιλία».

Στον αγώνα των χωρών του Νότου ενάντια στη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, ενάντια στους παγκόσμιους οικονομικούς θεσμούς, ενάντια στην απανθρωπιά του συστήματος του εξωτερικού χρέους, ενάντια στην επιβολή από το ΔΝΤ πολιτικών «προσαρμογής» με δραματικές κοινωνικές επιπτώσεις, το εθνικό ζήτημα επανέρχεται στην καυτή επικαιρότητα.

Στο πλαίσιο αυτό βλέπουμε να ανθίζουν ξανά -με ή χωρίς τη συμμετοχή των σταλινογενών κομμάτων- οι φαντασιώσεις εθνικιστικού τύπου για τη δυνατότητα μιας «εθνικής ανάπτυξης» (καπιταλιστικής), μιας σθεναρής πολιτικής προώθησης της εθνικής (καπιταλιστικής) βιομηχανίας, μιας στρατηγικής συμμαχίας με τους εθνικιστές στρατιωτικούς, ή ακόμη ενός ευρύτατου συνασπισμού όλων των ενδιαφερομένων τάξεων για έναν «ανεξάρτητο οικονομικό δρόμο», στραμμένο προς την εσωτερική αγορά. Η θεωρία της διαρκούς επανάστασης επιτρέπει -δίνοντας οπωσδήποτε αποφασιστική θέση στις προσδοκίες για εθνική απελευθέρωση και στη μάχη ενάντια στις νέες μορφές ιμπεριαλιστικής κυριαρχίας- να υπερβούμε αυτού του είδους τις φαντασιώσεις μένοντας πιστοί στο αδιαίρετο των εθνικών, δημοκρατικών και σοσιαλιστικών αγώνων, μέσα σε ένα και μοναδικό ιστορικό κίνημα.

Σε πολλές χώρες της καπιταλιστικής περιφέρειας- όπως και στην πρώην Σοβιετική Ένωση και στις χώρες της Ανατολικής

Ευρώπης- το εθνικό ζήτημα παίρνει επίσης μια καινούρια μορφή, ιδιαίτερα ανησυχητική: αυτή των αιματηρών συγκρούσεων ανάμεσα σε εθνότητες, σε κοινότητες, σε θρησκευτικές ομάδες, οι οποίες υποκινούνται από αντιδραστικές δυνάμεις, συχνά φασίζουσες, χειραγωγημένες ή όχι (ανάλογα με την περίπτωση) από τις δυτικές «αυτοκρατορίες». Και σε αυτή την περίπτωση επίσης, μόνο μια σοσιαλιστική διεθνιστική επανάσταση μπορεί να διακόψει τον φαύλο κύκλο των φόνων και των αντιποίνων, τις βεντέτες μεταξύ των κοινοτήτων, προτείνοντας ομοσπονδιακές ή διομοσπονδιακές λύσεις, αληθινά δημοκρατικές, που θα εγγυώνται τα εθνικά δικαιώματα των μειονοτήτων και θα δημιουργήσουν τους όρους για την ενότητα των εργαζομένων όλων των εθνών. Κάτι τέτοιο ισχύει κυρίως για τη Νότιο-ανατολική Ασία, τη Μέση Ανατολή και τα Βαλκάνια.

Χρησιμοποιούμε συχνά στο άρθρο μας αυτό την υποθετική έγκλιση: είναι ο μόνος γραμματικός χρόνος που ανταποκρίνεται στην έννοια της επανάστασης ως αντικειμενικής δυνατότητας (όπως προτάθηκε από τον Τρότσκι ήδη από το 1901). Όποιες και αν είναι οι βαθύτερες κοινωνικές αντιφάσεις των εξαρτημένων χωρών, η επανάσταση δεν είναι ποτέ «αναπόφευκτη», το «αναγκαστικό προϊόν» της κρίσης του καπιταλισμού ή της επιδείνωσης της μιζέριας. Το μόνο που μπορούμε να υποστηρίξουμε είναι μια υποθετική πρόταση: στο βαθμό που μια αυθεντική σοσιαλιστική/δημοκρατική επανάσταση -σε μια «διαρκή» διαδικασία- δεν έχει συμβεί, είναι ελάχιστα πιθανή, αν οι χώρες του Νότου, τα έθνη της καπιταλιστικής περιφέρειας δεν μπορέσουν να βρουν την αρχή μιας λύσης στα «βιβλικά» (η έκφραση είναι του Ερνέστ Μαντέλ) προβλήματα που τις μαστίζουν: φτώχεια, μιζέρια, ανεργία, κραυγαλέες κοινωνικές ανισότητες, εθνικές διακρίσεις, έλλειψη νερού και ψωμιού, ιμπεριαλιστική κυριαρχία, ολιγαρχικά καθεστώτα, μονοπώληση της γης από τους μεγάλους γαιοκτήμονες.

Μετάφραση από τα γαλλικά: Θεοδωρής Ζέης)

Το ζήτημα του κόμματος: Το αδύναμο σημείο του Τρότσκι

του Francois Vercammen

Ο Λέον Τρότσκι παρείχε τόσο ως πολιτικός ακτιβιστής όσο και με τις αναλύσεις του μια ανυπολόγιστη συμβολή στη διατήρηση και ανάπτυξη του επαναστατικού μαρξισμού στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα. Αυτή η συμβολή περιλαμβάνει ευρύτερους τομείς και φτάνει από την κατανόηση ιδιόρρυθμων κοινωνιών (όπως η τσαρική Ρωσία, ο αναπτυσσόμενος ιμπεριαλισμός, η μετακαπιταλιστική γραφειοκρατική κοινωνία της ΕΣΣΔ) και τα μεγάλα κοινωνικο-πολιτικά φαινόμενα (π.χ. ο φασισμός, ο σοσιαλδημοκρατικός και σταλινικός εκφυλισμός του εργατικού κινήματος, σύνθετες διαδικασίες του ταξικού αγώνα, επανάσταση στον Τρίτο Κόσμο) μέχρι την ανάπτυξη προγραμματικών, στρατηγικών, τακτικών και οργανωτικών προοπτικών του εργατικού κινήματος. Το αδύναμο σημείο σε αυτό το εντυπωσιακό έργο είναι το ζήτημα του κόμματος.

Ηγέτης των μαζών και όχι «άνθρωπος του κόμματος»

Αυτή η αδυναμία έχει να κάνει εν μέρει με την πολιτική βιογραφία του Τρότσκι. Δεν ήταν σε θέση (1903-17) ή δεν είχε την ευκαιρία να συνεργασθεί πέρα από γενικές αναλύσεις και προοπτικές, άμεσα στην οικοδόμηση ενός επαναστατικού κόμματος δηλαδή να συμμετάσχει στην επεξεργασία και εφαρμογή μιας συγκεκριμένης πολιτικής γραμμής και τακτικής σε μια συλλογική δουλειά, μέσα σε μια κεντρική διεύθυνση, στην οικοδόμηση ενός πολιτικού-οργανωτικού μηχανισμού, στην κοινή δουλειά με στελέχη και ακτιβιστές και γενικά στην εφαρμογή μιας εσωτερικής διαλεκτικής, λαμβάνοντας υπόψη τις εμπειρίες των ακτιβιστών/-ριών στον καθορισμό της γραμμής. Ανάμεσα στα 1903-17, μετά τη ρήξη με το Λένιν, δεν επιχειρεί καμία προσπάθεια να οργανώσει ένα ρεύμα ή κόμμα και περιορίζεται στη δραστηριότητά του ως δημοσιογράφος ή ομιλητής.

Όταν τον Ιούνιο 1917 προσχωρεί στο μπολσεβίκικο κόμμα, συμμετέχει αμέσως

στην κεντρική ηγεσία του. Εκείνη τη στιγμή το ζήτημα δεν είναι πια η οικοδόμηση του κόμματος αλλά η καθοδήγηση ενός αυτο-οργανωμένου μαζικού κινήματος που επιδιώκει να κατακτήσει την πολιτική εξουσία. Στη συνέχεια υπερασπίζεται την επανάσταση στον εμφύλιο ιδρύοντας και καθοδηγώντας τον Κόκκινο Στρατό. Ως ηγέτης της Τρίτης Διεθνούς (1919) βοηθάει το Λένιν να κάνει τις ιδιαίτερες εμπειρίες του μπολσεβίκικου κόμματος, που είχε αποδειχθεί ικανό να ανατρέψει την αστική τάξη, γόνιμες για τους πρώην σοσιαλδημοκράτες και αναρχοσυνδικαλιστές ηγέτες. Αποθνήσκοντας και διεγερμένος από το Κομμουνιστικό Κόμμα, διωγμένος από την ΕΣΣΔ και απειλούμενος σε όλον τον κόσμο από τον αστυνομικό μηχανισμό του Στάλιν, χαράζει την αναμφίβολα καλύτερη σύνθεση της επαναστατικής στρατηγικής της περιόδου 1903-22. (1)

Σε αυτήν τη νέα κατάσταση, προετοιμάζοντας και ιδρύοντας την Τέταρτη Διεθνή, ασχολείται από μακριά, «ταχυδρομικά» ή τότε τότε επισκεπτόμενος τους οπαδούς του, με την οικοδόμηση συχνά μικρών, περιθωριακών οργανώσεων. Βάζει τα δυνατά του για να τους εκπαιδεύσει σε όλους τους τομείς αλλά στην πραγματικότητα το ζήτημα δεν είναι η οικοδόμηση κοινωνικά ριζωμένων ανεξάρτητων κομμάτων αλλά η συμμετοχή σε μια πολιτική ανασυγκρότηση, όπου οι «τροτσκιστές/-ριες» προσπαθούν να σώσουν ένα μέρος του (σοσιαλδημοκρατικού αλλά κυρίως σταλινικού) εργατικού κινήματος και να σχηματίσουν «γρήγορα» ένα επαναστατικό κόμμα.

Αυτές οι προσπάθειες και η στενά συνδεδεμένη με αυτές βιογραφία του δημιούργησαν μια πολύ ειδική πολιτική-διανοητική κληρονομιά, στον απολογισμό της οποίας πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο πλευρές: Πώς σκέφτηκε ο Τρότσκι για την οικοδόμηση ενός επαναστατικού κόμματος, πέρα από γενικούς στοχασμούς αρχών, και πώς αποδέχθηκαν και εφάρμοσαν οι διάφορες τροτσκιστικές γενιές αυτήν τη μεθοδολογία; Η απάντηση σε αυτήν

την ερώτηση δεν είναι εύκολη, αφού ο Τρότσκι υπήρξε περισσότερο άνθρωπος των επαναστατικών στιγμών αυτού του αιώνα και ηγέτης των μαζών παρά «άνθρωπος του κόμματος», ο οποίος καθοδηγεί τη συλλογική δουλειά σε όλες τις κάμψεις και ανακάμψεις της πολιτικής συγκυρίας.

Αυτοάμυνα στις επιθέσεις του Στάλιν

Η θανάσιμη επίθεση του σταλινισμού ενάντια στον «τροτσκισμό» και πρωτ' απ' όλα ενάντια στον ίδιο τον Τρότσκι, με στόχο να τον συκοφαντήσει και να τον σκοτώσει, έπαιξε τεράστιο ρόλο. Απ' αυτήν την άποψη το «αντιμπολσεβίκικο» παρελθόν από την περίοδο πριν το 1917 είναι σημαντικότερο. Οι διευκρινίσεις του Τρότσκι, όσον αφορά τις σχέσεις του με το Λένιν, είναι γενικά άκαμπτες και δύσκολες. Αφενός εξηγεί ασταμάτητα και κατηγορηματικά πόσο είναι υποχρεωμένος και πάντα ήταν υποταγμένος στο Λένιν. Έτσι υποβαθμίζει συνειδητά τη συμβολή του ως ακτιβιστής και πολιτικός στην κοινή ηγεσία του κόμματος, της επανάστασης και της Διεθνούς (1917-1922/24). Αφετέρου προσπαθεί όμως επίσης να εξωραΐσει το μέγεθος και το βάθος των πολιτικών διαφορών του με το Λένιν πριν το 1917 και αυτό όχι χωρίς λόγο, επειδή είναι η περίοδος, όπου ο Λένιν εκπαιδεύει και οργανώνει τα «μεσαία στελέχη» του, μεταξύ των οποίων βρίσκεται και κάποιος Ιωσήφ Στάλιν. Στην αυτοάμυνα του Τρότσκι ενάντια στις επιθέσεις του Στάλιν παρατηρούνται δύο δυνατές πλευρές.

Πρώτον τονίζει, αν και σαν απλή επισήμανση, ότι υπήρξαν «3 αντιλήψεις της ρωσικής επανάστασης», η μενσεβίκικη, η

μπολσεβίκικη και η δική του, αυτή της διαρκούς επανάστασης που αποδείχθηκε σωστή. Ταυτόχρονα περιορίζει την πολιτική σημασία αυτής της διαπίστωσης επισημαίνοντας ότι πριν το 1917 δεν προσπάθησε να προβάλει δικές του προγραμματικές θέσεις μέσα στο (μετά το 1905 επανενωποιημένο) ΣΔΕΚΡ σχετικά με ένα τόσο στρατηγικό προγραμματικό ζήτημα, αλλά επίσης έντονα διαμαρτυρόμενος ενάντια στους Ζηνόβιεφ, Καμένεφ και Στάλιν, όταν ξανανοιγουν τη συζήτηση γι' αυτό το θέμα το φθινόπωρο 1924 μετά το θάνατο το Λένιν ως παραπλανητική ενέργεια.

Ωστόσο ο Τρότσκι είναι της γνώμης ότι η διαφωνία για τη διαρκή επανάσταση (που βρίσκεται σε αντίθεση με το σύνθημα του Λένιν για τη «δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς») εξηγεί γιατί το μπολσεβίκικο κόμμα αποτυγχάνει εντελώς, όταν η κομματική ηγεσία της Πετρούπολης (Καμένεφ και Στάλιν) προσχωρούν στην αστική κυβέρνηση που σχηματίστηκε μετά την πρώτη φάση της επανάστασης. Δεύτερον, ναι μεν παραδέχεται μετά το 1917 τη μεγάλη σημασία της συγκεντροποίησης του κόμματος, αλλά θεωρεί τους υπεύθυνους των επιτροπών, με άλλα λόγια τα μεσαία στελέχη, επικίνδυνους για το κόμμα, εχθρικούς στη δημοκρατία, αυταρχικούς και ως προσωποποίηση της τάσης το κόμμα να «υποκαταστήσει» την εργατική τάξη.

Και οι δύο παράγοντες μαζί είναι κατά τον Τρότσκι η αιτία γιατί τότε μια ριζική διόρθωση του προγράμματός του και της σύνθεσης της ηγεσίας του έγινε αναγκαία. Το ότι αυτό πέτυχε οφείλεται στη διαλεκτική ανάμεσα στο Λένιν, ο οποίος επιβάλλει ένα νέο πρόγραμμα (2), και στους μπολσεβίκους εργάτες/-ριες που φέρνουν το επαναστατικό πνεύμα των εργατικών μαζών μέσα στο κόμμα.

Ο Τρότσκι νόμιζε ότι τα δικά του λάθη μπορούν να συνοψισθούν ως υποτίμηση του συγκεντρωτισμού του κόμματος, η οποία συσχετίζεται με τη φύση του κόμματος, και την προσπάθειά του να μαζέψει όλα τα ρεύματα στο ίδιο κόμμα («συμφιλιοτισμός») κάτω από την επιρροή μιας επαναστατικής ανάκαμψης.

Δυνατό σημείο του Λένιν, αδυναμία του Τρότσκι

Η Τέταρτη Διεθνής, όσο ζούσε ο Τρότσκι, και στη συνέχεια το τροτσκιστικό κίνημα βασίσθηκαν σε αυτές τις ιστορικές εξηγήσεις. Αυτό είχε μερικές θετικές αλλά και αρνητικές συνέπειες. Η πιο σημαντική συνέπεια, ένα πραγματικό επίτευγμα για το διεθνές επαναστατικό κίνημα, ήταν η ανάπτυξη της θεωρίας της διαρκούς επανάστασης. Αυτή επιβεβαιώθηκε εξ ολοκλήρου τόσο από τις θετικές όσο και τις αρνητικές εμπειρίες των επαναστάσεων στο λεγόμενο Τρίτο Κόσμο, αλλά επίσης, σε ένα άλλο επίπεδο, από το απολογητικό δόγμα του «σοσιαλισμού σε μια χώρα», το οποίο αποτέλεσε την ιδεολογική βάση της σταλινικής γραφειοκρατίας.

Η πιο σοβαρή αρνητική συνέπεια είναι η έλλειψη κατανόησης γιατί ο Λένιν κατόρθωσε στην περίοδο 1905-14 να οικοδομήσει ένα κόμμα που κατάφερε να ξεπεράσει το στάδιο της πρωταρχικής συσσώρευσης στελεχών και να γίνει ένα ακόμα μειοψηφικό αλλά ήδη κοινωνικά ριζωμένο κόμμα που ήταν σε θέση να επηρεάσει ορισμένα μαζικά τμήματα της εργατικής τάξης και των διανοουμένων στις μεγάλες πόλεις. Έτσι ο Λένιν μπόρεσε να λύσει ακριβώς το πρόβλημα που βασάνισε αργότερα τους επαναστάτες/-ριες μαρξιστές/-ριες από τα 1965-68, όταν το μονοπώλιο της σοσιαλδημοκρατίας και του σταλινισμού στο εργατικό κίνημα άρχισε να σπάει σε μερικές χώρες της ιμπεριαλιστικής Ευρώπης.

Είναι αναγκαίο η ιστορία της περιόδου 1895-1914 να ξαναγραφεί και να γίνει μια επανεκτίμηση των βασικών φάσεων και της πολιτικής του Λένιν και του Τρότσκι τότε.

Από πρακτική άποψη ένα συμπέρασμα είναι αναμφισβήτητο: Όταν τον Ιούλιο-Αύγουστο 1914 το μπολσεβίκικο κόμμα οδήγησε την εξεγερτική απεργία στην Πετρούπολη και τη Μόσχα (την «ξεχασμένη επανάσταση») και έγινε το πλειοψηφικό ρεύμα μέσα στην εργατική τάξη αυτών των πόλεων, ο Τρότσκι βρισκόταν ως ανταποκριτής πολέμου στα Βαλκάνια και ήταν απομονωμένος στο κόμμα και αποκομμένος από το εργατικό κίνημα της Ρωσίας. Αυτή ήταν η στιγμή όπου οι αντίστοιχες πολιτικές και οργανωτικές επιλογές των δύο σπουδαίων ηγετών της Οκτωβριανής Επανάστασης έφτασαν στο αποκορύφωμα.

Ήταν η αποφασιστικότητα του Λένιν να μη χωρίσει από το «πραγματικό κίνημα» στη Ρωσία σε συνδυασμό με μια σειρά σύνθετων

κοινωνικο-πολιτικών περιστάσεων, τα οποία κατέστησαν δυνατό το μπολσεβίκικο κόμμα να διαμορφωθεί και να ριζώσει στη ρωσική κοινωνία των μεγάλων πόλεων. Ο αποφασιστικός παράγοντας είναι η πολιτική πράξη του Λένιν και όχι το «σχέδιό» του για το κόμμα όπως συνήθως γίνεται αντιληπτό (δημοκρατικός συγκεντρωτισμός και το γενικό πρόγραμμα).

Ήταν η πολιτική αδυναμία του Τρότσκι που συνεπαγόταν την αποτυχία του σε οργανωτικό επίπεδο. Συνοπτικά κανείς μπορεί να πει ότι πριν το 1917 η εξαιρετική του ικανότητα να κατανοεί τις σημαντικές γενικές τάσεις της εποχής και να χαράζει τις στρατηγικές προοπτικές δεν του επέτρεψαν να αναπτύξει μια επαναστατική πολιτική με αποτέλεσμα να ήταν ανίκανος ή μη διατεθειμένος να δημιουργήσει μια ομάδα αγωνιστών. Η αδυναμία του αναφορικά με το κόμμα έχει να κάνει με αυτό. (3) Δύο άντρες και δύο γεγονότα τον επηρέσαν αποφασιστικά στη σύντομη περίοδο των 1902-5: ο Πάρβους και ο Άξελροντ, το δεύτερο συνέδριο του ΣΔΕΚΡ 1903 και η πρώτη ρωσική επανάσταση 1905.

Ο Τρότσκι συνάντησε το Λένιν το 1902. Ήταν 23 χρόνων, ενώ ο Λένιν ήταν 32. Ο Τρότσκι ήταν νέος, γεμάτος μαχητική ενέργεια, ταλαντούχος, πεπεισμένος μαρξιστής και στη φυλακή είχε μάθει διαβάζοντας τα βιβλία του ιταλού φιλοσόφου Αντόνιο Λαμπριόλα, μια ιδιαίτερα ζωντανή, διαλεκτική «βάση του μαρξισμού». Οι εμπειρίες του ήταν όμως ακόμα περιορισμένες. Συνελήφθη ως οργανωτής ενός μυστικού εργατικού κύκλου, φυλακίστηκε και εξορίστηκε στη Σιβηρία, δραπέτευσε και προσχώρησε στον κύκλο των ηγετών στη Δυτική Ευρώπη. Ο Λένιν ήταν τότε ήδη έμπειρος αγωνιστής.

Προετοίμαζε το πραγματικό ιδρυτικό συνέδριο της (επαναστατικής) σοσιαλδημοκρατίας και ήταν πεπεισμένος ότι ο ίδιος έπρεπε να αναλάβει την ηγεσία της. Ο νέος Τρότσκι εισήλθε χωρίς δισταγμούς στην πολιτική και προσχώρησε στο κομματικό επιτελείο του Λονδίνου. Στο εξωτερικό γνώρισε δύο μαρξιστές ηγέτες που είχαν σημαντική αν και αντιφατική επιρροή σε αυτόν, τον Άξελροντ, τον οποίον γνώρισε το 1902, και τον Πάρβους, «έναν από τους πιο σπουδαίους μαρξιστές στην αλλαγή του αιώνα», τον οποίο συνάντησε το 1904.

Ο Πάρβους έβαλε τα θεμέλια της θεωρίας της διαρκούς επανάστασης ανοίγοντας για τον τότε μαρξισμό μια «αδιανόητη» στρατηγική προοπτική: Η κατάκτηση της εξουσίας από την εργατική τάξη είναι δυνατή και σε μια τόσο καθυστερημένη χώρα σαν τη Ρωσία. Ακόμα πριν τη Ρόζα Λούξεμπουργκ ο Πάρβους θεωρεί την «πολιτική μαζική απεργία» ως κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής της εργατικής τάξης. Προλέγει την πιθανότητα ενός ρωσικού-γιαπωνικού πολέμου (που στα 1903-04 γίνεται πραγματικότητα) όπως επίσης, ότι στη Ρωσία το προλεταριάτο θα μπορούσε να πάρει την εξουσία εξαιτίας μιας διαλεκτικής πολέμου και επανάστασης.

Όλ' αυτά ανέπτυξε στο πλαίσιο ενός διεθνούς οράματος των αλλαγών μέσα στον καπιταλισμό, που προαναγγέλλουν την άνοδο του ιμπεριαλισμού. Τον Αύγουστο 1904 ο Τρότσκι παρέμεινε ακόμα μέσα στο στρατηγικό πλαίσιο της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας: *«Μόνο μια ελεύθερη Ρωσία του μέλλοντος, όπου θα είμαστε υποχρεωμένοι να παίζουμε το ρόλο του αντιπολιτευόμενου κι όχι του κυβερνητικού κόμματος, θα μας επιτρέψει να φέρουμε εις πέρας τον ταξικό αγώνα του προλεταριάτου.»* Το Γενάρη 1905 ο Πάρβους διέβη το Ρουβίκωνα και έγραψε: *«Η επανάσταση θα μπορούσε να φέρει μια δημοκρατική εργατική κυβέρνηση στην εξουσία.»* (6)

Ο Τρότσκι βγάζει το 1906, μετά την επανάσταση του 1905, τελικά όλα τα συμπεράσματα: (7) Η εργατική τάξη, που με την υποστήριξη των αγροτικών μαζών κατακτάει την εξουσία, θα ξεπεράσει τα όρια του καπιταλισμού και θα προβεί στη σοσιαλιστική επανάσταση. Προσθέτει όμως αμέσως: *«Χωρίς την άμεση κρατική βοήθεια του ευρωπαϊκού προλεταριάτου η εργατική τάξη της Ρωσίας δε θα μπορέσει ούτε να κρατηθεί στην εξουσία ούτε να μετατρέψει την προσωρινή κυριαρχία της σε διαρκή σοσιαλιστική δικτατορία.»* Έτσι θεμελιώθηκε ουσιαστικά η θεωρία της διαρκούς επανάστασης.

Η επιρροή του Παβέλ Άξελροντ

Ενώ η επιρροή του Πάρβους αναγνωρίζεται και εκτιμάται επαρκώς, το ίδιο δεν ισχύει για το δεύτερο πνευματικό πρότυπο του Τρότσκι, τον Παβέλ Άξελροντ. Δεν παίζει καθόλου θετικό ρόλο στην «τροτσκιστική» ιστοριο-

γραφία. Κι όμως είναι αυτός που επηρέασε τις συγκεκριμένες επιλογές και τη στάση του Τρότσκι περισσότερο και για το μεγαλύτερο διάστημα. Το 1898 ο Άξελροντ έγραψε δύο ντοκουμέντα, με τα οποία άνοιξε η συζήτηση στρατηγικής μετά τις μεγάλες απεργίες 1895-96. Είχαν σημαντική επιρροή σε όλα τα στελέχη της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας, ιδιαίτερα όμως στον Τρότσκι και το Λένιν, αν και αυτοί οι δύο έβγαλαν διαφορετικά πολιτικά συμπεράσματα σύμφωνα με την πολιτική και θεωρητική αντίληψη που είχαν αναπτύξει μέχρι τότε.

Ο Άξελροντ ανήκε μαζί με τον Πλεχάνοφ στην πρώτη μαρξιστική γενιά που είχε προέλθει από τους Ναρόντικους και είχε συγκροτήσει τον πρώτο μαρξιστικό πυρήνα στη Ρωσία. Το κείμενο που ξεκινάει από μερικές παρατηρήσεις: πλάτος των απεργιών στα 1895-96 και αποτυχία των προσπαθειών να σταθεροποιηθεί μια σοσιαλδημοκρατική οργάνωση, κίνδυνος «οικονομίστικης» ή «καθαρά συνδικαλιστικής» υποχώρησης προς τις άμεσες απαιτήσεις των εργατών/-ριών κι έτσι εγκατάλειψη του αγώνα ενάντια στην τσαρική δικτατορία.

Μετά αναφέρεται τις παλιές αναλύσεις του Τσερνυσέφσκι σχετικά με τους Ναρόντικους και του Μαρξ αναφορικά με τις ιδιαιτερότητες της τσαρικής κοινωνίας (8) και χαράζει μια πολιτική προοπτική: (9) Αν η βιομηχανοποίηση επιβληθεί από την κυριαρχία της τσαρικής τυραννίας, αυτό θα είναι εμπόδιο για τη διαμόρφωση μιας συνεκτικής ενεργητικής εργατικής τάξης και θα κλείσει το δρόμο σε ένα εργατικό κίνημα σύμφωνα με το ευρωπαϊκό πρότυπο.

Ο Άξελροντ είναι, στην καλύτερη παράδοση του ίδιου του Μαρξ, υποστηρικτής της αυτενέργειας της εργατικής τάξης ως απαραίτητου μοχλού για την οργάνωσή της και τη σοσιαλιστική της συνείδηση. Για να μπορέσουν να αναπτυχθούν αυτά, είναι αναγκαίο να ηττηθεί ο ασιατισμός. Αυτήν την ιστορική αποστολή του εκπολιτισμού πρέπει να αναλάβει, κατά τον Άξελροντ, η φιλελεύθερη αστική τάξη. Ναι μεν δε βγάζει σαφές στρατηγικό συμπέρασμα από αυτήν τη σκέψη, αλλά η πόρτα είναι ανοιχτή για την υποστήριξη, στην πραγματικότητα, και τη συνεργασία με την αστική τάξη και μια στρατηγική της επανάστασης σε δύο στάδια.

Εδώ ο ακόμα ασυνείδητος πυρήνας του μενσεβικισμού εμφανίζεται, ο οποίος μετά το 1905 συγκροτείται ως συνεπής στρατηγική.

Ο Λένιν και ο Τρότσκι ήταν πολύ εντυπωσιασμένοι από τη δημιουργικότητα αυτού του αξιοσέβαστου ηγέτη που ήταν πειστικός επίσης λόγω των ανθρωπίνων προσόντων του. (Αυτός ο παράγοντας έπαιξε για τον Τρότσκι έναν πολιτικό ρόλο στον αποπροσανατολισμό του στο συνέδριο του 1903.) Αλλά έβγαλαν από αυτά πολύ διαφορετικά συμπεράσματα. (10) Ο Τρότσκι ήδη εκπαιδευμένος με τις ιδέες του Λαμπριόλα ενστερνίστηκε βαθιά την ιδέα της προτεραιότητας της προλεταριακής αυτονομίας κατά τη διάρκεια μιας διαμονής στον Άξελροντ στο Λονδίνο στα 1902-03.

Η πολεμική του στο Λένιν, διατυπωμένη στο Τα πολιτικά καθήκοντά μας, όσο φτωχή και λανθασμένη να είναι στο οργανωτικό και πολιτικό επίπεδο, είναι ένα από τα πρώτα παραδείγματα ενός ρωσικού μαρξιστικού κειμένου που προβάλλει αυτήν την ιδέα ως κεντρικό άξονα. Ενώ αποδέχεται την ιδέα του ρόλου της αγροτιάς, την οποία ο Πάρβους απορρίπτει αλλά ο Λένιν από το 1901 υπερασπίζεται (εδώ εμφανίζεται ένα άλλο στοιχείο της διαρκούς επανάστασης), παραμένει αναποφάσιστος και συγχυσμένος, ακόμα και μετά το 1905, όσον αφορά την εκλογική υποστήριξη για τη φιλελεύθερη αστική τάξη. Η άλλη άποψη της προσέγγισης του Άξελροντ ήταν η ευρωπαϊκή προοπτική του ρωσικού εργατικού κινήματος. Ο Τρότσκι δεν υπήρξε ποτέ μενσεβίκος με την πολιτική-προγραμματική έννοια του όρου, αλλά η μενσεβίκικη φράζια ήταν αναμφίβολα πιο ανοιχτή για πολιτικές συζητήσεις και μια εσωτερική διαλεκτική από το μπολσεβίκικο ρεύμα που το 1912 έγινε κόμμα.

Ο ευρωπαϊσμός, ο ρόλος της εργατικής τάξης και η αυτοοργάνωσή της αποτελούν το σκληρό πυρήνα που ο Τρότσκι απέκτησε στο πέραςμα αυτών των 3 χρόνων. Στα γεγονότα-κλειδιά, αν και πολύ διαφορετικής σημασίας, τα οποία σηματοδότησαν τη βιογραφία του Τρότσκι, συγκαταλέγονται το δεύτερο συνέδριο του ΣΔΕΚΡ (καλοκαίρι 1903) και η πρώτη ρωσική επανάσταση (Γεν-Δεκ 1905).

Ο Τρότσκι μπήκε στο συνέδριο ως παθιασμένος υποστηρικτής του συγκεντρωτισμού, της δικτατορίας της ηγεσίας πάνω

στο κόμμα και της δυσπιστίας απέναντι στις οργανώσεις της βάσης. Βγήκε από το συνέδριο ως αντίπαλος του συγκεντρωτισμού, του βοναπαρτισμού, της δικτατορίας των διανοούμενων πάνω στην εργατική τάξη, της υποκατάστασης της εργατικής τάξης κλπ.

Το κομματικό συνέδριο καταλήγει στη διάσπαση και σε ένα ψυχικό δράμα. Η ενότητα στην κορυφή σπάει και οι αιτίες γι' αυτό παραμένουν ασαφείς. Ο λόγος προφανώς δεν οφείλεται ούτε σε μια προγραμματική διαφωνία ούτε στην περιβόητη παράγραφο του καταστατικού, η οποία ρύθμιζε ποιός ή ποιά θα ήταν μέλος, αφού το 1906 κατά τη διάρκεια της επανανοποίησης ένας καλός συμβιβασμός επιτεύχθηκε. Ήταν μάλλον περισσότερο μια κρίση εξαιτίας της ραγδαίας ανάπτυξης, η οποία συσχετίζεται με τη μετάβαση από ένα οικογενειακό και ερασιτεχνικό κόμμα σε ένα από κάθε άποψη επαγγελματικό κόμμα (οργάνωση, μηχανισμός, συνθήματα, πολιτική γραμμή, πρόγραμμα) σε μια στιγμή που η επανάσταση ήδη έγινε αισθητή (μεγάλες κινητοποιήσεις των φοιτητών και αγροτών, μετά εργατικές απεργίες).

Το ζήτημα της ηγεσίας αποκτάει αποφασιστική σημασία για να επιτευχθεί ο μετασχηματισμός. Ο Λένιν, θέλοντας μια ηγεσία που να αναλάβει πραγματικά τα καθήκοντά της, προτείνει τον Πλεχάνοφ και αφήνει έξω τον Άξελροντ και τη Ζάσουλιτς. Ο Τρότσκι εναντιώνεται στο Λένιν. Στο Τα πολιτικά μας καθήκοντα αναπτύσσει την κατάλληλη ορολογία της κριτικής του. Πρόκειται για μια ανελέητη κριτική στο Λένιν, όπου ο Τρότσκι συγκεντρώνει όλα τα αναλυτικά στοιχεία που κυκλοφορούν στους αριστερούς διανοούμενους και τα μεταβάλλει σε μια πολιτικά

συμπυκνωμένη δύναμη.

Η συμπεριφορά του στο συνέδριο είναι ένδειξη της έλλειψης ωριμότητάς του. Η μπροσούρα του το επιβεβαιώνει και πάλι, αν και δείχνει επίσης τις αναλυτικές του ικανότητες. Η πολεμική του όμως διακρίνεται από θρασύτητα. Ο Τρότσκι προφανώς δεν κατάλαβε τι ήθελε να κάνει ο Λένιν και το παραδέχθηκε αργότερα.

Η εμπειρία του 1905

Το 1905 το προλεταριάτο αποδεικνύει, ότι διαθέτει εξαιρετικό αγωνιστικό πνεύμα και ριζοσπαστισμό, δημιουργώντας δημοκρατικά εκλεγμένα συμβούλια. Εξάλλου το σοβιέτ και βασικά ο ίδιος ο Τρότσκι καταφέρνουν να επιβάλουν την ενότητα των τριών επαναστατικών κομμάτων δηλαδή των μπολσεβίκων, των μενσεβίκων και των κοινωνικοεπαναστατών (των διαδόχων των ναροντνίκων). Άλλωστε ο Τρότσκι και ο Πάρβους, που προσχωρούν στο μενσεβίκικο ρεύμα, μπορούν να κερδίσουν την πλειοψηφία των ακτιβιστών κι ένα μέρος της ηγεσίας, αν και όχι τον Άξελροντ, τον Πλεχάνοφ και το Μάρτοφ με τις ενέργειες, τις ομιλίες και την καθημερινή παρουσία τους για την πολιτική αντίληψή τους. Για τον Τρότσκι αυτή η ιδέα της κοινωνικής και οργανωτικής δυναμικής παραμένει καθοριστική χωρίς όμως να επεξεργασθεί αυτήν την εμπειρία θεωρητικά. Στην περίοδο μετά την επανάσταση οι αναλύσεις και οι προκαταλήψεις του απέναντι στο Λένιν γίνονται όλο και πιο οξείες, ενώ ταυτόχρονα οι διαφωνίες ανάμεσα στην αριστερή (μπολσεβίκοι) και δεξιά (μενσεβίκοι) πτέρυγα αποκρυσταλλώνονται πιο καθαρά.

Μέχρι τα 1910-11 οι μενσεβίκοι κράτησαν λίγο πολύ τον επαναστατικό προσανατολισμό τους. Η ακόλουθη άνοδος των αγώνων όμως δεν οδηγεί σε μια επαναπροσέγγιση τις δύο πτέρυγες αλλά αντίθετα στον οριστικό χωρισμό στη βάση της αντίστοιχης πολιτικής γραμμής σε όλα τα επίκαιρα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα: Κοινοβουλευτισμός, ταξικές συμμαχίες, άμεσες απαιτήσεις των εργατών/-ριών, τύπος της συνδικαλιστικής οργάνωσης, αγροτική μεταρρύθμιση, σημασία των δημοκρατικών απαιτήσεων κλπ. Τότε έγινε φανερό ότι οι μενσεβίκοι είχαν οικοδομήσει ένα νόμιμο εργατικό κίνημα που δεν ήταν πια διατεθειμένο να έρθει σε σύγκρουση

με τον τσαρισμό.

Αυτή η εξέλιξη ήταν μια καταστροφή για την αριστερά των μενσεβίκων (Μάρτοφ) αλλά και για τον Τρότσκι. (11) Στην πραγματικότητα πρόκειται για τη συνέπεια μιας ολέθριας πολιτικής επιλογής που τον οδήγησε στο ρεύμα των μενσεβίκων και στην αποδοχή του κομματικού προτύπου τους, αν και δεν υποστήριξε το πρόγραμμά τους. Μέχρι το 1914 παραμένει τυφλός για τα λάθη του πνευματικού του μέντορα Άξελροντ. Το 1909 γράφει: Ανάμεσα στους μενσεβίκους και τους μπολσεβίκους υπάρχει μια βασική διαφορά: ενώ οι αντεπαναστατικές πλευρές των μενσεβίκων φαίνονται σήμερα κιόλας σε όλο το μέγεθός τους, η αντεπαναστατική στάση των μπολσεβίκων μας απειλεί μόνο στην περίπτωση μιας νικηφόρας επανάστασης χωρίς να είναι γι' αυτό λιγότερο επικίνδυνη. (12)

Είχε ήδη εγκαταλείψει την ιδέα ενός πρωτοποριακού κόμματος προς όφελος ενός πλατιού κόμματος και είχε υπερασπισθεί το πρότυπο αυτό στο Τα πολιτικά μας καθήκοντα. Και αυτήν τη φορά ο Άξελροντ εφάρμοσε το σχέδιό του σε μια περίοδο σοβαρής πολιτικής κάμψης με διάφορα μέτρα όπως το εργατικό συνέδριο κατά το πρότυπο του βελγικού εργατικού κόμματος εκείνης της εποχής, στο οποίο ενώνονται εργατικοί σύνδεσμοι, εργατικές βοηθητικές οργανώσεις, συνδικάτα και άλλες οργανώσεις. Ταυτόχρονα το μυστικό κόμμα υποτάσσεται κάτω από το νόμιμο.

Μισοαυθορμητισμός της πολιτικής αντίληψης

Η αδυναμία του Τρότσκι σχετικά με το κόμμα πριν το 1917 οφείλεται στη μισοαυθόρμητη αντίληψή του της πολιτικής γενικά. Αυτή σηματοδοτεί επίσης την πρώτη εκδοχή της διαρκούς επανάστασης. Αφού υποστηρίζει όπως όλοι οι οι ρώσοι μαρξιστές μια επανάσταση της πλειοψηφίας, ο Τρότσκι δεν υποτιμάει αντίθετα με τις σταλινικές καταγγελίες το ρόλο της επαναστατικής αγροτιάς σε αυτήν την κυρίως αγροτική χώρα. Πρώτο του μέλημα είναι όμως να υποδείξει ότι η τελική φάση της επαναστατικής διαδικασίας, δηλαδή η μετάβαση στη σοσιαλιστική δικτατορία είναι αναπόφευκτη χάρη στην κοινωνική και ιδεολογική δύναμη του προλε-

ταριάτου. Εκείνη την περίοδο δεν ασχολήθηκε τόσο με το ζήτημα πώς αυτή η πλειοψηφική δύναμη θα μπορούσε να συγκροτηθεί. (13)

Το 1906 και στα ακόλουθα χρόνια περιορίστηκε σε δύο θεωρητικές γενικεύσεις που οφείλονται πρωτ' απ' όλα σε προκαταλήψεις του ευρωπαϊκού μαρξισμού εκείνης της εποχής. Σύμφωνα με αυτές η ύπαιθρος ακολουθεί την πόλη και έτσι η αγροτιά το προλεταριάτο των μεγάλων πόλεων.

Ταυτόχρονα η αγροτιά δεν είναι σε θέση να χαράξει μια ανεξάρτητη πολιτική γραμμή ή να δημιουργήσει μια αυτόνομη οργάνωση αλλά θα υποστηρίξει είτε την αστική είτε την εργατική τάξη. Το αποτέλεσμα είναι ότι ο Τρότσκι δεν κάνει προσπάθειες να ασχοληθεί περισσότερο με τη ρωσική αγροτιά, τις ποικίλες συνθήκες εργασίας της, τις αυθόρμητες απαιτήσεις της, τις υφιστάμενες οργανώσεις της κλπ. Έτσι ο Τρότσκι δεν είχε τη δική του συμβολή στο τέταρτο συνέδριο του επανενωμένου ΣΔΕΚΡ το 1906 όταν συζητήθηκε η αγροτική μεταρρύθμιση. (14)

Ναι μεν δε βγάζει τόσο ακραία συμπεράσματα όσο ο Πάρβους, που θεωρεί ότι η αγροτιά θα αυξήσει το χάος μέσα στη χώρα κατά τη διάρκεια της επαναστατικής διαδικασίας, αλλά, αντίθετα με το Λένιν, δεν επιδιώκει μια πραγματική συμμαχία ανάμεσα σε εργατική τάξη και αγροτιά με όσα είναι απαραίτητα γι' αυτήν. Η θεωρία του, που είναι πολύ αφηρημένη, αποδεικνύεται πολιτική παγίδα για τον Τρότσκι, αφού, ενάντια σε όλες τις προσδοκίες, ο δήθεν τόσο άκαμπτος τσαρισμός αξιοποιεί την ήττα του προλεταριάτου ξεκινώντας το 1906 μια εκπληκτική αυτομεταρρύθμιση που επιφέρει την αρχή του κοινοβουλευτισμού, μια αγροτική μεταρρύθμιση, ορισμένες συνδικαλιστικές ελευθερίες, μια πρώτη κοινωνική νομοθεσία (ασφάλειες) και άλλα τέτοια. Η μεταρρύθμιση δε διαρκεί πολύ αλλά αλλάζει ριζικά την πολιτική και κοινωνική ζωή. Ο Τρότσκι δε διαθέτει ούτε τα οργανωτικά μέσα για παρέμβαση ούτε ένα πολιτικό σχέδιο για να αντιμετωπίσει τη νέα κατάσταση που χαρακτηρίζεται από την επιστροφή της κανονικής πολιτικής καθημερινότητας μετά τη θεαματική εξέγερση των λαϊκών μαζών. (15)

Όλη η ιστορία του εργατικού σοβιέτ που είχε δημιουργηθεί σε τρία κύματα γενικών

απεργιών καθιστά φανερά δύο σημαντικά γεγονότα. Με τα σοβιέτ διαμορφώθηκε αφενός μια νέα ανώτερη μορφή του εργατικού κινήματος, η οποία θεμελιώνει την ενότητα της τάξης, οργανώνει την πολιτική εξουσία της και εκφράζει με πρωτοφανή τρόπο τη θέλησή της για αυτοαπελευθέρωση. Αφετέρου οι ηγεσίες των διαφόρων επαναστατικών κομμάτων της χώρας, ο πολιτικός ορίζοντας των οποίων είναι περιορισμένος από τον οργανωτικό συντηρητισμό και σεχταρισμό τους, αποδεικνύονται ανίκανες και στενοκέφαλες.

Τα στελέχη των μπολσεβίκων της Πετρούπολης θεωρούν τα σοβιέτ μια ανταγωνιστική εργατική οργάνωση και προσπαθούν να τους επιβάλουν με ψηφοφορίες το μάξιμουμ πρόγραμμα του κόμματός τους. Οι μενσεβίκοι θέλουν να γίνει δεκτή η γραμμή του Άξελροντ, κυρίως το «εργατικό συνέδριο» που προβλέπει τη συγχώνευση των τριών σοσιαλιστικών κομμάτων της Δεύτερης Διεθνούς (μπολσεβίκοι, μενσεβίκοι, κοινωνικοεπαναστάτες) και την ενοποίηση του συνόλου των εργατικών οργανώσεων (κόμματα, συνδικάτα, συνεταιρισμοί, νεολαία, γυναίκες, μαθητές/-ριες, σύνδεσμοι ασφάλειας και πολιτισμού κλπ) υπό την αιγίδα του κόμματος σύμφωνα με το πρότυπο του αγγλικού Ε.Κ. ή του βελγικού Ε.Κ. (ΡΟΒ). Ο Τρότσκι και μερικοί άλλοι, μεταξύ τους ο Πάρβους και ο Πάννεκουκ, αντιλαμβάνονται την πολιτική σημασία των εργατικών συμβουλίων (σοβιέτ) και βγάζουν απ' αυτήν ένα σιδερένιο συμπέρασμα που ο Τρότσκι αργότερα αποκάλυψε την «κοινωνική μοιρολατρεία» του: Οι εργατικές μάζες προηγούνται των κομμάτων και είναι σε θέση να επιβάλλουν εξαιτίας του αυθόρμητου ριζοσπαστισμού τους τη θέλησή τους στα κόμματα.

Αυτές οι δύο διαπιστώσεις είναι καθοριστικές για την άποψη του Τρότσκι αναφορικά με το κόμμα και για τη συμπεριφορά του μέσα σε αυτό. Δεν μπορεί να πει κανείς ότι είχε πραγματικά μια σαφή πεποίθηση σε αυτό το ζήτημα μετά το 1905. Σύμφωνα με τις αναλύσεις του των περασμένων και μελλοντικών ταξικών αγώνων στη Ρωσία δε χρειάζεται πια χωριστό και δυνατό κόμμα. Περισσότερο από ποτέ απορρίπτει το μπολσεβίκικο ρεύμα και αποφασίζει να προσχωρήσει στο μενσεβίκικο κίνημα παρά το προφανές γεγονός ότι

ο μπολσεβισμός αποδείχθηκε η ριζοσπαστική πτέρυγα μέσα στο ΣΔΕΚΡ. Στο 5ο Συνέδριο του κόμματος (Λονδίνο, Μάη 1907) ο Τρότσκι ψηφίζει μαζί με τη Ρόζα Λούξεμπουργκ και το Λένιν για μια απόφαση που συμπεριλαμβάνει τη «δικτατορία του προλεταριάτου που στηρίζεται στην αγροτιά», ενάντια στο σύνολο των παρεισφρικούμενων μενσεβίκων. Ωστόσο δεν έρχεται σε ρήξη με αυτούς. Ούτε τον εμποδίζει να υποστηρίξει μαζί με τον Άξελροντ, αν και μετά από κάποιο δισταγμό, τη μεταβολή του κόμματος σε ένα νόμιμο και για όλες τις εργατικές οργανώσεις ανοιχτό «εργατικό συνέδριο».

Ο Τρότσκι δεν είναι τυφλός απέναντι στην τάση του μενσεβίκικου ρεύματος προς τον οπορτουνισμό. Κρατιέται όμως στην πίστη του, που βασίζεται στον αυθορμητισμό, ότι μια επαναστατική ανάκαμψη θα παρακινήσει όλες τις δυνάμεις να επανοικοδομήσουν ένα ενωμένο κόμμα. Ο αντιμπολσεβίκικος σεχταρισμός του σκληραίνει εντωμέ-

ταξύ όλο κι περισσότερο: Θεωρεί ότι αυτό το ρεύμα προσωποποιεί την «ασιατική» καθυστέρηση και τον πρωτογονισμό και προλέγει ότι θα εξελιχθεί σε αντεπαναστατική κατεύθυνση.

Το μενσεβίκικο ρεύμα, αντίθετα, υποδύεται το ευρωπαϊκό μέλλον της επικείμενης επανάστασης. Στην πολιτική και πολιτισμική ατμόσφαιρα αυτού του ρεύματος με τις συζητήσεις του, τον πλουραλισμό και τις ανθρώπινες σχέσεις του, ο Τρότσκι αισθάνεται στο στοιχείο του. Οι επιλογές του φαίνεται να είναι ακόμα πιο δικαιολογημένες αφού ο Άξελροντ και ο Πλεχάνοφ συνεργάζονται με τον Κάουτσκι που θεωρείται τότε αναμφισβήτητος ηγέτης της Δεύτερης Διεθνούς. Χρειάστηκε μια νέα επανάσταση (1917) για να επιβληθεί αναμφίβολα η εμπειρία του κόμματος του Λένιν και στην αντίληψη του Τρότσκι.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1) *)Βλ. ιδιαίτερα The First Five Years of the Communist International (Τα πρώτα 5 χρόνια της Κομμουνιστικής Διεθνούς) και The Communist International after Lenin (Η Κομμουνιστική Διεθνής μετά το Λένιν)
- 2) *)Αυτό της διαρκούς επανάστασης. Βλ. Λένιν, Θέσεις του Απρίλη
- 3) *)Λίγοι συγγραφείς του τροτσκιστικού χώρου το παρατήρησαν. Ανάμεσα σε αυτούς βρίσκεται ο Alain Brossat στο Aux origines de la revolution permanente, Maspero, Paris 1974 και ο Tony Cliff στο Trotsky, volume 1: Towards October, London 1998, Bookmarks. Ο Ερνέστ Μαντέλ που υπερασπίζεται το Λένιν ενάντια στον Τρότσκι και τη Ρόζα Λούξεμπουργκ στο ζήτημα του κόμματος, το κάνει από τη σκοπιά των σχέσεων ανάμεσα σε κόμμα, πρωτοπορία και αυτοοργάνωση. Βλ. Trotsky as Alternative, Verso Books, London 1995.
- 4) *)Σύμφωνα με την αυτοβιογραφία του Τρότσκι Η ζωή μου.
- 5) *)Τρότσκι, Τα πολιτικά μας καθήκοντα
- 6) *)Πρόλογος στην μπροσούρα του Τρότσκι, Towards January 9th (Προς την 9 Γενάρη)
- 7) *)Βλ. Τρότσκι, Αποτελέσματα και προοπτικές
- 8) *)Βλ. Γράμματα στη Βέρα Σάσουλιτς, 1881
- 9) *)Αυτή η ανάλυση έριξε το Λένιν σε πολιτικο-υπαρξιακή κρίση. Αυτό αναφέρει η αξιοσημείωτη ανάλυση του Claudio Sergio Ingerflom, Le citoyen impossible. Les racines russes du leninisme, Payot, Paris 1998.
- 10) *)Όσον αφορά το Λένιν, βλ. το άρθρο μου Le perimetre de la pensee revolutionnaire chez Lenine, μέσα σε: Politique la Revue, no. 6, 1997.
- 11) *)Βλ. Geoffrey Swain, Social Democracy and the Legal Labour Movement 1906-14, McMillan, London 1893
- 12) *)Trotsky. Our Differences, in: 1905, Penguin, London 1971, p. 332 (Τρότσκι, Οι διαφωνίες μας, μέσα σε: 1905)
- 13) *)Τρότσκι, Αποτελέσματα και προοπτικές (1906). Επανήλθε σε αυτό το ζήτημα αργότερα και η συμπληρωμένη διατύπωση βασίζεται στην εμπειρία της κινέζικης επανάστασης 1926-28.
- 14) *)Ένα συνέδριο αληθινά ιστορικής σημασίας επειδή ήρθε σε ρήξη με τον ευρωπαϊσμό που κυριαρχούσε μέσα στο σοσιαλιστικό-μαρξιστικό κίνημα. Μόνο τα συνέδρια του κινέζικου ΚΚ της δεκαετίας του '30 συγκρίνονται με μια τέτοια αναλυτική ακρίβεια και τέτοιο πλούτο προτάσεων στο ζήτημα αυτό.
- 15) *)Στη διαδικασία πολιτικής εκμάθησης των πιο σημαντικών πρωταγωνιστών αναφέρονται τα κεφάλαια 5 και 6 του έξοχου βιβλίου του T. Shanin, Russia 1905-07: Revolution as a moment of truth, McMillan, London.
- 16) *)Ακόμα τον Ιούνη 1917, όταν το μπολσεβίκικο κόμμα είχε κερδίσει την πλειοψηφία στις μεγάλες πόλεις, ο Τρότσκι απαιτεί από το Λένιν, που του προσφέρει να προσχωρήσει στο κόμμα και να συνεργασθεί από την αρχή στην ηγεσία του, να παραιτηθεί από την ονομασία μπολσεβίκοι!

Επίλογος στο άρθρο του F. Vercammen

των Τ.Θ. και Α.Κ.

Το άρθρο του σ. F. Vercammen για Το ζήτημα του κόμματος δέχθηκε, ήδη πριν το μεταφράσουμε, την επίθεση του Σ. Μιχαήλ στις στήλες της Νέας Προοπτικής του ΕΕΚ (60 χρόνια από τη δολοφονία του Λέων Τρότσκι, 28.10.2000). Η κριτική μπορεί να συνοψισθεί ως εξής: Ο Σ. Μιχαήλ κατηγορεί το σ. F. Vercammen για το ότι διαπιστώνει μια γενική αδυναμία του Τρότσκι σχετικά με το ζήτημα του κόμματος η οποία αντιφάσκει με τη, σύμφωνα με το σ. Vercammen, εξαιρετική του ικανότητα να συλλαμβάνει τις σημαντικές γενικές τάσεις της εποχής και να χαράσσει στρατηγικές προοπτικές. Ο Σ. Μιχαήλ θεωρεί ότι ο σ. Vercammen αποδέχεται την εκτίμηση του Τόνυ Κλιφ για το Λένιν και τους μπολσεβίκους, σύμφωνα με την οποία ο Λένιν στρεφόταν στο 'πραγματικό κίνημα' (α λα SWP ή ΣΕΚ), ανέπτυξε 'συγκεκριμένη πολιτική' σε σχέση με αυτό (όπως π.χ. η LCR στη Γαλλία) ανάλογα με την 'πολύπλοκη κοινωνικο-πολιτική συγκυρία' και έτσι έγινε ικανός να οικοδομήσει Κόμμα με ρίζες στη ρωσική κοινωνία των πόλεων.

Ο Σ. Μιχαήλ συμπεραίνει: Ο Λένιν, όπως τον παρουσιάζει ο Vercammen, θυμίζει περισσότερο Μάρτωφ, τον προσανατολισμό στο άμεσο, τις αναλύσεις της ελάσσονος κλίμακας, την μενσεβίκικη πολιτική της συγκυρίας κι όχι τον ιστορικό Λένιν που έδινε πάντα έμφαση στην επαναστατική θεωρία και στην διαλεκτική του μαζικού χαρακτήρα και της μείζονος ιστορικής κλίμακας. Ο Vercammen διαστρεβλώνει τον Λένιν και έτσι διαστρεβλώνει στη συνέχεια και τον Τρότσκι.

Στη συνέχεια ο Σ. Μιχαήλ αναφέρεται στις λανθασμένες αντιλήψεις του Λένιν, όσον αφορά τη στρατηγική της δημοκρατικής δικτατορίας της εργατικής τάξης και της αγροτιάς αφενός, και στις τάσεις συμφιλιοτισμού του Τρότσκι στο ρωσικό κόμμα, που ήταν διασπασμένο σε μπολσεβίκους και μενσεβίκους, αφετέρου. Όμως και οι δύο ήταν σε θέση να διορθώσουν τα λάθη τους το 1917 και μπόρεσαν να παίξουν τελικά μαζί τον ηγετικό ρόλο στην Οκτωβριανή Επανάσταση. Ο Τρότσκι εντάχθηκε στο μπολσεβίκικο κόμμα και η κριτική του Σ. Μιχαήλ καταλήγει με την παρατήρηση ότι «από τότε δεν υπήρχε καλύτερος μπολσεβίκος», όπως είπε ο Λένιν, οικοδόμος δηλαδή του Επαναστατικού Κόμματος και της Επαναστατικής Διεθνούς, *ότι κι αν ισχυρίζεται περί του αντιθέτου ο κάθε Vercammen.*»

Αντιφάσεις στην κριτική του Σ. Μιχαήλ

Η ίδια η κριτική του Σ. Μιχαήλ φαίνεται να περιέχει μερικές ανακρίβειες και αντιφάσεις. Αν

θέλουμε να εφαρμόσουμε πρακτικά και επιτυχώς τα σημαντικά διδάγματα της ιστορίας του μπολσεβίκικου κόμματος, προφανώς δεν αρκεί να επικαλέσουμε το «Τι να κάνουμε» του Λένιν ή οποιαδήποτε άλλα βιβλία των κλασικών του μαρξισμού, αλλά το ερώτημα είναι πώς οι ιστορικές εμπειρίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σήμερα. Με αυτήν την έννοια σίγουρα ο σ. Vercammen κάνει τα σωστά ερωτήματα και εξετάζει το ζήτημα από τη σκοπιά που αναμφίβολα πρέπει να αποσχολήσει τις δυνάμεις του επαναστατικού μαρξισμού σήμερα.

Ο Σ. Μιχαήλ αδυνατεί να κατανοήσει τις διαφορές ανάμεσα στο Λένιν και στον Τρότσκι. Κατ' αρχάς ας μάθει «ότι οι δύο μερίδες του κόμματος μέχρι το 1905 εντόπιζαν το κέντρο βάρους του επίμαχου ζητήματος στην κατάληψη της εξουσίας από την εργατική τάξη και τις επαναστατικές τάξεις γενικά, χωρίς καθόλου να μπαίνουν στο ζήτημα ποιες μπορούν ή πρέπει να είναι οι σχέσεις ανάμεσα σε αυτές τις τάξεις που καταλαμβάνουν την εξουσία». (Απαντα, τ. 17, σελ. 380)

Δεν υπήρχε λοιπόν καμία διαφορά ανάμεσά τους, ούτε μπερδεύαμε, όπως με τους μενσεβίκους, για το «γενικό χαρακτήρα» της επανάστασης απ' την άποψη του κοινωνικού-οικονομικού περιεχομένου της με το ζήτημα των κινητηρίων δυνάμεων της επανάστασης. Η διαφορά τους ήταν: «*Ποιος θα δώσει το περιεχόμενο στην κυβερνητική πολιτική, ποιος θα συγκεντρώσει μέσα σε αυτήν μια ομοιογενή πλειοψηφία*» όπως ο Λένιν έγραψε το 1909. Ο Λένιν μέχρι τον Απρίλη του 1917 απέφυγε να ξεκαθαρίσει το ζήτημα, τόνιζε όμως με έμφαση ότι ο χαρακτήρας της επανάστασης ήταν αστικός από κοινωνικο-οικονομικό περιεχόμενο και, ταυτόχρονα, ότι χωρίς την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας από τις επαναστατικές τάξεις δεν μπορεί να υπάρξει νίκη.

Ο Τρότσκι, αντίθετα, από το 1906 τόνισε με σαφήνεια ότι η κυβέρνηση θα είναι η έκφραση της δικτατορίας του προλεταριάτου με τη βοήθεια της αγροτιάς. Τα περί διαφορών λοιπόν που ξεκινούν από τη στρατηγική, όπως ισχυρίζεται ο Σ. Μιχαήλ, δείχνουν, ότι πολύ λίγο κατανοεί τη διαλεκτική του μαζικού χαρακτήρα και της μείζονος ιστορικής κλίμακας.

Επίσης είναι ολοφάνερο ότι το ερώτημα πώς οι μπολσεβίκοι κατόρθωσαν να κερδίσουν πριν το 1917 μαζική επιρροή στις μεγάλες πόλεις δεν αντιφάσκει με την έμφαση που ο Λένιν έδωσε σε ζητήματα της ιδεολογίας και θεωρίας. Το μόνο συμπέρασμα είναι ότι η κριτική του Σ. Μιχαήλ απλά αστοχεί, αφού κανείς δεν αμφισβήτησε τη

σημασία της επαναστατικής θεωρίας για την οικοδόμηση επαναστατικών κομμάτων.

Ούτε έγραψε ο σ. Vercammen πουθενά ότι ο Τρότσκι δεν έγινε με την έννοια του Λένιν «ο καλύτερος μπολσεβίκος», αφού το 1917 αναγνώρισε ότι ήταν, σαφώς αντίθετα με τις λανθασμένες προβλέψεις του νωρίτερα, το μπολσεβίκικο κόμμα, που αποδείχθηκε το πολιτικό όργανο της στρατηγικής του της διαρκούς επανάστασης.

Ο Σ. Μιχαήλ παρακάμπτει το βασικό πρόβλημα, όταν επισημαίνει ότι «οι διαφωνίες του Τρότσκι με τον Λένιν πριν το 1917 ξεκινούσαν από την στρατηγική κι όχι από την ικανότητα του ενός ή του άλλου να στραφεί στο 'πραγματικό κίνημα'». Αυτός ο ισχυρισμός αποτελεί ιστορική «διαστρέβλωση», επειδή η δριμύτατη επίθεση του Τρότσκι στο Λένιν στο «Τα πολιτικά μας καθήκοντα» έγινε το 1904 και αναφέρθηκε μόνο σε ερωτήματα της εσωκομματικής λειτουργίας του ΣΔΕΚΡ, ενώ η στρατηγική της διαρκούς επανάστασης για τη Ρωσία αναπτύχθηκε από τον Τρότσκι μόνο 2 χρόνια αργότερα στο σημαντικό του βιβλίο Αποτελέσματα και προοπτικές.

Επίσης είναι αναμφισβήτητο ότι, αν ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι δεν είχαν ριζώσει στο «πραγματικό κίνημα» πολλά χρόνια πριν το 1917, η Οκτωβριανή Επανάσταση δε θα μπορούσε να είχε πραγματοποιηθεί. Ο Τρότσκι, παρ' όλο που είχε αναλύσει σωστά το χαρακτήρα της επικείμενης επανάστασης, δε συμμετείχε -και επί πολλά χρόνια εναντιωνόταν- στην οικοδόμηση του πολιτικού οργάνου που οδήγησε την επανάσταση του 1917 στη νίκη. Έχει απόλυτο δίκιο ο σ. Vercammen, όταν υπογραμμίζει αυτήν την πλευρά του ζητήματος.

Επικαιρότητα του ζητήματος

Ωστόσο μένουν μερικά σημεία που ίσως θέλουν περισσότερη διευκρίνιση. Ένα από τα βασικά μας καθήκοντα πρέπει να είναι η ικανότητά μας να ερμηνεύσουμε τον τελικό σοσιαλιστικό στόχο με συνθήματα πρακτικής εφαρμογής στην πολιτική της στιγμής. Γνωρίζοντας ότι, όπως το προβλεπόμενο πρόγραμμα για το σύνολο του διεθνούς προλεταριάτου δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σε όλη του την έκταση από τη μεμονωμένη εθνική εργατική τάξη, όμοια, και ακόμα λιγότερο, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί από μια μεμονωμένη ομάδα στο εσωτερικό ενός εθνικού προλεταριάτου.

Αμφιλεγόμενη φαίνεται η παρατήρηση ότι ο Τρότσκι, όταν στη δεκαετία του '30 προετοιμάζε την ίδρυση της Τέταρτης Διεθνούς, δεν επεδίωκε «την οικοδόμηση κοινωνικά ριζωμένων ανεξάρτητων κομμάτων» αλλά τη «γρήγορη» συγκρότηση επαναστατικών κομμάτων δια μέσω μιας «ανασύνθεσης» ρευμάτων μέσα στα σοσιαλδημοκρατικά και σταλινικά κόμματα. Οι συνθήκες της δεκαετίας του '30, όταν οι εξελίξεις με ραγδαία ταχύτητα κινήθηκαν προς την καταστροφή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ήταν σίγουρα πολύ διαφο-

ρετικές από αυτές, μέσα στις οποίες το μπολσεβίκικο κόμμα διαμορφώθηκε πριν το 1914. Γι' αυτό σίγουρα θα ήταν λάθος, αν κανείς ήθελε να συμπεράνει ότι η αντίληψη του Τρότσκι μετά του 1930 ήταν λιγότερο «μπολσεβίκικη» από αυτήν του Λένιν.

Ας επιτραπεί εδώ η επισήμανση ότι, παρ' όλες τις αλλαγές των συνθηκών από τους καιρούς του Λένιν και του Τρότσκι, η επικαιρότητα της αναγκαιότητας να οικοδομηθούν κόμματα μπολσεβίκικου τύπου εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα. Ο Ερνέστ Μαντέλ το διατύπωσε σε ένα άρθρο του το 1988 με τα ακόλουθα λόγια: «Εξαιτίας της τεράστιας πολιτικής εμπειρίας της αστικής τάξης στις ιμπεριαλιστικές χώρες και των οικονομικών αποθεμάτων που διαθέτει, φαίνεται αδύνατο ότι το προλεταριάτο μπορεί να κατακτήσει την εξουσία χωρίς ένα επίπεδο ταξικής συνείδησης και μια ηγεσία που έχουν προετοιμασθεί χρόνια νωρίτερα. Γι' αυτό η αντικαπιταλιστική συνιστώσα μέσα στη δραστηριότητα του εργατικού κινήματος είναι ζωτικής σημασίας για το μέλλον. Αν δεν υπάρξουν ούτε συνεκτική αντικαπιταλιστική θεωρία, συστηματική αντικαπιταλιστική εκπαίδευση, ούτε αντικαπιταλιστικές ενέργειες επαναστατικών οργανώσεων, τότε δε θα είναι δυνατή νικηφόρα προλεταριακή επανάσταση στις ιμπεριαλιστικές χώρες και έτσι δε θα υπάρξει λύση στην κρίση της ανθρωπότητας.» (The Reasons for Founding the Fourth International And Why They Remain Valid Today. Οι αιτίες για την ίδρυση της Τέταρτης Διεθνούς και γιατί παραμένουν επίκαιρες μέχρι σήμερα)

Η προσπάθεια επανανοποίησης του ΣΔΕΚΡ το 1910

Είναι πολύ ενδιαφέρον, ιδιαίτερα από τη σκοπιά των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι δυνάμεις του επαναστατικού μαρξισμού σήμερα, να εξετάσει κανείς τους λόγους, που απέτυχε ο Τρότσκι, όπως σωστά το αναπτύσσει ο σ. Vercammen στο άρθρο του, σχετικά με το ζήτημα της οικοδόμησης του ΣΔΕΚΡ πριν το 1917. Θέλουμε να προσθέσουμε μερικά σημεία που ίσως μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση της υπόθεσης.

Θα ήταν μάλλον μια παρεξήγηση, αν κανείς νόμιζε ότι ο Λένιν ενδιαφέρθηκε περισσότερο και ο Τρότσκι λιγότερο για το ζήτημα του κόμματος. Μετά τη ρήξη του με τους μπολσεβόκους το 1903, για τον Τρότσκι οι συγκεκριμένες εμπειρίες της επανάστασης του 1905 απέκτησαν αποφασιστική σημασία και τα συμπεράσματά του ήταν κυρίως δύο:

1) Η διάσπαση του κόμματος μπορεί να ξεπερασθεί κάτω από την πίεση επαναστατικών εξελίξεων.

2) Σε μια κατάσταση εξέγερσης των μαζών, μια επαναστατική σοσιαλιστική πολιτική μπορεί να επιβληθεί μέσα στις υφιστάμενες κομματικές δομές τόσο των μπολσεβίκων όσο και των μενσεβίκων. Ο Τρότσκι είχε ακριβώς αυτήν την εμπειρία με τους

μενσεβίκους της Πετρούπολης στην επανάσταση του 1905.

Στα χρόνια του θριάμβου της τσαρικής αντίδρασης (1907-11) όμως, ολόκληρη η τότε ρωσική σοσιαλδημοκρατία υπέστη βαριά πλήγματα και απώλειες που την οδήγησαν στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Δεν ήταν μόνο η κρατική καταστολή, οι συλλήψεις κλπ., αλλά και η εσωτερική διάλυση, η μαζική αποχώρηση διανοούμενων στις πόλεις και μια γενική μετατόπιση του πολιτικού κλίματος προς τα δεξιά, που έριξαν όλες τις ομάδες του ΣΔΕΚΡ σε βαθύτατη κρίση. Στο μενσεβίκικο κόμμα διαμορφώθηκε το ρεύμα των λεγόμενων διαλυτών, το οποίο απέρριψε και ουσιαστικά μοίκοτάρισε όλες τις παράνομες δραστηριότητες και εσωτερικές δομές του ΣΔΕΚΡ. Το αποτέλεσμα ήταν ότι η κεντρική λειτουργία του κόμματος και γενικά η δικτύωση όλων των κομματικών ομάδων σταμάτησε να υπάρχει στα 1911-12.

Σε αυτήν την κρίσιμη κατάσταση έγινε, το 1910 στο Παρίσι, η τελευταία προσπάθεια των μπολσεβίκων και των μενσεβίκων να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ τους. Από την πλευρά των μπολσεβίκων ήταν ιδιαίτερα ο Ρύκοφ, ο Λοζόφσκυ και ο Καμένεφ, που υποστήριζαν ένα συμβιβασμό και ο Τρότσκι έπαιξε για μερικούς μήνες κορυφαίο ρόλο σε αυτήν τη διαδικασία επαναπροσέγγισης. Στη συμφωνία οι μενσεβίκοι υποχρεώθηκαν να διαγράψουν τους διαλυτές και οι μπολσεβίκοι αυτούς που μοίκοτάρισαν τη Δούμα. Η Πράβντα, τότε εφημερίδα της ομάδας του Τρότσκι στη Βιέννη, υιοθετήθηκε και χρηματοδοτήθηκε από την Κεντρική Επιτροπή του δήθεν ενοποιημένου κόμματος.

Αποδείχθηκε όμως πολύ γρήγορα ότι ούτε οι μεν ούτε οι δε δεν ήταν διατεθειμένοι να τηρήσουν τις συμφωνίες. Ιδιαίτερα οι μενσεβίκοι δεν ήθελαν να χάσουν όλους τους διαλυτές, γεγονός που δείχνει σε πόσο δεξιά κατεύθυνση όλο το κόμμα είχε εξελιχθεί.

Η στάση του Τρότσκι στα 1910-14

Ο Τρότσκι υπερασπίστηκε το δικαίωμα των διαλυτών να μείνουν στο κόμμα και ο Isaac Deutscher ως συγγραφέας της, μάλλον πιο σπουδαίας βιογραφίας του Τρότσκι ως σήμερα, επισημαίνει πάνω σε αυτό: Ο Τρότσκι, που εξύμνησε την *παρανομία με έναν ενθουσιασμό άξιο ενός μπολσεβίκου, πήρε το μέρος αυτών που λαχτάρησαν να ξεφορτωθούν την παρανομία ως επικίνδυνη δυσχέρεια. Τελικά ο ταγμένος εχθρός του αστικού φιλελευθερισμού συμμαχούσε με αυτούς που επέδωκαν το συνασπισμό με το φιλελευθερισμό ενάντια σε αυτούς που καταπολεμούσαν φανατικά μια τέτοια συμμαχία. Μια τόσο αντιφατική στάση δεν τον προσέφερε παρά βαθιά απογοήτευση. Ακόμη μια φορά φάνηκε στους μπολσεβίκους όχι μόνο αντίπαλος αλλά και προδότης εχθρός, ενώ οι μενσεβίκοι, αν και ήταν ευχαρηστημένοι να αντιπαραθέσουν στο Λένιν έναν άνθρωπο σαν τον*

Τρότσκι με τόσο ριζοσπαστισμό και τόσα προσόντα, τον θεώρησαν αναξιόπιστο σύμμαχο. (Ι. Deutscher, Τρότσκι 1879-1921, Ο ένοπλος προφήτης, Oxford University Press 1987, σελ. 196)

Ο Τρότσκι, εγκλωβισμένος στα λανθασμένα συμπεράσματά του μετά το 1905, δεν ήθελε να κατανοήσει τον πραγματικό χαρακτήρα της διάσπασης ανάμεσα σε μπολσεβίκους και μενσεβίκους. Ενέργησε στην πράξη πλήρως αντίθετα με τη βασική στρατηγική του για τη Ρωσία, η οποία ήταν η διαρκής επανάσταση. Το καλοκαίρι του 1910, οι μπολσεβίκοι πήραν την πρωτοβουλία για τη διάσπαση από τους μενσεβίκους και τον Τρότσκι, που μετά διέδωσε στο γερμανικό κομματικό τύπο ότι οι ρώσοι εξόριστοι δεν αντιπροσώπευαν το ρωσικό κόμμα. Ο Τρότσκι συνέχισε αυτήν την πολιτική και το 1912. Καθώς οι μπολσεβίκοι, μαζί με τη μενσεβίκικη ομάδα του Πλεχάνοφ, η οποία αρνήθηκε κάθε συμβιβασμό με τους διαλυτές, ξανασυγκρότησαν στη συνδιάσκεψη της Πράγας το ΣΔΕΚΡ και φρόντισαν να ξαναλειτουργήσει το κόμμα, ο Τρότσκι συμμετείχε στο μπλοκ του Αυγούστου που ήταν μια χαλαρή συνομοσπονδία και αποτελούνταν από την πλειοψηφία των μενσεβίκων, μπολσεβίκους αριστεριστές, το εβραϊκό Μπουντ και την ομάδα του Τρότσκι.

Στην πραγματικότητα και η ηγετική ομάδα των μενσεβίκων γύρω από το Μάρτοφ είχε αποφασίσει να έρθει οριστικά σε ρήξη με τους μπολσεβίκους, ήθελε όμως οι μπολσεβίκοι να φανούν ως υπαίτιοι της διάσπασης. Μόνο μετά το ξέσπασμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και το γλίστρημα των μενσεβίκων στο βούρκο του σοσιαλσβινισμού τα εσωκομματικά δεδομένα πάλι άλλαξαν και ο Τρότσκι το Φλεβάρη 1915 εγκατέλειψε επιτέλους το μπλοκ του Αυγούστου. Έτσι άνοιξε, κάτω από την πίεση των εξελίξεων, η σταδιακή προσέγγιση του Τρότσκι στους μπολσεβίκους.

Θεωρούμε, λοιπόν, ότι η μελέτη της ιστορίας του ΣΔΕΚΡ πριν το 1917 έχει ιδιαίτερη σημασία για τις δυνάμεις του επαναστατικού μαρξισμού σήμερα, επειδή τα διδάγματά της παραμένουν σε μεγάλο βαθμό επίκαιρα. Σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται να αγιοποιήσουμε τον Τρότσκι, όταν προς το τέλος της ζωής του τόνισε με χαρακτηριστικό τρόπο ότι οι απόψεις του γύρω από το κόμμα μέχρι το 1917 ήταν μικροαστικές. Η θαρραλέα ομολογία του πρέπει να ειπωθεί απ' τη σκοπιά της αγωνιώδους προσπάθειάς του να διαπαιδαγωγήσει επαναστατικά τις μελλοντικές γενιές. Με βαθιά συναίσθηση της ιστορικής του αποστολής προσπάθησε πρώτ' απ' όλα να αφήσει ως παρακαταθήκη στις νεώτερες γενιές τον μπολσεβισμό σαν την πιο σύγχρονη επαναστατική στρατηγική και τακτική στην ιμπεριαλιστική εποχή καταπολεμώντας συνεπώς όλες τις παραποιήσεις του από τη σταλινική αντεπανάσταση. Ο Τρότσκι δεν προσέφερε μια αλήθεια μισοφτιασισμένη και μισοφτιαγμένη, γιατί δεν υπήρξε ποτέ ο σωματέμποράς της: ήταν ο πραγματικός υπερασπιστής της.